

Effectstudie Tools4U: Effecten op cognitieve en sociale vaardigheden

Onderzoek effecten van leerstraf Tools4U op cognitieve en sociale
vaardigheden

Universiteit van Amsterdam, Forensische Orthopedagogiek

T. van der Stouwe

J. J. Asscher

G. J. J. M. Stams

M. Hoeve

P. H. van der Laan

Effectstudie Tools4U: Effecten op cognitieve en sociale vaardigheden

Onderzoek effecten van leerstraf Tools4U op cognitieve en sociale
vaardigheden

Universiteit van Amsterdam, Forensische Orthopedagogiek

T. van der Stouwe

J. J. Asscher

G. J. J. M. Stams

M. Hoeve

P. H. van der Laan

Amsterdam, februari 2015

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het WODC, afdeling Externe Wetenschappelijke
Betrekkingen, Ministerie van Veiligheid en Justitie.

© 2015, WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie. Auteursrechten voorbehouden.

Inhoudsopgave

Abstract	i
Samenvatting	iv
1. Inleiding	1
1.1 Tools4U	1
<i>Toepassing van Tools4U</i>	1
<i>Doelgroep van Tools4U</i>	2
<i>Doel van Tools4U</i>	2
<i>Procesevaluatie 2009</i>	3
<i>Doeltreffendheidsonderzoek 2012</i>	4
<i>Effectonderzoek</i>	5
1.2 Doel- en vraagstelling	6
1.3 Leeswijzer	9
2. Methode	10
2.1 Procedure	10
<i>Vragenlijstafname Tools4U</i>	10
<i>Vragenlijstafname controlegroep</i>	13
<i>Verzamelde vragenlijsten</i>	14
<i>Dossieranalyse bij de Raad voor de Kinderbescherming</i>	16
2.2 Uitval	16
<i>Deelnemers en uitvallers</i>	16
<i>Jongeren die wél en niet deelnamen aan de nameting</i>	17
2.3 Meetinstrumenten	18
<i>Voor- en nametingen aan de hand van vragenlijsten</i>	18
2.4 Analyse	21
3. Deelnemers aan het onderzoek	23
3.1 Verschillen vóór matching	23
<i>Demografische gegevens</i>	23
<i>Straf en delict</i>	23
<i>Cognitieve en sociale vaardigheden</i>	25
<i>Indicatiecriteria</i>	27
3.2 Verschillen na matching	28
<i>Demografische gegevens</i>	29
<i>Straf en delict</i>	30
<i>Cognitieve en sociale vaardigheden</i>	31
<i>Indicatiecriteria</i>	31
3.3 Is de matching geslaagd?	33

4. Effectiviteit van Tools4U op cognitieve en sociale vaardigheden	35
4.1 Effectiviteit van Tools4U	35
4.2 Factoren die invloed hebben op de effectiviteit	38
<i>Vaardigheidstekorten</i>	38
<i>Etniciteit</i>	40
<i>Leeftijd</i>	40
<i>Geslacht</i>	40
<i>Ernst delict</i>	41
4.3 Niet-spijbelaars en spijbelaars	41
5. Conclusie en discussie	43
5.1 Conclusies ten aanzien van de effecten op cognitieve en sociale vaardigheden	43
5.2 Beperkingen	48
5.3 Implicaties voor de praktijk	49
5.4 Algemene conclusie	51
Geraadpleegde literatuur	53
Bijlagen	
Bijlage 1 Begeleidingscommissie	I
Bijlage 2 Inzet Tools4U technieken doeltreffendheidsonderzoek	II
Bijlage 3 Formulier dossieranalyse	III
Bijlage 4 Overzicht van de gebruikte vragenlijsten	IV
Bijlage 5 Effecten van Tools4U vergeleken met controlegroep ten aanzien van cognitieve en sociale vaardigheden zonder spijbelaars	V
Bijlage 6 Effecten van Tools4U vergeleken met controlegroep ten aanzien van cognitieve en sociale vaardigheden voor alleen spijbelaars	VII
Bijlage 7 Overzicht van de tabellen en figuren	IX
Bijlage 8 Veelgebruikte afkortingen	X

Abstract

Tools4U is an outpatient behavioral intervention consisting of an individual training in cognitive and social skills, which is applied as a (penal) sanction for juvenile delinquents. The training is intended for delinquent juveniles (12 to 18 years), who have committed one or more offenses and for whom lack of cognitive and social skills was related to delinquent behavior. Apart from the regular (individual) training of the juveniles, there is a 'plus-version' in which lack of parental supervision and inadequate parental problem-solving abilities are addressed during extra meetings.

Tools4U was accredited as a potentially effective behavioral intervention in 2007. Since the accreditation, several studies have been conducted to maintain and extend this accreditation (process evaluation, Bosma, Asscher, & Stams, 2013; goal attainment study, Van der Stouwe, Asscher, & Stams, 2013). As a result of the study outcomes, a mid-term review of the Dutch Ministry of Justice Accreditation Committee for Behavioral Interventions resulted in an extension of the accreditation of Tools4U until October 2015. Then, the effectiveness of the training has to be demonstrated.

The current study examined the effectiveness of Tools4U for the third evaluation (*post hoc*) of the Dutch Ministry of Justice Accreditation Committee for Behavioral Interventions. The Tools4U treatment group of 115 juveniles from the previous study (Van der Stouwe et al., 2013) was compared to a matched control group to examine whether Tools4U juveniles showed more progress in social and cognitive skills than juveniles with other penal sanctions. The current study was conducted by the University of Amsterdam from May 2013 to February 2015, and was funded by the Research and Documentation Centre (WODC) of the Dutch Ministry of Justice.

The goal attainment study showed that Tools4U juveniles mostly met the indication criteria for the intervention. However, in 17% of Tools4U cases, juveniles were referred for truancy instead of for having committed an offense. Furthermore, the number of Tools4U-referrals per region did not correspond to the number that would be expected based on the total number of juvenile criminal investigations. In some regions, Tools4U was imposed relatively often and in other regions relatively seldom. In addition, the Tools4U Top 10 intervention techniques and the compulsory intervention components were applied (more than) sufficiently according to the 60%-standard of Durlak and DuPre (2008). Finally, Tools4U achieved a substantial part of its goals, because juveniles showed improvement in cognitive distortions, impulsivity, social information processing, coping, perceived competence and the domains family and skills of the National Toolset for the Juvenile Criminal Law Chain.

By means of propensity score matching, 108 juveniles were selected from a group of 354 juveniles who received a community service order or another behavioral training sentence to compare the effectiveness of Tools4U with the alternative treatment (*treatment as usual*). *Intention to treat* analyses were conducted: incorrectly included juveniles (e.g. 17% truants), data of juveniles who did not complete treatment or who did not fill out the post-test questionnaires were imputed by means of multiple imputation techniques.

The following questions were addressed: What is the effectiveness of Tools4U in changing cognitive and social skills deficits? To what extent do program or participant characteristics influence the effectiveness of Tools4U? What are the presumed mechanisms that lead to the intended results? To what extent can potential results be attributed to the intervention? What can be stated about the context and preconditions under which Tools4U is effective?

The present report describes the first part of the effectiveness study: the effects of Tools4U on social and cognitive skills, measured immediately after treatment. The effects on recidivism will be described in a subsequent report.

To answer these research questions, questionnaires were filled out by juveniles, community service coordination officers and parents at the start and end of the alternative sanction. In addition, the questionnaires that were already filled out by Tools4U juveniles, parents and trainers for the goal attainment study were used. Furthermore, case file analysis was conducted for both the Tools4U and control group juveniles.

Matching

In order to evaluate the effectiveness of Tools4U, the Tools4U group had to be compared with a (virtually) identical control group. As random allocation was not possible, propensity score matching was used to select those juveniles from the 354 control group participants who were most similar to the Tools4U participants. This resulted in a control group of 108 juveniles. After this matching procedure, no pretest differences were found between the Tools4U group and the control group based on gender, ethnicity, education, living arrangements, offenses, measured cognitive and social skills and parenting skills. However, there were time differences between pre- and post-test and urbanization of the residence of the juveniles. Follow-up time and urbanization were therefore included in the effect analyses to control for these differences.

Results and conclusions

Tools4U proved to be effective in improving some of the measured cognitive and social skills (see Tables 12 and 13 in paragraph 5.1 for a schematic overview). The intervention reduced cognitive distortions, impulsivity, hostile attribution and impulsivity and improved adequate punishment by parents. With regard to these skills, 10 to 17 percent of the Tools4U juveniles performed better than control group juveniles. The intervention showed larger effects for the intended target group – offending juveniles – and less effective for truants. Truants only benefited by the intervention for reducing impulsivity and hostile attribution. Furthermore, only parents of truants (not offending juveniles) reported more adequate punishment after the intervention. The effectiveness of Tools4U will therefore be better by including only juveniles who have committed an offense.

Some effects were not in the expected direction. Tools4U juveniles showed a less positive image of their school skills, social acceptance and sense of self-worth than control group juveniles. After a different penal sanction, juveniles were more positive about their competences than after Tools4U. This could be attributed to a positive influence of the community service order, but it may also indicate that Tools4u juveniles do not overestimate their skills as much as control group juveniles.

The intervention has – contrary to what was to be expected – no effects on the remaining measured cognitive and social skills (treatment motivation, empathy, coping and perceived competence of sporting skills, physical appearance, behavioral conduct and close friendships). Furthermore, no effects were found for parenting skills: positive parenting behavior, rule setting and rewarding. Because the goal attainment study already showed that techniques targeting empathy and coping were applied the least, the effectiveness of Tools4U in improving empathy and coping can be improved by expansion and more frequent use of additional techniques. Moreover, the lack of improvements in parenting skills can be attributed to adequate customization of the intervention: with more or less effort (parental involvement) the same results are obtained.

There were no differences in effects between the Tools4U 'plus-version' and regular version and between the long and short version and there were no differences in effects on offense severity. This may also be attributed to adequate customization of the intervention: with more training effort, juveniles who need more attention obtain the same results as juveniles who need less. It could also be attributed to a lack of power because of small group size. Subsequent studies with larger groups and for multiple parenting skills is therefore advised.

Only non-native Dutch juveniles showed less cognitive distortions about physical aggression and were more positive about their physical appearance. Furthermore, solely 16 to 18 year old juveniles showed improved treatment motivation after the intervention and just for girls parental skills (positive parenting and rewarding) improved. Tools4U juveniles who initially were less positive about sporting skills, close friendships and school skills, were less positive about these skills than control group juveniles after training. Finally, non-native Dutch juveniles were less positive about their physical appearance and older juveniles (16-18) were less positive about their behavioral conduct.

Tools4U aims to reduce cognitive and social skills deficits related to the delinquent behavior. This reduction of skill deficits is thought to prevent subsequent offenses (recidivism). As the intervention succeeds in reducing some of the skill deficits, the recidivism risk should be reduced. There are, however, several skills that showed no differences between Tools4U and the control group. This may raise questions as to whether Tools4U is indeed effective or not. However, one should be aware that this may be the consequence of that programs tend to be effective for some juveniles, and for some outcomes, whereas they tend to be less effective for other individuals with other specific risk factors (see also Kazdin, 2007; 2008; Kraemer, Wilson, Fairburn, & Agras, 2002). Future research should focus on what works for whom. Additionally, the eventual goal, reducing recidivism, is yet to be established.

Samenvatting

Tools4U is een ambulante gedragsinterventie die bestaat uit een individuele training in cognitieve en sociale vaardigheden die in het kader van een leerstraf kan worden ingezet. De training is bedoeld voor minderjarigen (12 tot en met 17 jaar), die één of meer delicten hebben gepleegd en bij wie cognitieve en/of sociale vaardigheidstekorten een rol hebben gespeeld bij de delictpleging. Behalve een reguliere (individuele) variant voor alleen de jongere, is er een 'plus-variant', waarbij in aanvullende bijeenkomsten aan een gebrek aan ouderlijk toezicht en probleemoplossing van de ouders gewerkt wordt.

Leerstraf Tools4U werd in 2007 door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie erkend als potentieel effectieve gedragsinterventie. Sindsdien hebben er verschillende onderzoeken plaatsgevonden voor het behouden en verlengen van deze erkenning (procesevaluatie, Bosma, Asscher, Van der Laan, & Stams, 2011; doeltreffendheidsonderzoek, Van der Stouwe, Asscher, & Stams, 2013). Naar aanleiding van deze onderzoeken werd de erkenning van Tools4U in 2013 bij de tussentijdse beoordeling van de Erkenningscommissie verlengd tot oktober 2015. Dan dient de effectiviteit van de interventie aangetoond te worden.

Het voorliggende onderzoek heeft zich gericht op de derde (*post hoc*) beoordeling van de Erkenningscommissie, waarvoor de effectiviteit van Tools4U aangetoond moet worden. De Tools4U-groep van 115 jongeren uit het eerdere doeltreffendheidsonderzoek (Van der Stouwe et al., 2013) is vergeleken met een controlegroep om te onderzoeken in hoeverre Tools4U-jongeren meer vooruitgang laten zien op cognitieve en sociale vaardigheden dan jongeren met een andere taakstraf. Dit onderzoek is uitgevoerd door de Universiteit van Amsterdam in de periode mei 2013 tot februari 2015 in opdracht van het WODC.

Uit het doeltreffendheidsonderzoek bleek dat de Tools4U jongeren meestal voldeden aan de indicatiecriteria van de interventie. Het bleek echter wel dat 17% van de Tools4U-jongeren geen delict had gepleegd, maar de training opgelegd had gekregen voor spijbelen. Bovendien kwam het aantal Tools4U-verwijzingen per regio niet in alle regio's overeen met het aantal dat op basis van het totale aantal strafonderzoeken verwacht kon worden. In enkele regio's werd Tools4U relatief vaak en in andere weer relatief weinig opgelegd. Daarnaast bleek dat de belangrijkste Tools4U Top 10 interventietechnieken en de verplichte onderdelen van Tools4U voldoende – of zelfs ruim voldoende – werden ingezet naar de 60%-norm van Durlak en DuPre (2008). Tot slot bleek de doeltreffendheid van de training aannemelijk, omdat jongeren verbeteringen lieten zien op het gebied van denkfouten, impulsiviteit, sociale informatieverwerking, coping, competentiebeleving en op de domeinen gezin en vaardigheden van het LIJ.

Uit een controlegroep van 354 jongeren met een werk- of leerstraf werden 108 jongeren op basis van *propensity score matching* geselecteerd om te vergelijken met de Tools4U jongeren met als doel de effectiviteit van Tools4U ten opzichte van de alternatieve behandeling (*treatment as usual*) te kunnen toetsen. Er is gebruik gemaakt van *intention-to-treat* analyse: ook volgens de programmabeschrijving ten onrechte geïnccludeerde jongeren (bijvoorbeeld de 17% spijbelaars), jongeren die de interventie niet afgerond hebben en jongeren zonder tweede vragenlijst zijn meegenomen in de analyses door gebruik te maken van imputatie.

De volgende vragen zijn onderzocht: Wat is de effectiviteit van Tools4U in het veranderen van cognitieve en sociale vaardigheidstekorten? In hoeverre beïnvloeden programma- en deelnemerskenmerken de effectiviteit van Tools4U? Wat zijn de veronderstelde werkzame mechanismen die tot de beoogde resultaten leiden? In hoeverre zijn eventuele resultaten ook

daadwerkelijk toe te schrijven aan de interventie? Wat kan gezegd worden over de context en de randvoorwaarden waaronder Tools4U effectief is?

Het voorliggende rapport beschrijft het eerste deel van het effectonderzoek: de effectiviteit van Tools4U op cognitieve en sociale vaardigheden, gemeten meteen na afloop van de interventie. De effecten op recidive zullen in een volgend rapport beschreven worden.

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn zelfrapportagevragenlijsten afgenomen bij jongeren, coördinatoren taakstraffen en ouders bij aanvang en na afloop van een andere taakstraf dan Tools4U. Daarnaast is gebruik gemaakt van de vragenlijsten die voor het doeltreffendheidsonderzoek al bij Tools4U jongeren, ouders en trainers waren afgenomen. Ook zijn dossieranalyses uitgevoerd bij zowel de Tools4U jongeren als de controlegroep jongeren.

Matching

Om de effectiviteit van Tools4U te kunnen meten, moest de Tools4U-groep vergeleken worden met een (vrijwel) identieke controlegroep. Omdat dit niet bereikt kon worden aan de hand van willekeurige (*random*) toewijzing, is er gebruik gemaakt van *propensity score matching*: uit de 354 controlegroep jongeren werden de jongeren geselecteerd die het meest vergelijkbaar waren met de Tools4U groep. Dit resulteerde in een controlegroep van 108 jongeren. Na deze *matching* waren er geen voormetingverschillen tussen de Tools4U groep en de controlegroep op basis van geslacht, etniciteit, opleidingsniveau, woonsituatie, delict, de gemeten cognitieve en sociale vaardigheden en opvoedvaardigheden van de ouders. Er bleken wel verschillen te zijn in de tijd tussen de voor- en nameting en naar stedelijkheid van de woonplaats van de jongere. Follow-uptijd en stedelijkheid zijn daarom in de effectanalyses meegenomen om te controleren voor deze verschillen.

Resultaten en conclusies

Tools4U blijkt enkele van de gemeten cognitieve en sociale vaardigheden te verbeteren (zie Tabel 12 en 13 in paragraaf 5.1 voor een schematisch overzicht). De interventie vermindert namelijk denkfouten, impulsiviteit en het toekennen van vijandige bedoelingen aan anderen en verbetert bovendien het adequaat straffen door de ouders. In deze vaardigheden laat 10 tot 17 procent van de Tools4U jongeren betere resultaten zien dan jongeren met een andere taakstraf. De interventie laat grotere effecten zien voor de beoogde doelgroep – jongeren die een delict hebben gepleegd – en in mindere mate voor spijbelaars. Spijbelaars hebben alleen baat bij de interventie voor het verminderen van impulsiviteit en het minder toekennen van vijandige bedoelingen. Alleen ouders van spijbelaars (en niet van delinquente jongeren) rapporteren na de interventie dat ze adequater straffen. Dat betekent dat de effectiviteit van Tools4U beter zal zijn door uitsluitend jongeren die een delict gepleegd hebben te includeren.

Er zijn enkele effecten die niet in de verwachte richting zijn. De jongeren in de Tools4U groep laten na Tools4U namelijk een minder positief beeld van de eigen schoolvaardigheden, sociale acceptatie en gevoel van eigenwaarde zien dan jongeren in de controlegroep. Jongeren denken na een andere taakstraf dus positiever over hun competenties dan na Tools4U. Omdat de meerderheid van de jongeren in de controlegroep een werkstraf had, zou dit een van de positieve uitkomsten van de werkstraf kunnen zijn, maar het kan ook betekenen dat Tools4U jongeren de eigen vaardigheden minder overschatten dan jongeren in de controlegroep.

De interventie laat – in tegenstelling tot wat verwacht werd – geen effecten zien op de overige gemeten vaardigheden (behandelmotivatie, empathie, coping stijlen en de competentiebeleving van sportieve vaardigheden, fysieke verschijning, gedragshouding en hechte

vriendschap). Ook zijn er geen effecten voor de opvoedvaardigheden van ouders: positief opvoedgedrag, regels stellen en belonen. Omdat in het doeltreffendheidsonderzoek bleek dat technieken met betrekking tot empathie en coping het minst ingezet werden in de training, kan de effectiviteit voor coping en empathie mogelijk verbeterd worden door die technieken meer in te zetten of uit te breiden. Het ontbreken van verbeteringen in oudervaardigheden kan bovendien te maken hebben met het feit dat Tools4U het juiste maatwerk biedt: met meer of juist minder inzet (betrokkenheid van ouders) worden dezelfde resultaten bereikt.

Er zijn geen verschillen in effect tussen de Tools4U plus-variant en de reguliere variant en tussen de lange en korte variant, ook zijn er geen verschillen naar ernst van het delict. Dit kan duiden op goed maatwerk: met meer trainings(inzet) worden met de jongeren die dat nodig hebben dezelfde resultaten bereikt als voor jongeren die minder training nodig hebben. Het kan echter ook te wijten zijn aan een gebrek aan power doordat de groepen te klein waren. Vervolgonderzoek met grotere groepen en naar meerdere opvoedvaardigheden is daarom aanbevolen.

Alleen allochtone jongeren laten minder denkfouten over fysieke agressie zien en zijn na afloop van de interventie positiever over hun fysieke verschijning. Enkel jongeren van 16 tot 18 jaar laten meer behandelmotivatie zien na de interventie en uitsluitend bij meisjes zijn de opvoedvaardigheden van de ouders (positief opvoedgedrag en belonen) na afloop verbeterd. Jongeren die van tevoren weinig positief waren over hun sportieve vaardigheden, hechte vriendschappen en schoolvaardigheden, zijn na Tools4U minder positief dan jongeren in de controlegroep. Alleen allochtonen zijn minder positief over hun sociale verschijning en enkel de oudere jongeren (16-18 jaar) zijn minder positief over hun gedragshouding.

Tools4U richt zich op cognitieve en sociale vaardigheidstekorten die een rol hebben gespeeld bij het plegen van het delict om te voorkomen dat deze vaardigheidstekorten nog eens leiden tot een volgend delict (recidive). Nu blijkt dat de interventie er in slaagt om een deel van de vaardigheidstekorten te verminderen, zou dus ook het risico op recidive kleiner moeten zijn. Er zijn echter ook vaardigheden waar geen verschil is tussen Tools4U en de controlegroep. Het is daarom de vraag wat deze resultaten betekenen voor de praktijk. Om de resultaten goed te interpreteren, is het van belang te realiseren dat niet bij alle jongeren dezelfde effecten op alle vaardigheidstekorten verwacht konden worden. Onderzoekers (zie bijvoorbeeld Kazdin, 2007; 2008; Kraemer, Wilson, Fairburn, & Agras, 2002) pleiten om die reden ook voor een aanpak waarbij onderzocht wordt wat voor welke jeugdige delinquent werkt (dus kijken naar subgroepverschillen) in plaats van naar gemiddelde effecten voor de hele groep. Om dat goed te kunnen onderzoeken zijn echter groepen nodig met een substantiële omvang ten einde voldoende power te hebben om verschillen te kunnen vinden. Daarnaast is de veronderstelde theorie bij Tools4U dat door het verminderen van vaardigheidstekorten het recidiverisico vermindert. Of het ook daadwerkelijk leidt tot recidivevermindering zal het vervolgonderzoek, een recidivemeting van de huidige onderzoeksgroep twee jaar na de interventie, uit moeten wijzen.

1. Inleiding

Tot enkele jaren geleden was er weinig zicht op het aanbod en de effectiviteit van gedragsinterventies. Het Ministerie van Justitie was van oordeel dat er een onderscheid naar kwaliteit moest worden aangebracht in het enorme aanbod en stelde daarom in 2005 de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie in (Instellingsbesluit Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie, 2005). Deze commissie toetst interventies wetenschappelijk met als doel dat er alleen nog interventies gebruikt worden waarvan verwacht kan worden dat deze een daadwerkelijke bijdrage leveren aan het verminderen van recidive (Instellingsbesluit Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie, 2005).

De leerstraf Tools4U werd in 2007 op basis van de ex ante beoordeling¹ al erkend als effectieve gedragsinterventie. Sindsdien hebben er verschillende onderzoeken plaatsgevonden voor het behouden en verlengen van deze erkenning, namelijk een procesevaluatie in 2009 (Bosma, Asscher, Van der Laan, & Stams, 2011) en een doeltreffendheidsonderzoek in 2012 (Van der Stouwe, Asscher, & Stams, 2013). Naar aanleiding van de resultaten van deze onderzoeken werd de erkenning van Tools4U in 2013 bij de tussentijdse beoordeling van de Erkenningscommissie verlengd.

Het voorliggende onderzoek richt zich op de derde beoordeling van de Erkenningscommissie, namelijk de ex-postbeoordeling, waarvoor de effectiviteit van Tools4U aangetoond moet worden. De Tools4U-groep uit het eerdere doeltreffendheidsonderzoek zal worden vergeleken met een controlegroep om te onderzoeken in hoeverre Tools4U-jongeren meer vooruitgang laten zien dan jongeren die een alternatieve maatregel² doorlopen. Het voorliggende rapport beschrijft het eerste deel van het effectonderzoek: de effectiviteit van Tools4U op cognitieve en sociale vaardigheden, gemeten meteen na afloop van de interventie. De (lange termijn) effecten op recidive zullen in een volgend rapport beschreven worden.

1.1 Tools4U

Tools4U is een ambulante gedragsinterventie die bestaat uit een individuele training in cognitieve en sociale vaardigheden die in het kader van een leerstraf kan worden ingezet. Tools4U is een doorontwikkelde versie van de eind jaren 70 door het Amsterdamse Paedologisch Instituut ontwikkelde training sociale vaardigheden voor jongeren met gedragsproblemen (Spanjaard, 2007). In 1983 was deze training sociale vaardigheden één van de eerste leerprojecten die bij wijze van experiment als alternatieve sanctie werd toegepast (Van der Laan, 1991). In vergelijking met haar voorgangers heeft Tools4U meer aandacht voor cognitieve vaardigheden en heeft – in het bijzonder de variant Tools4U plus – meer oog voor de ouders en wordt geprobeerd ouders nadrukkelijker bij de training te betrekken (Albrecht & Spanjaard, 2007).

Toepassing van Tools4U

Tools4U wordt in verreweg de meeste gevallen door de officier van justitie – in het kader van een OM-afdoening (officiersmodel) – of door de kinderrechter (rechtersmodel) opgelegd als leerstraf, doorgaans op advies van de Raad voor de Kinderbescherming (indicatie door raadsonderzoeker). De organisatie, coördinatie en het toezicht op de uitvoering geschieden door de Raad voor de Kinderbescherming (coördinator taakstraffen; CT'er). De trainingen worden gegeven door trainers

---

¹ Vooraf beoordeling van de theoretische onderbouwing van de interventie.

² De gebruikelijke maatregel wanneer er geen Tools4U was geweest; *treatment as usual*, een andere taakstraf.

die zijn opgeleid en gecertificeerd door de ontwikkelaar van de training: PI Research. Tools4U kan apart (zelfstandig) of in combinatie met een werkstraf worden opgelegd.

Er is een reguliere (individuele) variant, waarbij alleen de jongere getraind wordt en een plus-variant, waarbij ook de ouders enkele trainingsbijeenkomsten volgen. De reguliere training bestaat uit acht of twaalf bijeenkomsten van anderhalf uur. Het aantal bijeenkomsten is afhankelijk van het aantal te trainen vaardigheden en van het leerniveau van de jongere. De plus-variant voegt daar vier bijeenkomsten (twee voor de ouders, twee voor de jongere en ouders samen) aan toe.

Doelgroep van Tools4U

Tools4U is bedoeld voor strafrechtelijk minderjarigen (12 tot en met 17 jaar³), die één of meer delicten hebben gepleegd en een IQ hoger dan 85 hebben. Daarnaast moet er sprake zijn van cognitieve en/of sociale vaardigheidstekorten die een rol hebben gespeeld bij het delict en er moet een matig of hoog risico op herhaling van het delict zijn. Het delict en de criminele carrière mogen niet te licht en niet te zwaar zijn. Tenslotte moet de jongere instemmen met de training en bereid zijn op alle trainingsbijeenkomsten te verschijnen en actief mee te doen. Dit impliceert dat de jongere het delict (deels) bekend heeft. Ook moet er een opvoeder of begeleider beschikbaar zijn die de jongere stimuleert om de training te volgen. De plus-variant is bedoeld voor jongeren van 15 jaar en jonger en/of jongeren waarbij een gebrek aan toezicht en probleemoplossing van de ouders een rol heeft gespeeld bij het ontstaan van het delict.

Doel van Tools4U

Tools4U richt zich op het verminderen van cognitieve en sociale vaardigheidstekorten die een rol hebben gespeeld bij de delictpleging (Albrecht & Spanjaard, 2007). Omdat de betreffende tekorten het risico op recidive in stand houden of verhogen, wordt verondersteld dat het verbeteren van die cognitieve en sociale vaardigheden het risico op recidive vermindert. Daarnaast is er aandacht voor het versterken van beschermende factoren: cognitieve en sociale vaardigheden die de jongere kan verbeteren om het risico op recidive te helpen verminderen (Albrecht & Spanjaard, 2007). In het geval van de plus-variant wordt verondersteld dat een gebrek aan toezicht en probleemoplossing van de ouders bijdraagt aan een verhoogd recidiverisico en wordt daarom ook aan het verbeteren van toezicht en probleemoplossing van de ouders gewerkt.

De interventie is gebaseerd op de operante, cognitieve en sociale leertheorieën, het zelfmanagementmodel en het sociale interactiemodel (Albrecht & Spanjaard, 2007; Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie, z.d.). De training bestaat uit oefeningen waarin gevoelens, gedachten en gedrag in beeld gebracht worden (bijvoorbeeld door de pen-en-papiertraining en thermometer en eerste hulpkaart) en waarin nieuwe gedachten en gedrag geoefend worden in de bijeenkomsten en daarbuiten (bijvoorbeeld door de gedragsoefening, huiswerk en modellering en feedback door de trainer). De cognitieve vaardigheden die getraind worden zijn met name zelfbeheersing, probleemoplossing, sociaal perspectief nemen, kritisch redeneren, het herkennen van emoties, het hebben van een toekomstbeeld en inzicht in de eigen kwaliteiten en interesses (Albrecht & Spanjaard, 2007; Bosma et al., 2011; Spanjaard, 2013). Sociale vaardigheden die getraind worden zijn vooral vaardigheden voor sociale contacten, vaardigheden

---

³ De inclusieleeftijd is sinds het doeltreffendheidsonderzoek verhoogd van 17 naar 18 jaar (Spanjaard, 2013), omdat bleek dat ook 18-jarigen in de praktijk Tools4U krijgen. Het gaat dan meestal om jongeren die ten tijde van het delict nog 17 jaar waren, maar bij uitvoer van de training 18 zijn.

voor het reageren op beledigingen, verboden en beschuldigingen, vaardigheden voor het omgaan met groepsdruk en verleidingen en vaardigheden voor het omgaan met irritatie en boosheid (Albrecht & Spanjaard, 2007; Bosma et al., 2011; Spanjaard, 2013).

Ouders worden betrokken bij de reguliere variant doordat de trainer en jongere hen informeren over het verloop van de training, in het bijzonder door aanwezigheid van de ouders bij de eerste en laatste bijeenkomst. Bij de plus-variant leren ouders door deelname aan vier extra bijeenkomsten om hun kinderen vaardigheden aan te leren en te versterken, grenzen te stellen en adequaat te reageren op regelovertredingen, de jongere te monitoren, problemen met de jongere op te lossen en positieve betrokkenheid naar de jongere te tonen (Bosma et al., 2011).

Procesevaluatie 2009

De ex ante erkenning van Tools4U van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie werd in 2007 afgegeven voor een periode van vijf jaar. Na deze periode moet de doeltreffendheid van de interventie zijn aangetoond om voor hererkenning in aanmerking te komen (Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie, 2012). Om vast te stellen of de interventie en indicatiestelling voor de interventie werden uitgevoerd zoals bedoeld en om de mogelijkheden van een doeltreffendheidsonderzoek en het daarop volgende effectonderzoek te beoordelen werd er in 2009 een procesevaluatie uitgevoerd (Bosma et al., 2011).

Uit deze procesevaluatie bleek dat er knelpunten zaten in zowel de indicering als de uitvoering van Tools4U, hoewel er nauwelijks aanwijzingen waren dat 'verkeerde' jongeren naar Tools4U werden verwezen. De uitkomsten leidden tot het advies om de uitvoering van Tools4U eerst 'op niveau' te brengen en de gesignaleerde knelpunten te verbeteren, om zo de weg voor vervolgonderzoek vrij te kunnen maken (Bosma et al., 2011).

Sinds de procesevaluatie uit 2009 zijn door zowel de Raad voor de Kinderbescherming als PI Research verschillende algemene en Tools4-specifieke aanpassingen en verbeteringen ingevoerd. In 2011 zijn landelijk de Washington State Juvenile Court Pre-Screen Assessment (Prescreen⁴; Van der Put, Stams, Dekovic & Van der Laan, 2012) en het Indicatie Basis Raadsonderzoek (IndicatieBaRo)⁵ tijdelijk ingevoerd. Dit gebeurde om de indicatiestelling te verbeteren en om vooruit te lopen op de invoering van het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ)⁶ in 2012. Daarnaast is er aandacht besteed aan het belang van een adequate risicotaxatie bij verwijzing en het belang van de medewerking van ouders bij de Raad voor de Kinderbescherming (Spanjaard, Regtersloot-Von Lindheim, Groenhuisen, & Bolt, 2012). Om de programma-integriteit te verbeteren is een Top 10 samengesteld van activiteiten die een trainer tenminste moet verrichten tijdens een Tools4U-training en hier wordt in (bij)scholingsbijeenkomsten specifiek op getraind. Tenslotte is de werkwijze van de plus-variant in de handleiding uitgebreider beschreven en werd de plus-variant onderwerp van bijscholing in 2012 (Spanjaard et al., 2012).

---

⁴ Indicatie-instrument voor inschatten recidiverisico.

⁵ Indicatie-instrument voor inschatten geschiktheid voor verschillende gedragsinterventies.

⁶ Het LIJ is een landelijk screening- en risicotaxatie-instrument dat bestaat uit twee delen. Het eerste deel (2A) is een verkort screeningsinstrument dat gebruikt wordt om een eerste risico-inschatting te maken en te bepalen of er dusdanige zorg bestaat dat een aanvullend onderzoek vereist is. Het tweede deel (2B) wordt ingevuld wanneer er sprake is van zorg of problemen op meer domeinen en betreft een uitgebreidere screening (Van der Put, et al., 2011). De Prescreen maakt ook deel uit van het LIJ.

Doeltreffendheidsonderzoek 2012

Door de maatregelen naar aanleiding van de procesevaluatie in 2009 werd verwacht dat de uitvoering van Tools4U van voldoende niveau was om de doeltreffendheid van de interventie te kunnen onderzoeken. In mei 2012 is daarom gestart met een doeltreffendheidsonderzoek met procesevaluatie. In dit onderzoek (Van der Stouwe et al., 2013) stond de vraag centraal of de interventie de beoogde doelgroep bereikt, of de interventie wordt uitgevoerd zoals in de programmahandleidingen beschreven en of de gestelde interventiedoelen worden behaald. Om deze vraag te beantwoorden werd er dossieranalyse uitgevoerd bij een steekproef van eenderde van alle jongeren die Tools4U kregen van mei 2011 tot mei 2012. Daarnaast zijn er zelfrapportage vragenlijsten afgenomen bij jongeren, trainers en ouders bij aanvang en na afloop van 115 Tools4U trainingen die gestart zijn tussen mei en augustus 2012 en waarvan de laatste afsluiting in januari 2013 was. Van deze trainingen was er in 28% van de gevallen sprake van de plus-variant en 26% van de jongeren kreeg de lange Tools4U-variant.

Op basis van het doeltreffendheidsonderzoek werden drie conclusies getrokken (Van der Stouwe et al., 2013). Ten eerste bleek dat het merendeel van de jongeren die Tools4U kreeg, voldeed aan de indicatiecriteria van de interventie. Bovendien was er weinig sprake van onterechte exclusie; de jongeren voldeden over het algemeen aan de doelgroep-kenmerken en er waren geen aanwijzingen voor selectieve uitval. Het bleek echter wel dat 17% van de jongeren die deelnamen aan Tools4U geen delict had gepleegd, maar de training opgelegd kreeg voor spijbelen en dus onjuist geïnccludeerd was. Ook kwam het aantal Tools4U-verwijzingen per regio niet in alle regio's overeen met het aantal dat op basis van het totale aantal strafonderzoeken verwacht kon worden. In enkele regio's werd Tools4U relatief vaak en in andere weer relatief weinig opgelegd.

Ten tweede bleek uit het doeltreffendheidsonderzoek dat de belangrijkste technieken uit de Top 10 en de verplichte onderdelen van Tool4U voldoende – of zelfs ruim voldoende – werden ingezet naar de 60%-norm van Durlak en DuPre (2008), zowel voor de reguliere variant als voor de plus-variant. Het betrekken van de ouders bij de training bleek – net als ten tijde van de procesevaluatie – nog steeds moeilijk: ouders waren bij 60% van de trainingen aanwezig bij de eindbijeenkomst van Tools4U en de percentages verplichte technieken die in de plus-variant werden ingezet lagen (hoewel nog steeds voldoende, > 60%; Durlak & DuPre) lager dan de percentages voor de verplichte technieken bij de reguliere variant.

Ten derde bleek de doeltreffendheid van de training Tools4U op basis van dit onderzoek aannemelijk. Jongeren lieten verbeteringen zien op het gebied van denkfouten, impulsiviteit, sociale informatieverwerking, coping, competentiebeleving en de domeinen gezin en vaardigheden van het LIJ. Vooral jongeren die bij aanvang van de training vaardigheidstekorten hebben gerapporteerd, lieten na de training verbeteringen zien op de betreffende vaardigheden. Ouders die deelnamen aan de plus-variant, straffen alleen meer wanneer zij dat voorheen weinig deden. Op andere oudervaardigheden werden geen veranderingen gevonden tussen de voor- en nameting. Tot slot lieten jongeren met de plus-variant niet meer of minder veranderingen zien dan jongeren met de reguliere variant van Tools4U.

Op basis van (onder andere) de resultaten van dit doeltreffendheidsonderzoek, heeft de Erkenningscommissie in juni 2013 de erkenning van Tools4U tussentijds verlengd tot oktober 2015. Dan dient de effectiviteit van Tools4U aangetoond te zijn.

Effectonderzoek

Maximaal acht jaar nadat de kwaliteitserkenning is toegekend, moet de effectiviteit van Tools4U in de zin van recidivevermindering empirisch zijn aangetoond om de erkenning te behouden (Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie, 2012). Op basis van het doeltreffendheidsonderzoek kunnen er nog geen uitspraken worden gedaan over de effectiviteit van de Tools4U, omdat er geen vergelijkingsgroep is van jongeren die de gebruikelijke, alternatieve interventie hebben gekregen. De positieve verbeteringen na Tools4U zouden daarom bijvoorbeeld ook toegeschreven kunnen worden aan veranderingen die met de leeftijd samenhangen of aan straf of aandacht in het algemeen, of dat nu Tools4U is of niet.

In het voorliggende onderzoek zal de Tools4U groep (115 jongeren) uit het doeltreffendheidsonderzoek (Van der Stouwe et al., 2013) worden vergeleken met een controlegroep. De controlegroep wordt samengesteld uit jongeren die vergelijkbaar zijn met de Tools4U jongeren, maar die een andere taakstraf – een leer- of werkstraf – hebben gekregen. De vergelijking met jongeren met een andere taakstraf, dus ook andere leerstraffen, maakt het mogelijk om uit te sluiten dat gevonden effecten toe te wijzen zijn aan het straffen op zich of het feit dat de jongere door zijn straf een bepaalde mate van aandacht krijgt. De Tools4U groep wordt vergeleken met een gecombineerde groep van werk- en leerstraffen, omdat dit de interventiemogelijkheden omvat die er voor de jongere zouden zijn wanneer er geen Tools4U zou zijn geweest (*treatment as usual*).

Uiteraard worden van de werkstraf kleinere effecten verwacht dan van een andere (erkende) leerstraf, omdat deze laatste net als Tools4U werkt aan het verminderen van risicofactoren. Andere leerstraffen richten zich echter niet (zo specifiek) op de risicofactoren waar Tools4U zich op richt, waardoor verwacht wordt dat alleen Tools4U effecten laat zien op de gemeten vaardigheden. Bovendien kan in lijn met de What Works Beginselen⁷ (zie ook Andrews et al., 1990; Gendreau, Cullen en Bonta, 1994; McGuire en Priestley, 1995; Andrews, 1995) en de indicatiestelling voor Tools4U die daar (deels) op gebaseerd is, verwacht worden dat Tools4U minder effectief is voor de jongeren voor wie de interventie niet bedoeld is (en die andere vaardigheidstekorten hebben). Daaruit volgt ook dat jongeren voor wie Tools4U geschikt is, maar die een andere leerstraf krijgen daar ook minder baat bij zullen hebben dan bij Tools4U. Wanneer dus een controlegroep samengesteld wordt met jongeren die zo veel mogelijk lijken op de jongeren in de Tools4U groep, zou Tools4U meer effecten moeten laten zien dan een andere leerstraf.

Het effect van Tools4U wordt onderzocht op basis van *intention to treat* analyse. Dat wil zeggen: alle jongeren die Tools4U (of de controlebehandeling) opgelegd hebben gekregen, worden onderzocht. Dat betekent dat zowel jongeren die de interventie niet volledig of niet positief afgerond hebben (drop-outs) als jongeren die niet voldoen aan de indicatiecriteria voor de interventie (bijvoorbeeld de 17% spijbelaars) en jongeren die geen tweede (nameting) vragenlijst hebben ingevuld ook meegenomen zijn in de analyses. Ten eerste omdat uit onderzoek blijkt dat het effect van cognitief-gedragsmatige interventies (zoals Tools4U) overschat wordt, wanneer de drop-outs niet meegenomen zijn in de analyses (Landenberger & Lipsey, 2005). Het uitsluiten van drop-outs schept waarschijnlijk een te positief beeld van de effectiviteit van Tools4U. Ten tweede betekent het dat de resultaten minder generaliseerbaar zijn⁸: de effectiviteit van de interventie kan dan alleen worden getoetst voor de jongeren die de interventie volledig afronden en niet voor alle jongeren die

---

⁷ Beginselen die voorschrijven waar een interventie aan moet voldoen om effectief te zijn in het verminderen van recidive.

⁸ *Ecologische validiteit* (Bijleveld, 2009).

de interventie daadwerkelijk (toegewezen) krijgen. Het meenemen van ook onjuist geïnccludeerde jongeren vergroot op een vergelijkbare manier de generaliseerbaarheid: de resultaten kunnen daardoor gegeneraliseerd worden naar de (brede) doelgroep die Tools4U in de praktijk krijgt, in tegenstelling tot de ideale doelgroep die in de praktijk (vrijwel) nooit gerealiseerd wordt. Ten derde hangt het weigeren van een tweede vragenlijst of onbereikbaar zijn voor de tweede meting mogelijk samen met de ernst van de problematiek: jongeren met ernstigere (delict)problematiek vallen eerder op deze manier uit (Farrington, Gallagher, Morley, Stledger en West, 1990). Het uitsluiten van deze jongeren zou daarom wederom betekenen dat meer problematische jongeren uitgesloten worden en dat de analyses daardoor een vertekend beeld schetsen. De ontbrekende vragenlijsten zijn daarom in het huidige onderzoek opgevuld aan de hand van *imputation* (zie ook paragraaf 2.4).

Het effectonderzoek bestaat uit twee delen: een voor- en nameting aan de hand van vragenlijsten naar cognitieve en sociale vaardigheden met dossieranalyses en een recidivemeting 2 jaar na afloop van de interventie. De recidivemeting zal plaatsvinden twee jaar na de interventie. Het huidige rapport geeft de uitkomsten van de afgenomen vragenlijsten voor en na de interventie en de dossieranalyses weer.

1.2 Doel- en vraagstelling

In dit rapport wordt verslag gedaan van de van de effecten van gedragsinterventie Tools4U op cognitieve en sociale vaardigheden. Een effectonderzoek gaat – naar de eisen van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie – over de vraag of de interventie bewezen effectief is. Dit onderzoek zal duidelijk maken in hoeverre de beoogde behandeldoelen van de interventie zijn behaald en in hoeverre de gewenste gedragsmodificatie is opgetreden.

Om de causaliteit tussen de werkbare bestanddelen van de gedragsinterventie en de opgetreden gedragsverandering te onderzoeken, heeft het effectiviteitsonderzoek een quasi-experimenteel karakter. Dit wil zeggen dat een Tools4U groep (experimentele groep) vergeleken wordt met een controlegroep. Belangrijk is dat in het voorliggende onderzoek alleen de effecten van Tools4U op cognitieve en sociale vaardigheden worden vastgesteld (direct na het beëindigen van de interventie). Geruime tijd na het beëindigen van de interventie zal er een recidiveonderzoek plaatsvinden om vast te stellen of de interventie effectief is in het verminderen van recidive.

De centrale vraagstelling van het voorliggende onderzoek luidt: Wat is de effectiviteit van Tools4U in het veranderen van cognitieve en sociale vaardigheidstekorten? Omdat in het doeltreffendheidsonderzoek bleek dat er voldoende programma-integer gewerkt werd (Van der Stouwe et al., 2013, zie Bijlage 2), wordt verwacht dat de vaardigheden waar Tools4U volgens de handleiding op traint (Albrecht & Spanjaard, 2007), na afloop van de training meer verbeterd zullen zijn bij Tools4U jongeren dan bij jongeren in de controlegroep. Het onderzoek richt zich daarom specifiek op de vaardigheden die met Tools4U getraind worden:⁹

1. Behandelmotivatie. Hoewel het verbeteren van de behandelmotivatie geen doel is van Tools4U, wordt de motivatie en de *match* tussen trainer en jongere genoemd als een belangrijk

---

⁹ Zie paragraaf *Doel van Tools4U*:

- Cognitieve vaardigheden: zelfbeheersing, probleemoplossing, sociaal perspectief nemen, kritisch redeneren, het herkennen van emoties, het hebben van een toekomstbeeld en inzicht in de eigen kwaliteiten en interesses.
- Sociale vaardigheden: vaardigheden voor sociale contacten, vaardigheden voor het reageren op beledigingen, verboden en beschuldigingen, vaardigheden voor het omgaan met groepsdruk en verleidingen en vaardigheden voor het omgaan met irritatie en boosheid.
- Oudervaardigheden: de jongere vaardigheden aanleren en versterken, grenzen stellen en adequaat reageren op regelovertredingen, de jongere monitoren, problemen met de jongere oplossen en positieve betrokkenheid naar de jongere tonen.

werkzaam element van de interventie (Albrecht & Spanjaard, 2007): alleen als de jongere gemotiveerd is en de trainer die motivatie weet te stimuleren, dan kunnen de juiste vaardigheden getraind worden. Verwacht wordt daarom dat Tools4U jongeren na afloop van de training meer gemotiveerd zijn voor behandeling dan jongeren met een andere taakstraf. Deze motivatie is een inclusie criterium voor Tools4U.

2. Denkfouten. Denkfouten zijn (onjuiste) gedachten die voor de jongere zijn probleemgedrag of delinquent gedrag goedpraten (Barriga, Gibbs, Potter, & Liau, 2001). In de Tools4U training leren jongeren om die onjuiste gedachten te herkennen en veranderen. Verwacht wordt daarom dat de getrainde cognitieve vaardigheden – met name zelfbeheersing, sociaal perspectief, kritisch redeneren en het herkennen van emoties – zullen leiden tot een vermindering in denkfouten.

3. Empathie. Het trainen van sociaal perspectief is een belangrijk onderdeel van Tools4U en sociale vaardigheidstrainingen in het algemeen. Omdat sociale informatieverwerking samenhangt met empathie (Crick & Dodge, 1994; Lemerise & Arsenio, 2000; Van der Helm et al., 2012) wordt verwacht dat jongeren na afloop van Tools4U meer verbetering laten zien in empathie. Het trainen van sociaal perspectief, vaardigheden voor sociale contacten, vaardigheden voor het reageren op beledigingen, verboden en beschuldigingen en vaardigheden voor het omgaan met irritatie en boosheid zouden hier in het bijzonder aan moeten bijdragen.

4. Impulsiviteit. Juist omdat veel van de Tool4U technieken zich richten op ‘eerst-denken-dan-doen’ (en omdat een impulsieve reactie vaak niet een pro sociale reactie is), wordt verwacht dat de getrainde vaardigheden voor zelfbeheersing, probleemoplossing, kritisch redeneren, het herkennen van emoties, het reageren op beledigingen, verboden en beschuldigingen, het omgaan met groepsdruk en verleidingen en het omgaan met irritaties en boosheid ertoe zullen leiden dat de Tools4U jongeren na de training minder impulsief zijn dan jongeren in de controlegroep.

5. Coping stijlen. Jongeren komen in de problemen doordat zij de oorzaken van problemen niet inzien of omdat zij niet voldoende of niet de juiste oplossingen kunnen bedenken en uitvoeren (Albrecht & Spanjaard, 2007). Bij Tools4U worden jongeren daarom getraind op probleemoplossingsvaardigheden (inzien van problemen, oplossingen bedenken), maar leren zij ook om – waar nodig – op de juiste manier hulp te vragen. Het trainen van de probleemoplossingsvaardigheden, kritisch redeneren, de vaardigheden voor sociale contacten, de vaardigheden voor het omgaan met groepsdruk en verleidingen en het omgaan met irritatie en boosheid, zouden er daarom toe moeten leiden dat de jongeren na afloop van Tools4U beter omgaan met problemen, dus meer adequate coping stijlen hanteren.

6. Sociale informatieverwerking. Wanneer jongeren sociale situaties verkeerd interpreteren kan dat samen met een gebrek aan de eerder genoemde empathie delinquent gedrag in de hand werken. Adequate sociale informatieverwerking is van belang bij het trainen van sociaal perspectief, kritisch redeneren, vaardigheden voor sociale contacten, vaardigheden voor het reageren op beledigingen, verboden en beschuldigingen en vaardigheden voor het omgaan met irritatie en boosheid. Verwacht wordt dat Tools4U door het trainen van deze vaardigheden de sociale informatieverwerking van de jongeren verbetert.

7. Competentiebeleving. Om de juiste dagbesteding en passende vrijetijdsbesteding te bevorderen traint Tools4U de jongeren op het hebben van een toekomstbeeld en inzicht in de eigen kwaliteiten en interesses (Albrecht & Spanjaard, 2007). Verwacht wordt daarom dat jongeren na afloop van Tools4U een positievere beleving van de eigen competenties hebben dan jongeren in de controlegroep.

8. Opvoedvaardigheden van ouders. Tools4U betreft ouders bij de training, omdat goed contact tussen de jongere en zijn ouders het recidiverisico kan verminderen (Albrecht & Spanjaard, 2007). Daarnaast kunnen de getrainde vaardigheden versterkt worden, wanneer de ouders daarin ondersteunen buiten de trainingsbijeenkomsten. De ouders worden altijd in ieder geval op de hoogte gehouden van het verloop van de training en daarnaast nemen de ouders bij de plus-variant deel aan een viertal bijeenkomsten. Verwacht wordt dat ouders, in het bijzonder bij de plus-variant, betere opvoedvaardigheden laten zien doordat zij betrokken worden bij de training en het leerproces van de jongere.

De omschreven hypothesen zijn gebaseerd op de aanname dat voldoende inzet van de Tools4U technieken zal leiden tot de veronderstelde verbeteringen in vaardigheden. Daarbij moet echter nog wel een kanttekening geplaatst worden. Hoewel in het doeltreffendheidsonderzoek (Van der Stouwe et al., 2013) bleek dat alle Top 10 technieken en de meeste aanvullende technieken voldoende werden ingezet (> 60%; Durlak & DuPre, 2008), waren er ook enkele technieken die minder vaak werden ingezet. Het gaat hierbij om de optionele technieken netwerkschema, tijdsbalk, VIP-kaart en het Wie voor wat schema (Van der Stouwe et al., 2013; zie ook Bijlage 2). Opvallend is dat deze technieken vooral inzetten op het aanspreken van het sociale netwerk en sociale steun. Het is daarom goed mogelijk dat de effecten voor vaardigheden voor sociale contacten en het omgaan met groepsdruk en verleidingen (empathie, impulsiviteit, coping en sociale informatieverwerking) minder sterk zijn dan op basis van de handleiding verwacht mag worden.

Naast de vraag naar effectiviteit op cognitieve en sociale vaardigheden, zal onderzocht worden in hoeverre programma- en deelnemerkenmerken de effectiviteit van Tools4U beïnvloeden. De volgende kenmerken zullen onderzocht worden:

1. Plus-variant versus reguliere variant. Verwacht wordt dat ouders bij de plus-variant meer vooruitgang laten zien dan ouders in de reguliere variant, omdat er met de plus-variant specifieke opvoedvaardigheden getraind worden. Bovendien wordt verwacht dat de ouders bij de plus-variant een meer ondersteunende rol hebben bij het aanleren van nieuwe vaardigheden door de jongeren. Daarom worden er ook betere resultaten in cognitieve en sociale vaardigheden verwacht voor de jongeren met de plus-variant.

2. Lange variant versus korte variant. De lange Tools4U variant wordt opgelegd wanneer er meer of ernstiger vaardigheidstekorten aanwezig zijn, waarvoor de reguliere variant ontoereikend is (Albrecht & Spanjaard, 2007). Omdat er meer trainingsbijeenkomsten zijn om vaardigheden aan te leren en omdat er meer vaardigheidstekorten zijn bij jongeren met de lange variant, wordt verwacht dat deze jongere betere resultaten laten zien dan jongeren met de reguliere (korte) variant.

3. Weinig versus veel vaardigheidstekorten op de voormeting. In het doeltreffendheidsonderzoek (Van der Stouwe et al., 2013) bleek dat jongeren met meer vaardigheidstekorten op de voormeting, na afloop van de training meer vooruitgang laten zien op de gemeten vaardigheden. De verwachting is dat vooral die jongeren het beter doen in vergelijking met de controlegroep.

4. Etniciteit. Delictgedrag en risicofactoren die met delinquentie samenhangen verschillen naar etniciteit (zie bijvoorbeeld Junger & Polder, 1991; Junger, Wittebrood & Timman, 2001; Van der Put, 2011). Het is goed mogelijk dat Tools4U tot verschillende effecten leidt bij verschillende etniciteiten, hoewel internationaal onderzoek nog geen verschillen heeft gevonden in effectiviteit van interventies tussen autochtone jongeren en etnische minderheden (zie bijvoorbeeld Wilson,

Lipsey & Soydan, 2003; Huey & Polo, 2008). Daarom wordt onderzocht in hoeverre Tools4U meer of minder effectief is voor autochtone en allochtone jongeren¹⁰.

5. Leeftijd. Risicofactoren voor delinquent gedrag veranderen van aard en invloed naar mate jongeren ouder worden (Van der Put, Deković, Stams, Hoeve, & Van der Laan, 2012). Daarbij verandert in het bijzonder de invloed van gezinsfactoren. Juist omdat Tools4U zich in belangrijke mate ook richt op de ouders, wordt verwacht dat het effect van het betrekken van de ouders en daarmee het effect van de interventie voor jongere jongeren sterker zal zijn dan voor oudere jongeren.

6. Geslacht. De kennis die er is over risicofactoren die delinquent gedrag veroorzaken en in stand houden is vooral gebaseerd op onderzoek naar jongens (zie bijvoorbeeld Slotboom, Wong, Swier & Van der Broek, 2011). Er is de laatste jaren steeds meer aandacht voor het verschil in risicofactoren tussen jongens en meisjes. Juist door dit verschil is het (net zoals bij etniciteit) mogelijk dat Tools4U anders werkt voor jongens dan voor meisjes en dat wordt onderzocht.

7. Ernst delict: met of zonder geweld en naar strafmaat. De ernst van het delict is een belangrijke risicofactor voor recidive: jongeren met zwaardere delicten recidiveren vaker en langduriger dan jongeren met relatief lichte delicten (Loeber, Slot & Sergeant, 2001). De meeste 'winst' in het verminderen van recidive valt dus te halen bij de jongeren met de zwaardere delicten (of een zwaardere strafmaat). Natuurlijk zou het de voorkeur hebben om gebruik te maken van een directe maat van het recidiverisico (zoals die bijvoorbeeld binnen het LIJ gemeten wordt), maar omdat deze informatie niet voor alle jongeren beschikbaar bleek, wordt de ernst van het delict gebruikt als indicator voor het recidiverisico.

Om vast te stellen of er een juiste controlegroep samengesteld is, zullen bovendien zoveel mogelijk beschikbare kenmerken van de Tools4U- en de controlegroep vergeleken worden: 1) demografische kenmerken, 2) straf en delict kenmerken, 3) cognitieve en sociale vaardigheden op de voormeting, 4) indicatiecriteria van Tools4U.

1.3 Leeswijzer

Dit rapport is ingedeeld aan de hand van de verschillende onderzoeksvragen van het onderzoek. Hoofdstuk 2 bevat een beschrijving van de wijze waarop het effectiviteitsonderzoek is opgezet, welke instrumenten worden gebruikt en hoeveel jongeren zijn bereikt. In Hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de vraag of we een juiste controlegroep samengesteld hebben. Na vaststelling van de vergelijkbaarheid tussen beide groepen, wordt in Hoofdstuk 4 ingegaan op de centrale vraag van dit onderzoek: wat is de effectiviteit van de interventie Tools4U op cognitieve en sociale vaardigheden en in hoeverre beïnvloeden deelnemerkenmerken deze effectiviteit van Tools4U? In Hoofdstuk 5 worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet. In de bijlagen zijn behalve onderdelen waar in de tekst specifiek naar wordt verwezen nog een tabellenindex en een overzicht van veelgebruikte afkortingen opgenomen.

---

¹⁰ Autochtoon: Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren. Allochtoon: persoon waarvan een van beide ouders niet in Nederland is geboren. Bron: CBS.

2. Methode

2.1 Procedure

De gegevensverzameling van het huidige onderzoek bestaat uit drie delen:

- 1) Afname van vragenlijsten bij jongeren, ouders en trainers aan het begin en einde van leerstraf Tools4U (inclusie tussen mei 2012 en augustus 2012).
- 2) Afname van vragenlijsten bij jongeren, ouders en trainers aan het begin en einde van een andere werk- of leerstraf (inclusie tussen juni 2013 en februari 2014).
- 3) Dossieranalyse van dossiers bij de Raad voor de Kinderbescherming van alle jongeren die geïnccludeerd zijn in het onderzoek.

Deze drie onderdelen van de gegevensverzamelingen zullen achtereenvolgens beschreven worden.

Vragenlijstafname Tools4U

Voor het effectonderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens van de 115 Tools4U jongeren die ook omschreven staan in het rapport *Doeltreffendheid Tools4U* (Van der Stouwe et al., 2013). In het huidige rapport worden daarom vooral de delen van het doeltreffendheidsonderzoek omschreven die van belang zijn voor het effectonderzoek.

Jongeren die Tools4U kregen werden benaderd om deel te nemen aan het onderzoek en daarvoor na de kennismakingsbijeenkomst (eerste bijeenkomst) en na de laatste bijeenkomst van de training Tools4U een vragenlijst in te vullen. De 7 aanbieders van Tools4U brachten de onderzoekers op de hoogte wanneer zij een nieuwe training Tools4U startten.

De gegevensverzameling bestond voor de jongere uit een vragenlijst met de volgende onderwerpen: demografische gegevens, de inhoud van de taakstraf, behandelmotivatie, denkfouten, empathie, impulsiviteit, coping, sociale informatieverwerking en zelfgerapporteerde delinquentie. Trainers werden gevraagd naar enkele van hun demografische gegevens, delict en recidiverisico, vaardigheidstekorten van de jongere, de inhoud van de taakstraf en de motivatie van de jongere. Alleen ouders van jongeren met de plus-variant werden na afloop van de training gevraagd naar demografische gegevens, de inhoud van de taakstraf en de behandelmotivatie.

In het kader van Routine Outcome Monitoring (ROM)¹¹ van Tools4U namen trainers een vragenlijst voor competentiebeleving bij de jongeren af, vulden zij zelf de onderdelen gezin en vaardigheden van het LJ in en namen zij een vragenlijst over opvoedvaardigheden af bij alle ouders. Deze vragenlijsten zijn ook voor het onderzoek verzameld.

Voor de Tools4U jongeren vond de vragenlijst afname meestal face-to-face plaats. Alleen wanneer een face-to-face afspraak niet mogelijk bleek, zijn de jongeren (en hun ouders) telefonisch benaderd voor vragenlijst afname. Alle 115 (100%) Tools4U voormetingen zijn face-to-face afgenomen, terwijl 101 van de 108 nametingen (94%) face-to-face gedaan werden.

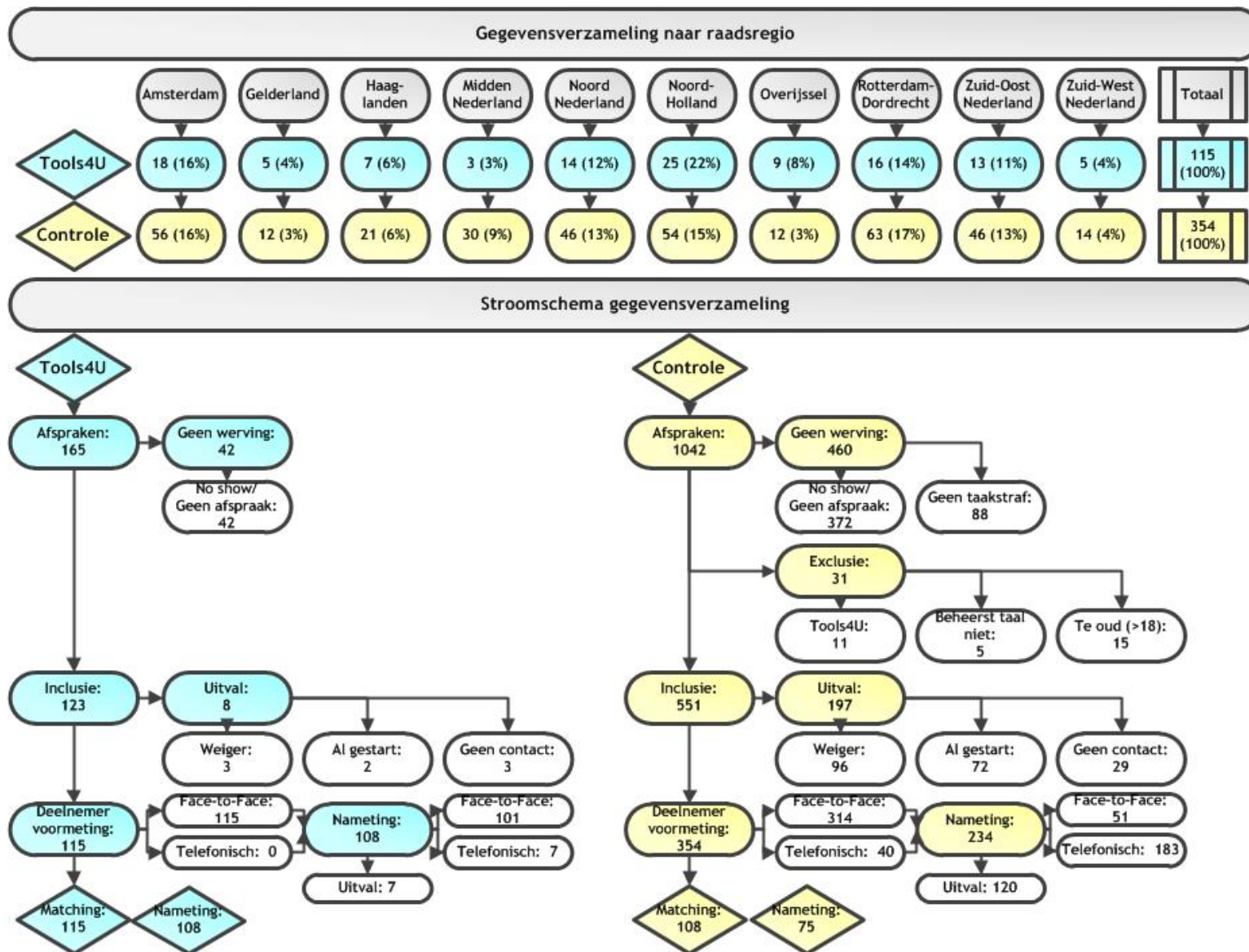
¹¹ "Een structureel systeem van meten en hermeten" (Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie, 2011, p. 7) : "voor, tijdens en na de behandeling verzamelen van relevante uitkomstgegevens" (p. 21) ten behoeve van kwaliteitscriterium 10 van de Erkenningscommissie. Dit kwaliteitscriterium verlangt dat de interventie (doorlopend) geëvalueerd wordt, om inzicht te geven in de effectiviteit van de interventie.

Tabel 1 Vergelijking gegevensverzameling Tools4U- en controlegroep

		Tools4U			Controlegroep		
		Jongere	Trainer	Ouder*	Jongere	CT'er	Ouder
Voormeting	Intake RvdK				N = 354, 100% Demografische gegevens Inhoud taakstraf Motivatie voor behandeling Denkfouten Empathie Impulsiviteit Coping Sociale informatieverwerking Zelfgerapporteerde delinquentie Competentiebeleving	N = 324, 92% Demografische gegevens Delict & recidiverisico Inhoud taakstraf Motivatie jongere	N = 298, 84% Demografische gegevens Opvoedvaardigheden
	1e bijeenk.	N = 115, 100% Demografische gegevens Inhoud taakstraf Motivatie voor behandeling Denkfouten Empathie Impulsiviteit Coping Sociale informatieverwerking Zelfgerapporteerde delinquentie ROM N = 88, 77%: Competentiebeleving	N = 115, 100% Demografische gegevens Delict & recidiverisico Vaardigheidstekorten Inhoud taakstraf Motivatie jongere 3^e bijeenkomst: ROM N = 83, 72%: LIJ Gezin & vaardigheden	ROM N = 69, 60%: Opvoedvaardigheden			
Nameting	Laatste bijeenk.	N = 107, 93% Demografische gegevens Inhoud taakstraf Motivatie voor behandeling Denkfouten Empathie Impulsiviteit Coping Sociale informatieverwerking Wat heb je geleerd ROM N = 77, 67%: Competentiebeleving (CBSA)	N = 103, 90% Demografische gegevens Delict & recidiverisico Vaardigheidstekorten Inhoud taakstraf Motivatie jongere Wat heeft de jongere geleerd Vaardigheden behandeld ROM N = 81, 70%: LIJ Gezin & vaardigheden	N = 23, 20% Demografische gegevens Wat heeft u geleerd Inhoud taakstraf Vaardigheden behandeld Motivatie ROM N = 53, 46%: Opvoedvaardigheden	N = 234, 66% Demografische gegevens Inhoud taakstraf Motivatie voor behandeling Denkfouten Empathie Impulsiviteit Coping Sociale informatieverwerking Zelfgerapporteerde delinquentie Wat heb je geleerd Competentiebeleving	N = 144, 32% Demografische gegevens Delict & recidiverisico Vaardigheidstekorten Inhoud taakstraf Motivatie jongere Wat heeft de jongere geleerd	N = 186, 53% Demografische gegevens Wat heeft u geleerd Inhoud taakstraf Motivatie Opvoedvaardigheden

Noot. [Zwart] = In beide groepen op vergelijkbare wijze afgenomen. [Groen] = In beide groepen op verschillende manieren afgenomen. [Rood] = Niet in beide groepen afgenomen. * Alleen bij plus-variant. RvdK: Raad voor de Kinderbescherming. CT'er: Coördinator taakstraffen van de Raad voor de Kinderbescherming. ROM : Routine Outcome Monitoring.

Figuur 1 Gegevensverzameling naar raadsregio en stroomschema gegevensverzameling: aantal jongeren

De gegevensverzameling onder Tools4U jongeren gebeurde landelijk: er werd getracht om alle jongeren die startten met Tools4U te benaderen voor het onderzoek. De inclusie is beëindigd op het moment dat het vooraf gestelde aantal van 115 behaald was. Dit is een kleine oversampling van het aantal dat nodig is om bij een klein effect een power¹² van .80 te realiseren, zodat ook met enige uitval voldoende power behouden blijft. De nametingvragenlijsten werden verzameld tot en met januari 2013.

Vragenlijstafname controlegroep

Bij de 354 controlegroepjongeren waren onderzoekers voor de voormeting aanwezig na het intakegesprek van de coördinator taakstraffen (CT'er) van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). In vergelijking met de Tools4U groep vond dit gesprek een stap eerder in het taakstraftraject plaats: de CT'er heeft namelijk een intakegesprek met elke jongere voordat hij die bij een werk- of leerstraf (dus ook Tools4U) plaatst (zie Tabel 1). Ook bij de laatste bijeenkomst van de taakstraf werd een vragenlijst afgenomen.

De gegevensverzameling bestond voor de jongere uit een vragenlijst met de volgende onderwerpen: demografische gegevens, de inhoud van de taakstraf, behandelmotivatie, denkfouten, empathie, impulsiviteit, coping, sociale informatieverwerking en zelfgerapporteerde delinquentie. CT'ers werden gevraagd naar enkele van hun demografische gegevens, delict en recidiverisico, vaardigheidstekorten van de jongere, de inhoud van de taakstraf en de motivatie van de jongere. Alle ouders werden na afloop van de training gevraagd naar demografische gegevens, de inhoud van de taakstraf en de behandelmotivatie.

De vragenlijsten voor de controlegroep werden bovendien aangevuld met de vragenlijsten die voor de Tools4U groep in het kader van ROM afgenomen en verzameld waren: de vragenlijst voor competentiebeleving voor de jongeren en de vragenlijst over opvoedvaardigheden voor alle ouders. Het bleek niet mogelijk om de onderdelen gezin en vaardigheden van het LIJ ook bij de CT'ers af te nemen, omdat zij onvoldoende over de jongere wisten om deze vragenlijst in te vullen.

Voor de controlegroep jongeren bleek het in veel gevallen niet mogelijk om de vragenlijsten voor aanvang van de straf face-to-face af te nemen. Wanneer een jongere aangaf geen tijd te hebben, of wanneer het niet mogelijk was om de jongere meteen na het intakegesprek face-to-face te benaderen, werden jongeren en ouders telefonisch benaderd. Het bleek bovendien dat de CT'er niet altijd een face-to-face eindgesprek met de jongere had na afloop van de taakstraf, waardoor ook bij de nameting niet alle vragenlijsten face-to-face afgenomen konden worden. In die gevallen zijn de jongeren opnieuw telefonisch benaderd voor de nameting vragenlijst. Daardoor werden bij de controlegroep 314 van de 354 voormetingen (89%) face-to-face gedaan terwijl van de 234 nametingen er 51 (21%) face-to-face werden gedaan.

De gegevensverzameling voor de controlegroep jongeren startte per raadsregio omdat het aantal jongeren dat landelijk tegelijk instroomde te groot zou zijn om te kunnen includeren. Om toch een vergelijkbare regioverdeling met de Tools4U groep te realiseren, werden de jongeren per raadslocatie naar rato van het Tools4U aantal van die locatie geworven. Omdat de instroom per raadslocatie niet altijd voldoende was om het gewenste aantal jongeren (naar rato van Tool4U) te werven, zijn er in enkele gevallen op een andere locatie binnen dezelfde regio extra jongeren

---

¹² Power: de kans om de nulhypothese ten onrechte te verwerpen (Bijleveld, 2009), d.w.z. de kans om geen significant effect van Tools4U te vinden, terwijl dat effect er in werkelijkheid wél is.

geworven, zodat de regio in zijn geheel in ieder geval het juiste aandeel jongeren zou halen. Figuur 1 geeft de regio-indeling van de geworven jongeren weer.

Jongeren die Tools4U kregen of jongeren die te oud zouden zijn geweest voor Tools4U (>18 jaar) werden geëxcludeerd. Gedurende de gegevensverzameling bleek bovendien dat er – in vergelijking met de Tools4U groep – meer oudere jongeren en meer jongens geworven werden. In de laatste fase van de inclusieperiode zijn daarom alleen nog jongens van 16 jaar en jonger en meisjes geïnccludeerd.

De gegevensverzameling van de controlegroep is doorgegaan tot een aantal van 354 jongeren geworven was. Dit betreft een behoorlijke oversampling ten opzichte van het aantal in de Tools4U steekproef, zodat er voldoende ruimte was voor uitval bij de nameting en voor adequate matching, zodat uiteindelijk twee vergelijkbare groepen konden ontstaan voor de analyses. De nameting vragenlijsten werden verzameld tot en met juni 2014.

Tabel 2 Aantal verzamelde vragenlijsten Tools4U- en controlegroep

	Voormeting		Nameting	
	Tools4U N (%)	Controlegroep N (%)	Tools4U N (%)	Controlegroep N (%)
Jongere				
Demografische gegevens	115 (100)	354 (100)	107 (93)	234 (66)
Inhoud taakstraf	115 (100)	354 (100)	107 (93)	234 (66)
Motivatie voor behandeling	115 (100)	354 (100)	107 (93)	234 (66)
Denkfouten	115 (100)	354 (100)	107 (93)	234 (66)
Empathie	115 (100)	354 (100)	107 (93)	234 (66)
Impulsiviteit	115 (100)	354 (100)	107 (93)	234 (66)
Coping	115 (100)	354 (100)	107 (93)	234 (66)
Sociale informatieverwerking	115 (100)	354 (100)	107 (93)	234 (66)
Zelfgerapporteerde delinquentie	115 (100)	354 (100)	-	234 (66)
Competentiebeleving	88 (77)	354 (100)	77 (67)**	234 (66)
Wat heb je geleerd	-	-	107 (93)	234 (66)
Trainer/CT'er				
Demografische gegevens	115 (100)	324 (92)	103 (90)	144 (32)
Delict & recidiverisico	115 (100)	324 (92)	103 (90)	144 (32)
Vaardigheidstekorten	115 (100)	-	103 (90)	144 (32)
Inhoud taakstraf	115 (100)	324 (92)	103 (90)	144 (32)
Motivatie jongere	115 (100)	324 (92)	103 (90)	144 (32)
Wat heeft de jongere geleerd	-	-	103 (90)	144 (32)
Vaardigheden behandeld	-	-	103 (90)	-
LJ gezin & vaardigheden	83 (72)	-	81 (70)**	-
Ouder				
Demografische gegevens	-	298 (84)	23 (20)*	186 (53)
Wat heeft u geleerd	-	-	23 (20)*	186 (53)
Inhoud taakstraf	-	-	23 (20)*	186 (53)
Vaardigheden behandeld	-	-	23 (20)*	186 (53)
Motivatie	-	-	23 (20)*	186 (53)
Opvoedvaardigheden	69 (60)	298 (84)	53 (46)**	186 (53)

Noot. * Alleen voor ouders met de plus-variant. ** Door trainers Tools4U afgenomen in het kader van ROM. CT'er: Coördinator taakstraffen van de Raad voor de Kinderbescherming.

Verzamelde vragenlijsten

De gegevensverzameling in de verschillende groepen verliep op verschillende manieren. Een eerste verschil ligt in het tijdstip ten opzichte van de interventie waarop de vragenlijsten zijn afgenomen. Bij de controlegroep werd de vragenlijst afgenomen voor aanvang van de taakstraf (intake), terwijl bij

de Tools4U groep de afname meteen na de eerste bijeenkomst (kennismaking) van de taakstraf was. Bovendien is er een grotere variatie in duur bij werkstraffen dan bij Tools4U. Dit is mogelijk ook de oorzaak dat er tussen de twee groepen een verschil was in de tijd tussen voor- en nameting. In de effectanalyses werd voor dit verschil gecorrigeerd door de tijd tussen voor- en nameting mee te nemen.

Door de verschillende manieren van gegevensverzameling zijn er van de verschillende vragenlijsten verschillende aantallen verzameld. Deze aantallen zijn weergegeven in Tabel 1 en 2. Te zien is dat de vragenlijsten voor competentiebevleing en opvoedvaardigheden minder beschikbaar waren voor de Tools4U groep dan de controlegroep. De afname daarvan lag in handen van de Tools4U trainers (als standaardonderdeel van hun eigen ROM).

Ook waren er verschillen in wijze van vragenlijst afname tussen de twee groepen: in de Tools4U groep werden de meeste afnames face-to-face gedaan, terwijl bij de controlegroep veel afnames telefonisch waren. Omdat telefonische vragenlijstafnames eerder kunnen leiden tot sociaal wenselijke antwoorden dan zelfingevulde vragenlijsten (zoals bij de face-to-face afname; De Leeuw & Van der Zouwen, 1988; Bowling, 2005; De Leeuw, 2005), is het mogelijk dat de effecten die in het huidige onderzoek gevonden worden een onderschatting zijn van de daadwerkelijke effecten van Tools4U. De jongeren in de controlegroep zouden immers geneigd kunnen zijn om positieve resultaten te laten zien (die er niet zijn), dan de Tools4U jongeren.

Bij de controlegroep blijkt vooral dat een groot aantal CT'ers nametingvragenlijsten niet ingevuld is. Voor zowel de trainers Tools4U als de CT'ers zijn de vragen over vaardigheidstekorten van de jongere voor aanvang van de taakstraf na afloop van de training gesteld, omdat beiden aangaven dat zij de jongere bij aanvang nog onvoldoende kenden om hier antwoord op te geven. Bij de nameting van de CT'ers bleek opnieuw dat zij de jongeren onvoldoende kenden om in te schatten in hoeverre er sprake was van specifieke vaardigheidstekorten. Anders dan de trainers Tools4U hebben zij (als alles goed gaat) immers alleen voor aanvang van de taakstraf en na afloop van de taakstraf eenmalig contact met de jongeren. Van de ingevulde CT vragenlijsten bij de nameting bleek dat (afhankelijk van de vraag) 22% tot 33% van de vragen naar vaardigheidstekorten voor aanvang van de taakstraf met 'weet ik niet' ingevuld is. Voor de vaardigheidstekorten na afloop van de taakstraf lag het percentage 'weet ik niet' nog hoger: 35% tot 44% van de CT'ers gaf aan niet te weten in hoeverre er sprake was van de specifieke vaardigheidstekorten na de taakstraf. Omdat de betreffende vragen om die reden niet vergeleken zouden kunnen worden met de Tools4U groep is besloten om deze vragenlijsten niet verder af te nemen en daarom ook niet mee te nemen in verdere analyses.

Tabel 3 Aantal dossieranalyses

	Tools4U		Controlegroep	
	Totaal	Dossier	Totaal	Dossier
	<i>N</i>	<i>N (%)</i>	<i>N</i>	<i>N (%)</i>
Deelnemer voormeting	115	115 (100)	354	352 (99)
Uitval	8	0 (0)	197	150 (76)
Al gestart/Geen contact	5	0 (0)	101	80 (79)
Weiger	3	0 (0)	96	70 (73)

Dossieranalyse bij de Raad voor de Kinderbescherming

Bij de Raad voor de Kinderbescherming zijn verschillende gegevens uit dossiers verzameld van alle jongeren die deelnamen aan het onderzoek. De gegevens werden verkregen door middel van een formulier dat ontwikkeld werd voor deze dossieranalyses (zie Bijlage 3). In de eerste plaats werden relevante demografische gegevens verzameld ten behoeve van de aanvraag van de recidivegegevens (twee jaar na de interventie) en in aanvulling op de demografische gegevens die al met de vragenlijsten verkregen worden. Daarnaast werd er informatie over het delict en de straf verzameld, zoals het soort delict en het aantal uren straf.

De overige dossierinformatie die verzameld is, richt zich vooral op (contra-)indicatiecriteria voor Tools4U. Er werd gescoord in hoeverre er sprake was van vaardigheidstekorten van de jongere en ouders, in hoeverre er sprake was van een verstandelijke beperking, in hoeverre er een inschatting gemaakt was van het recidiverisico, in hoeverre de jongere het delict bekend had (en dus voldoende gemotiveerd zou moeten zijn voor de training), in hoeverre er problemen waren op een of meer probleemgebieden, of er sprake is van autisme, ADHD, of dat de jongere eerder Tools4U gehad heeft. Tot slot werd geregistreerd of de straf positief afgerond was en zo niet, wat de consequenties waren van het niet positief afronden van de straf.

Van de jongeren die niet deelnamen aan het onderzoek ("Uitval" in Figuur 1) werden ten behoeve van de uitvalanalyse ook enige dossiergegevens verzameld. Het gaat daarbij om demografische gegevens en delictgegevens. Het aantal dossiers dat geanalyseerd is, wordt weergegeven in Tabel 3.

2.2 Uitval

Figuur 1 geeft het stroomschema van alle afnames weer. Daarin is te zien dat van de Tools4U jongeren, drie jongeren niet bereid waren om mee te werken aan het onderzoek. Bij twee jongeren kon pas na de tweede bijeenkomst de vragenlijst worden afgenomen. Daarnaast bleek dat niet alle jongeren die in de onderzoeksperiode zijn gestart ook benaderd zijn voor deelname aan het onderzoek, omdat achteraf bleek dat er in de onderzoeksperiode minimaal drie trainingen gestart zijn waarvan de onderzoekers bij start niet op de hoogte waren.

Van de jongeren in de controlegroep, hebben 96 jongeren (17% van alle mogelijk geschikte jongeren) expliciet geweigerd tot deelname aan het onderzoek. Ook binnen deze groep bleken niet alle jongeren die in de onderzoeksperiode zijn gestart, ook benaderd te zijn voor deelname aan het onderzoek, omdat de onderzoekers niet altijd op de hoogte waren van een intakegesprek of in de gelegenheid waren op tijd contact te leggen met de jongere. Voor zover bekend gaat het hier om 101 jongeren (18% van alle mogelijk geschikte jongeren).

Van de Tools4U jongeren kon niet onderzocht worden in hoeverre er sprake was van selectieve uitval, enerzijds omdat er geen informatie bekend is over deze jongeren, anderzijds omdat het een minimaal aantal betrof (zie ook Tabel 2 en Figuur 1). Voor de uitval in de controlegroep kon van 80 van de 101 jongeren (79%) waar niet op tijd contact mee was en van 70 van de 96 die weigerden (73%), dossierinformatie verzameld worden. Deze twee groepen zijn vervolgens vergeleken met de groep controlejongeren die wel deelnamen aan het onderzoek.

Deelnemers en uitvallers

Jongeren die al gestart waren met hun taakstraf en jongeren waarmee geen contact gelegd kon worden, zijn samengevoegd tot één groep, de 'te laat' jongeren. De 'te laat' jongeren en de jongeren die weigerden verschilden niet van de deelnemers op basis van leeftijd, geslacht, etniciteit, soort

straf (werk/leer), of ze first-offender waren, recidiverisico en raadsregio. De 'te laat' jongeren woonden in niet meer of minder stedelijke gebieden dan de deelnemers, maar de weigeraars kwamen vaker uit stedelijke gebieden¹³.

Alleen de 'te laat' jongeren verschilden van de deelnemers ten aanzien van modaliteit¹⁴ en delict¹⁵. Het contact was vaker te laat bij jongeren die een straf van de kinderrechter opgelegd hadden gekregen, dan bij jongeren die een afdoening van de officier van justitie hadden geaccepteerd. De 'te laat' groep pleegde bovendien meer vermogensmisdrijven en drugsmisdrijven. Vermoedelijk hangen deze twee verschillen met elkaar samen: zwaardere delicten worden eerder voor de kinderrechter gebracht en vanwege de duur van de afhandeling bij de kinderrechter is het goed mogelijk dat de taakstraf sneller na de intake moest starten.

Jongeren die wél en niet deelnamen aan de nameting

Van de 115 Tools4U jongeren vulden 107 jongeren ook de tweede, nameting vragenlijst in. De overige jongeren hebben geen nameting ingevuld omdat zij niet meer wilden meedoen, omdat zij hun straf nog niet afgerond hadden toen het onderzoek afgerond werd of omdat zij niet meer bereikt konden worden. Van de 354 jongeren in de controlegroep vulden 120 jongeren geen tweede vragenlijst in. Het verschil tussen jongeren die wel en geen tweede vragenlijst ingevuld hebben, werd onderzocht voor beide groepen.

ToolsU-jongeren zonder nameting verschilden niet van de jongeren met nameting op basis van geslacht, leeftijd, etniciteit, stedelijkheid, opleidingsniveau, woonsituatie, modaliteit, raadslocatie, het aantal uren straf, het delict en of zij een first offender waren. Wel waren er in de groep jongeren die geen nameting ingevuld hebben meer jongeren die hun training Tools4U ook niet positief afgerond hadden¹⁶. Daarnaast waren deze jongeren bij aanvang minder gemotiveerd, hadden zij minder cognitieve empathie, zochten zij minder sociale steun, en pleegden zij minder geweldsdelicten en drugsdelicten dan de jongeren die wel deelnamen aan de nameting¹⁷. Het lijkt er daarom op dat jongeren met ernstiger problematiek vaker de taakstraf niet positief afronden en ook vaker geen tweede vragenlijst invulden. Op de andere gemeten cognitieve en sociale vaardigheden was er geen verschil tussen Tools4U jongeren die wel en niet een tweede vragenlijst invulden.

Jongeren in de controlegroep met en zonder nameting verschilden niet van elkaar ten aanzien van geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, woonsituatie, modaliteit, delict en of zij een first offender waren. Ook bij de controlegroep hadden jongeren die uitvielen op de nameting vaker hun taakstraf niet positief afgerond¹⁸. Jongeren die geen tweede vragenlijst invulden waren vaker allochtoon, kwamen vaker uit stedelijke gebieden, hadden meer strafuren dan jongeren die wel een tweede keer deelnamen en ook de verdeling naar raadsregio kwam niet overeen¹⁹. Van alle gemeten schalen in cognitieve en sociale vaardigheden waren de controlegroep jongeren die geen nameting vragenlijst ingevuld hebben alleen minder gemotiveerd bij aanvang van de straf²⁰.

---

¹³ $\chi^2 = 8.826, p = .003$.

¹⁴ $\chi^2 = 4.214, p = .040$.

¹⁵ $\chi^2 = 14.851, p = .038$.

¹⁶ $\chi^2 = 27.852, p = .000$.

¹⁷ Motivatie voor behandeling: $t = 2.049, p = .043$; Cognitieve empathie: $t = 2.770, p = .007$; Sociale steun zoeken: $t = 1.940, p = .055$; Zelfgerapporteerde delinquentie ingedeeld naar aantal delicten (0, 1-4 of >5 delicten), Geweld: $\chi^2 = 6.161, p = .046$; Drugs: $\chi^2 = 7.264, p = .026$.

¹⁸ $\chi^2 = 16.274, p = .043$.

¹⁹ Etniciteit: $\chi^2 = 9.368, p = .002$; Stedelijkheid: $\chi^2 = 4.001, p = .045$; Uren totale straf: $t = -2.152, p = .033$; Raadsregio: $\chi^2 = 27.656, p = .001$.

²⁰ $t = 1.817, p = .070$.

2.3 Meetinstrumenten

Voor- en nametingen aan de hand van vragenlijsten

Er zijn vragenlijsten samengesteld en waar nodig ontwikkeld voor jongeren, ouders en trainers. Daarnaast zijn de ROM-lijsten, de Competentie BelevingsSchaal voor Adolescenten (CBSA) en de Verkorte Schaal Opvoedersgedrag (VSOG) die al afgenomen waren door trainers Tools4U, verzameld. De samenstelling van de verschillende vragenlijsten is overzichtelijk weergegeven in Bijlage 4. De inhoud van de verschillende onderdelen wordt hieronder verder uiteengezet.

Demografische kenmerken. De vragenlijsten voor jongeren, trainers en ouders bestonden onder andere uit een aantal vragen naar demografische kenmerken. Jongeren is gevraagd naar geslacht, geboortedatum, etniciteit, dagbesteding en woonsituatie. Ouders is gevraagd naar geslacht, geboortedatum, etniciteit en opleiding. Tenslotte werden ook trainers of CT'ers gevraagd naar hun geslacht, geboortedatum, etniciteit en opleiding.

Training of werkstraf. Jongeren, ouders en trainers/CT'ers werd gevraagd naar verschillende kenmerken van de training of werkstraf. Jongeren werd gevraagd naar het aantal bijeenkomsten, de reistijd naar de taakstraf, de aanwezigheid van ouders en het oordeel over de taakstraf (rapportcijfer en zwaarte). Ouders werd na afloop van de taakstraf gevraagd of zij door hun kind op de hoogte zijn gehouden van het verloop van de taakstraf, of zij tevreden waren over de taakstraf, of zij de taakstraf zwaar genoeg vonden en wat zij dachten dat hun kind geleerd heeft van de taakstraf. Trainers van Tools4U werd gevraagd naar het aantal bijeenkomsten, de aanwezigheid van ouders, de duur en frequentie van de bijeenkomsten, gemiste bijeenkomsten, het huiswerk, eventueel afwijken van de trainingshandleiding en verbeterpunten voor Tools4U. De CT'ers werd na afloop van de taakstraf gevraagd of zij het delict besproken hadden met de jongere, of er een intakegesprek en eindgesprek hebben plaatsgevonden en of ouders daarbij aanwezig waren, of de taakstraf in een groep of individueel plaatsvond, onder welke categorie de taakstraf viel, hoe lang de taakstraf heeft geduurd, uit welke taken de taakstraf bestond, of de jongere de taakstraf heeft afgerond en wat de jongere heeft geleerd van de taakstraf.

Behandelmotivatie. Door middel van een verkorte versie van de vragenlijst Motivatie voor Behandeling (Van Binsbergen, 2003) werd de behandelmotivatie gemeten van zowel Tools4U-jongeren als jongeren uit de controlegroep. Deze vragenlijst bestaat uit twaalf stellingen over de behandelmotivatie die beantwoord kunnen worden met "waar", "?", of "niet waar". De lijst meet oorspronkelijk vier fasen van behandelmotivatie volgens het model van Prochaska en DiClemente (1984): pre-contemplatie, contemplatie, besluitvorming en actieve verandering. Omdat in recent onderzoek (Van der Helm, Wissink, & Stams, 2012) geen vier, maar twee fasen – a-motivatie en motivatie – zijn teruggevonden, zijn de items van a-motivatie (oorspronkelijk fasen één en twee) omgescoord, zodat de gehele vragenlijst gescoord kan worden op de mate van motivatie. De volgende maten van motivatie kunnen dan aan de hand van de gemiddelde itemscore onderscheiden worden (Van der Helm et al., 2011): zeer hoog, bovengemiddeld, gemiddeld, onder-gemiddeld, laag²¹. De betrouwbaarheid van de vragenlijst was in de huidige studie voor jongeren in eerste instantie onvoldoende, maar na het verwijderen van 1 item acceptabel²². Tools4U-trainers en CT'ers werd gevraagd of de jongere en ouders bij aanvang voldoende gemotiveerd waren voor de training,

²¹ Zeer hoog (> 2.5), bovengemiddeld (2.1-2.5), gemiddeld (2.0), ondergemiddeld (1.5-1.9), laag (<1.5).

²² Een schaal wordt bij onderzoek als acceptabel betrouwbaar beschouwd als Cronbach's $\alpha \geq .60$ (Bijleveld, 2009); $\alpha_{\text{voor}} = .60$, $\alpha_{\text{na}} = .60$

of deze motivatie gedurende de taakstraf veranderd is en wat zij zelf hebben gedaan om deze motivatie te beïnvloeden.

Cognitieve vertekeningen. Aan de hand van de How I Think Questionnaire (HIT; Barriga, Gibbs, Potter, & Liau, 2001; Nas & Brugman, 2001) werden verschillende cognitieve vertekeningen – denkfouten – gemeten. De HIT bestaat uit 54 stellingen over cognitieve vertekeningen die beantwoord kunnen worden op een zespunts Likertschaal die loopt van ‘erg mee oneens’ (1) tot ‘erg mee eens’ (6). De HIT meet de volgende denkfouten: egocentrisme, anderen de schuld geven, goedpraten/verkeerd benoemen en uitgaan van het ergste. Deze schalen bleken in het huidige onderzoek bij zowel de voor- als nameting voldoende betrouwbaar²³. Daarnaast kan de HIT gebruikt worden om denkfouten over antisociaal gedrag te meten: oppositioneel gedrag, fysieke agressie, liegen en stelen. Ook deze schalen bleken bij beide metingen voldoende betrouwbaar²⁴. Tot slot zijn er binnen de HIT nog twee samenvattende schalen die overlappen met de eerder genoemde schalen: de overt schaal en de covert schaal. Deze schalen meten ‘openlijk’ antisociaal gedrag (overt) en ‘bedekt’ antisociaal gedrag (covert), respectievelijk met en zonder directe confrontatie met een slachtoffer.

Empathie. Met de Basic Empathy Scale (BES; Jolliffe & Farrington, 2006; Van Langen, Stams, & Wissink, 2012) worden twee soorten empathie gemeten: cognitieve en affectieve empathie. De BES bestaat uit 20 items die beantwoord kunnen worden op een vijfpunts Likertschaal die loopt van ‘helemaal oneens’ (1) tot ‘helemaal mee eens’ (5). Cognitieve empathie verwijst naar het begrip over hoe een ander zich voelt. Affectieve empathie verwijst naar de mate waarin een jongere gevoelens van anderen invoelt. De betrouwbaarheid van beide schalen bleek op beide metingen acceptabel tot voldoende²⁵.

Impulsiviteit. De mate van impulsiviteit van de jongeren werd gemeten aan de hand van de impulsiviteitsschaal van de Antisocial Process Screening Device (APSD; Van Vugt et al., 2012). De impulsiviteitsschaal van de APSD bestaat uit vijf items die beantwoord kunnen worden op een vierpunts Likertschaal, waarbij jongeren kunnen aangeven in hoeverre een stelling voor hen helemaal niet, een beetje, erg of zeker waar is. De betrouwbaarheid van deze schaal was acceptabel²⁶.

Coping stijlen. De jongeren werd gevraagd naar de coping stijl die zij het meeste hanteren wanneer er problemen zijn. Om de lengte van de complete vragenlijst voor de jongeren te beperken, is hiervoor gebruik gemaakt van een verkorte versie van de Utrechtse Coping lijst (UCL; Schreurs, Van de Willige, Brosschot, Tellegen, & Graus, 1993; verkorte versie: Van den Akker, Buntinx, Metsemakers, & Knottnerus, 2000). De verkorte versie heeft 15 items met de vier subschalen: vermijden, sociale steun, palliatief en actief aanpakken. De items worden beantwoord op een vierpunts Likertschaal met de opties ‘zelden of nooit’, ‘soms’, ‘vaak’ en ‘zeer vaak’. Twee van de vier schalen – sociale steun zoeken en actief aanpakken – bleken bij zowel de voor- als nameting voldoende betrouwbaar²⁷. De schaal vermijden en palliatief bleken onvoldoende betrouwbaar²⁸ en zijn daarom niet gebruikt in de verdere resultaten.

---

²³ Egocentrisme: $\alpha_{\text{voor}} = .79$, $\alpha_{\text{na}} = .83$; anderen de schuld geven: $\alpha_{\text{voor}} = .75$, $\alpha_{\text{na}} = .78$; goedpraten/verkeerd benoemen: $\alpha_{\text{voor}} = .80$, $\alpha_{\text{na}} = .83$; uitgaan van het ergste: $\alpha_{\text{voor}} = .79$, $\alpha_{\text{na}} = .80$.

²⁴ Oppositioneel gedrag: $\alpha_{\text{voor}} = .76$, $\alpha_{\text{na}} = .80$; fysieke agressie: $\alpha_{\text{voor}} = .81$, $\alpha_{\text{na}} = .82$; liegen: $\alpha_{\text{voor}} = .76$, $\alpha_{\text{na}} = .72$; stelen: $\alpha_{\text{voor}} = .82$, $\alpha_{\text{na}} = .88$.

²⁵ Cognitieve empathie: $\alpha_{\text{voor}} = .73$, $\alpha_{\text{na}} = .65$; affectieve empathie: $\alpha_{\text{voor}} = .74$, $\alpha_{\text{na}} = .71$.

²⁶ $\alpha_{\text{voor}} = .70$, $\alpha_{\text{na}} = .66$.

²⁷ Sociale steun: $\alpha_{\text{voor}} = .83$, $\alpha_{\text{na}} = .82$; actief aanpakken: $\alpha_{\text{voor}} = .77$, $\alpha_{\text{na}} = .76$.

²⁸ Vermijden: $\alpha_{\text{voor}} = .55$, $\alpha_{\text{na}} = .37$; palliatief: $\alpha_{\text{voor}} = .33$, $\alpha_{\text{na}} = .52$.

Sociale-informatieverwerking. Om te meten op welke manier de jongeren sociale situaties inschatten is gebruikgemaakt van de Social Information Processing and Emotional Response Questionnaire Short Version (SIP-AEQ; Coccaro, Noblett, & McClosky, 2009). De SIP-AEQ bestaat uit vignetten, situatieschetsen, van sociale situaties waarin er sprake is van directe of relationele agressie. Van deze vignetten zijn er in het huidige onderzoek drie gebruikt. Aan de hand van zes stellingen konden jongeren op een vierpunts Likertschaal aangeven hoe waarschijnlijk (erg waarschijnlijk of waarschijnlijk) of onwaarschijnlijk (erg onwaarschijnlijk of onwaarschijnlijk) verschillende motieven voor het betreffende gedrag zijn.

Met de SIP-AEQ worden de volgende zes schalen gemeten: directe vijandige bedoelingen, indirecte vijandige bedoelingen, instrumentele niet-vijandige bedoelingen, neutrale of vriendelijke bedoelingen en twee negatieve emotionele reacties: boosheid en van streek zijn. Omdat deze afzonderlijke schalen onvoldoende betrouwbaar bleken in het huidige onderzoek, is ervoor gekozen om de volgende schaalindeling te hanteren: vijandige bedoelingen, niet-vijandige bedoelingen en negatieve emotionele reacties. Daarvan bleken de betrouwbaarheid van de schalen vijandige bedoelingen en negatieve emotionele reacties acceptabel tot voldoende bij zowel de voor- als nameting²⁹. De schaal niet-vijandige bedoelingen bleek onvoldoende betrouwbaar³⁰ en is daarom niet meegenomen in de analyses.

Zelfgerapporteerde delinquentie. Jongeren werd bij de voormeting gevraagd naar het delinquent gedrag in het afgelopen jaar. Daarvoor is gebruikgemaakt van vragen uit de WODC Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit (Van der Laan & Blom, 2006). Aan de hand van 30 vragen over verschillende soorten delinquent gedrag konden jongeren aangeven of en hoe vaak ze de verschillende gedragingen het afgelopen jaar hadden vertoond. In de controlegroep is deze vragenlijst tevens afgenomen bij de nameting. *Outliers* (extreem grote waarden) zijn voor de analyses teruggebracht naar een Z-score van 3.3 (Tabachnik & Fidell, 2007).

Competentiebeleving. De Competentie Belevingsschaal voor Adolescenten (CBSA; Treffers et al., 2002) werd door de trainers van Tools4U afgenomen bij de jongeren aan het begin en aan het einde van de training. Bij de controlegroep is de CBSA toegevoegd aan de vragenlijst in zowel de voor- als de nameting. De CBSA bestaat uit 35 items, waarbij jongeren eerst van twee zinnen de meest passende kiezen en daarna bepalen of die zin een beetje of helemaal waar is voor hen. De vragenlijst meet de competentiebeleving van de jongere op zeven subschalen: schoolvaardigheden, sociale acceptatie, sportieve vaardigheden, fysieke verschijning, gedragshouding, hechte vriendschap en gevoel van eigenwaarde. Alle schalen waren op beide metingen voldoende betrouwbaar³¹.

Opvoedstijlen. De Verkorte Schaal Opvoedersgedrag (VSOG; Vermulst, Kroes, De Meyer, Van Leeuwen, & Veerman, 2011) is door de Tools4U-trainers bij aanvang en afsluiting van de training afgenomen bij de ouders. Voor de controlegroep is deze lijst door de onderzoekers afgenomen bij de ouders. De VSOG bestaat uit 25 items, die de schalen 'positief ouderlijk gedrag', 'regels', 'straffen', 'hard straffen' en 'belonen' meten. Bij de invoering van de vragenlijst binnen Tools4U is ervoor gekozen om de schaal 'hard straffen' weg te laten uit de vragenlijst, omdat de betreffende vragen bij ouders weerstand tegen de vragenlijst opriepen. De VSOG in het huidige onderzoek bestaat daarom

---

²⁹ Vijandige bedoelingen: $\alpha_{voor} = .77$, $\alpha_{na} = .81$; negatieve emotionele reacties: $\alpha_{voor} = .68$, $\alpha_{na} = .78$.

³⁰ $\alpha_{voor} = .55$, $\alpha_{na} = .49$.

³¹ Schoolvaardigheden: $\alpha_{voor} = .63$, $\alpha_{na} = .60$; sociale acceptatie: $\alpha_{voor} = .68$, $\alpha_{na} = .64$; sportieve vaardigheden: $\alpha_{voor} = .75$, $\alpha_{na} = .77$; fysieke verschijning: $\alpha_{voor} = .77$, $\alpha_{na} = .83$; gedragshouding: $\alpha_{voor} = .73$, $\alpha_{na} = .76$; hechte vriendschap: $\alpha_{voor} = .66$, $\alpha_{na} = .66$; gevoel van eigenwaarde: $\alpha_{voor} = .76$, $\alpha_{na} = .74$.

nog uit 20 items en vier schalen. De betrouwbaarheid van alle schalen was op beide metingen voldoende³².

Overige onderdelen trainersvragenlijst. Naast vragen naar demografische kenmerken, de taakstraf en de motivatie, werd trainers en CT'ers bij zowel de voor- als nameting gevraagd naar hun ideeën over de jongere en over zijn ouders ten aanzien van de volgende onderwerpen: delict, recidiverisico en de mate waarin er sprake was van bepaalde specifieke vaardigheidstekorten bij jongere en ouders.

2.4 Analyse

Effectonderzoek bij interventies is eigenlijk alleen mogelijk wanneer de interventiegroep en de vergelijkingsgroep op alle kenmerken en variabelen gelijk zijn, met als enige verschil dat de ene groep de interventie heeft gekregen en de andere groep niet. Pas dan kun je met enige zekerheid zeggen dat verschillen tussen die twee groepen na afloop van de interventie ook daadwerkelijk toe te schrijven zijn aan de interventie. Deze gelijkheid wordt bij voorkeur bereikt door jongeren willekeuring (*at random*) toe te wijzen aan de interventie- en de controleconditie. Het zal duidelijk zijn dat dat in het huidige onderzoek niet mogelijk was, omdat de Tools4U jongeren al geworven waren.

De *second best* optie om de effectiviteit van Tools4U te bepalen is een groep jongeren te zoeken die zo veel mogelijk lijken op de Tools4U jongeren en die dan per Tools4U jongere te koppelen (*matchen*) aan de meest vergelijkbare controlegroep jongere. In het huidige onderzoek is dat gedaan aan de hand van *propensity score matching*. Met *propensity score matching* wordt de cumulatieve kans bepaald dat een jongere – gezien een aantal vrij te bepalen kenmerken – Tools4U krijgt, bijvoorbeeld hoe groot (over de hele groep) de kans is dat een jongere Tools4U krijgt. Deze cumulatieve kans wordt de *propensity score* genoemd. Tools4U jongeren worden vervolgens gekoppeld aan jongeren in de controlegroep een (bijna) identieke *propensity score* (*nearest-neighbor matching*). Hoeveel de *propensity score* van de controlegroep jongeren mag afwijken van die van de Tools4U jongeren, de *caliper*, kan van tevoren ingesteld worden. In het huidige onderzoek is een gangbare, relatief nauwkeurige *caliper* gebruikt van .025 (Beal & Kupzyk, 2014). De *propensity score* werd berekend op basis van geslacht, leeftijd, etniciteit en alle voormeting schalen behalve die van de CBSA en de VSOG. Voor de 115 Tools4U jongeren werden er 108 vergelijkbare jongeren gevonden in de controlegroep. Voor 7 Tools4U jongeren was er dus geen *nearest-neighbor* beschikbaar. Omdat er na afloop van de matching nagenoeg geen verschillen waren tussen de groepen kan gesteld worden dat de matching geslaagd is. Dit is echter nooit met zekerheid te zeggen: er kunnen nog steeds verschillen tussen de twee groepen zijn die niet gemeten zijn of waarvan niet bekend is dat zij een invloed hebben op de effectiviteit. Het is daarom niet uit te sluiten dat verschillen tussen de interventie en de controlegroep het gevolg zijn van een andere (onbekende) factor of factoren.

Matching aan de hand van de *propensity score* kan alleen wanneer er geen waarden ontbreken in de variabelen aan de hand waarvan gematcht moet worden. Om toch alle Tools4U en controlegroep jongeren mee te kunnen nemen in de matching, is ervoor gekozen om van tevoren *imputatie* uit te voeren om de ontbrekende waarden op te vullen³³. Bij deze methode wordt de

³² Positief ouderlijk gedrag: $\alpha_{\text{voor}} = .64$, $\alpha_{\text{na}} = .84$; regels: $\alpha_{\text{voor}} = .79$, $\alpha_{\text{na}} = .86$; straffen: $\alpha_{\text{voor}} = .86$, $\alpha_{\text{na}} = .87$; belonen: $\alpha_{\text{voor}} = .77$, $\alpha_{\text{na}} = .74$.

³³ Er is gebruik gemaakt van imputatie op basis van het *expected maximization algorithm* (zie bijvoorbeeld Graham, Hofer, & MacKinnon, 1996 en Lin, 2010). Daarbij zijn een maximum van 200 iteraties (aantal pogingen om tot de 'juiste' invulling te komen) en een *convergence criterion* (de invulling is 'juist' als de nieuwe poging niet meer dan het *convergence criterion* afwijkt van de vorige poging) van .00001 gehanteerd.

ontbrekende waarde berekend en ingevuld aan de hand van de waarden van alle andere variabelen die worden meegenomen. Voor de *imputatie* op de voormeting zijn de missing waarden berekend op basis van conditie (Tools4U of controlegroep), geslacht, leeftijd, etniciteit, stedelijkheid, delict en alle items van de vragenlijsten Motivatie voor behandeling, HIT, BES, APSD, UCL, SIP-AEQ, zelfgerapporteerde delinquentie en CBSA. In de meeste gevallen werd slechts bij enkele jongeren 1 item van een schaal door deze *imputatie* opgevuld³⁴. Bij de CBSA ontbraken echter meer complete vragenlijsten, vooral bij de Tools4U groep. In die groep zijn 27 CBSA vragenlijsten opgevuld en om die reden zijn deze schalen niet gebruikt om de *propensity score* te berekenen.

Door het opvullen van de ontbrekende waarden op de voormeting konden alle 115 Tools4U jongeren en alle 354 controlegroep jongeren meegenomen worden in de matching. Na de matching bleken er jongeren te zijn gematcht die geen tweede vragenlijst hadden ingevuld. Juist omdat in de vorige paragraaf al gebleken is dat de jongeren die wel een nameting invulden verschilden van de jongeren die geen nameting ingevuld hebben, vooral in de controlegroep, is ook hier gekozen om de ontbrekende items en vragenlijsten door middel van *imputatie*, ná de matching, in te vullen. Aan de hand van conditie, geslacht, leeftijd, etniciteit, stedelijkheid, delict, tijd tussen voor- en nameting en alle items van vragenlijsten Motivatie voor behandeling, HIT, BES, APSD, UCL, SIP-AEQ, zelfgerapporteerde delinquentie en CBSA op zowel de voor- als nameting zijn de nametingen van 8 Tools4U jongeren en 33 controlegroep jongeren ingevuld³⁵. Voor de oudervragenlijst VSOG is er geen gebruik gemaakt van *imputatie*, omdat hiervoor teveel ouders ontbraken en omdat er te weinig informatie over de ouders beschikbaar was op basis waarvan de vragenlijsten opgevuld zouden kunnen worden.

---

³⁴ Ontbrekende waarden: 1.27%, aantal iteraties: 14.

³⁵ Ontbrekende waarden: 9.48%, aantal iteraties: 200.

3. Deelnemers aan het onderzoek

Zoals in het vorige hoofdstuk al beschreven werd, is het van belang dat de jongeren van de Tools4U groep niet of zo weinig mogelijk verschillen van de controlegroep. Alleen op die manier kunnen effecten van de interventie ook daadwerkelijk worden toegeschreven aan de interventie. In dit hoofdstuk zullen daarom eerst de kenmerken van en verschillen tussen de Tools4U groep en de controlegroep beschreven worden vóór de matching en daarna zullen dezelfde kenmerken na de matching vergeleken worden. Belangrijk is hierbij dat er ook gekeken wordt naar marginaal significante verschillen (van 5% naar 10%), omdat de kans om een verschil te vinden zo groot mogelijk moet zijn³⁶.

De verschillen worden in het huidige hoofdstuk omschreven aan de hand van de onderwerpen demografische gegevens, straf en delict, cognitieve en sociale vaardigheden en indicatiecriteria. De demografische gegevens, straf en delict en indicatiecriteria zijn gebaseerd op de dossieranalyses en waar nodig aangevuld met informatie uit de vragenlijstafnames. De cognitieve en sociale vaardigheden zijn gemeten met de vragenlijsten die ten behoeve van het onderzoek bij aanvang van de straf verzameld zijn.

3.1 Verschillen vóór matching

Demografische gegevens

De demografische gegevens van de Tools4U jongeren en de controlegroep jongeren worden weergegeven in Tabel 4. Van de 115 Tools4U jongeren was bijna driekwart (73%) jongen en dit percentage verschilt niet van het percentage jongens in de controlegroep (74%). Ook ten aanzien van de leeftijd zijn er geen verschillen tussen de Tools4U groep en de controlegroep. De Tools4U jongeren en de controlegroep jongeren waren van vergelijkbare etniciteit, van vergelijkbaar opleidingsniveau en woonden in vergelijkbare situaties. Alleen ten aanzien van stedelijkheid waren er verschillen tussen de beide groepen. Jongeren in de controlegroep woonden vaker in stedelijk gebied dan de Tools4U jongeren.

Straf en delict

Van de Tools4U jongeren had 20% ($n = 23$) een combinatie van Tools4U en een werkstraf opgelegd gekregen en de rest had alleen Tools4U. In de controlegroep had de meerderheid alleen een werkstraf ($n = 338$, 96%). Slechts enkele jongeren hadden een andere leerstraf ($n = 14$, 4%,) of een combinatie van een andere leerstraf met een werkstraf ($n = 2$, 1%). Deze andere leerstraf was in 10 gevallen agressieregulatietraining TACT (3%), in 2 gevallen Sociale Vaardigheidstraining voor Licht Verstandelijk Beperkte jongeren So Cool (1%) en in 2 gevallen middelengebruik training Stay-a-Way (1%).

Er waren verschillen tussen de twee groepen naar modaliteit: Tools4U jongeren kregen hun leerstraf vaker opgelegd via de kinderrechter, terwijl de jongeren in de controlegroep vaker een afdoening via de Officier van Justitie accepteerden.

---

³⁶ Wanneer een p van .05 (significant) gehanteerd wordt, dan is de kans kleiner om een verschil te vinden dan bij een p van .10 (marginaal significant). Om zoveel mogelijk verschillen te kunnen uitsluiten, worden ook marginaal significante verschillen meegenomen.

Tabel 4 Demografische verschillen tussen Tools4U- en controlegroep vóór matching

	Tools4U	Controlegroep	χ^2 / t	p
	<i>N</i> (%)	<i>N</i> (%)		
Geslacht			.021	.885
Jongen	84 (74)	261 (74)		
Meisje	31 (27)	93 (27)		
Leeftijd				
M (SD)	15.7 (1.5)	15.9 (1.4)	1.357	.175
Etniciteit			1.189	.276
Autochtoon	60 (52)	164 (46)		
Allochtoon	44 (48)	190 (54)		
Etniciteit			1.319	.517
Autochtoon	60 (52)	164 (46)		
Westers Allochtoon	8 (7)	24 (7)		
Niet-Westers Allochtoon	47 (41)	166 (47)		
Etniciteit			4.375	.822
Autochtoon	60 (52)	164 (46)		
Westers – Europa	7 (6)	16 (4)		
Westers – Indonesië	1 (1)	4 (1)		
Westers – Overig	1 (1)	7 (2)		
Niet-Westers – Turkije	5 (4)	25 (9)		
Niet-Westers – Ned. Antillen	10 (9)	32 (9)		
Niet-Westers – Marokko	11 (10)	31 (9)		
Niet-Westers – Suriname	10 (9)	28 (8)		
Niet-Westers - Overig	11 (10)	47 (13)		
Stedelijkheid			10.610	.031*
Zeer sterk stedelijk	25 (22)	107 (30)		
Sterk stedelijk	41 (36)	134 (38)		
Matig stedelijk	25 (22)	47 (13)		
Weinig stedelijk	9 (8)	40 (11)		
Niet stedelijk	15 (13)	26 (7)		
Opleidingsniveau			1.664	.645
VMBO	80 (71)	215 (68)		
HAVO/VWO	5 (4)	22 (7)		
MBO	28 (25)	77 (24)		
HBO/WO	0 (0)	2 (1)		
Woonsituatie			2.789	.594
Bij ouder(s)	104 (90)	324 (92)		
Bij ander familielid	4 (4)	7 (2)		
Zelfstandig	1 (1)	9 (3)		
Pleeggezin	1 (1)	1 (0)		
Instelling	5 (4)	13 (4)		

Noot. Tools4U: *N* = 115, Controlegroep: *N* = 354. Voor opleidingsniveau geldt: Tools4U: *N* = 113, Controlegroep: *N* = 316.

Autochtoon: Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren, allochtoon: persoon waarvan een van beide ouders niet in Nederland is geboren. Westers allochtoon: persoon waarvan een van beide ouders niet in Nederland is geboren met als herkomstgroepering een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanie, of Indonesië of Japan. Niet-Westers allochtoon: persoon waarvan een van beide ouders niet in Nederland is geboren met als herkomstgroepering één van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije (bron: CBS).

+ $p < .10$ * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tabel 5 Verschillen naar modaliteit, raadsregio en delict tussen Tools4U- en controlegroep vóór matching

	Tools4U	Controlegroep	χ^2	<i>p</i>
	<i>N</i> (%)	<i>N</i> (%)		
Modaliteit			5.760	.016*
Afdoening Officier van Justitie	44 (38)	181 (51)		
Uitspraak kinderrechter	71 (62)	173 (49)		
Raadsregio			11.505	.243
Amsterdam	18 (16)	56 (16)		
Gelderland	5 (4)	12 (3)		
Haaglanden	7 (6)	21 (6)		
Midden Nederland	3 (3)	30 (9)		
Noord Nederland	14 (12)	46 (13)		
Noord-Holland	25 (22)	54 (15)		
Overijssel	9 (8)	12 (3.4)		
Rotterdam-Dordrecht	16 (14)	63 (18)		
Zuid-Oost Nederland	13 (11)	46 (4)		
Zuid-West Nederland	5 (4)	14 (4)		
Delict			10.255	.175
Vermogensmisdrijven	38 (33)	101 (29)		
Vernieling en openbare orde	11 (10)	74 (21)		
Gewelds- en seksuele misdrijven	35 (30)	82 (23)		
Verkeersmisdrijven	2 (2)	5 (1)		
Drugsmisdrijven	0 (0.0)	3 (1)		
(Vuur)wapenmisdrijven	6 (5)	15 (4)		
Anders (geen geweld)	4 (4)	9 (3)		
Schoolverzuim ³⁷	19 (17)	65 (18)		
Delict geweld			.458	.499
Geweld	48 (50)	156 (54)		
Geen geweld	48 (50)	133 (46)		

Noot. Tools4U: *N* = 115, Controlegroep: *N* = 354. Voor delict met of zonder geweld geldt: Tools4U: *N* = 96, Controlegroep: *N* = 77. + *p* < .10 * *p* < .05, ** *p* < .01, *** *p* < .001

Tot slot bleken de jongeren in de Tools4U groep en controlegroep ook niet van elkaar te verschillen ten aanzien van delict, zie Tabel 5. Hoewel controlegroep jongeren meer vernieling en openbare orde en drugsdelicten pleegden, waren deze verschillen over het geheel genomen niet significant. Ook wanneer deze delicten worden ingedeeld naar gewelds- en niet-geweldsdelicten zijn er geen significante verschillen tussen de beide groepen en het percentage spijbelaars is vergelijkbaar.

Cognitieve en sociale vaardigheden

Belangrijke verschillen tussen de gegevensverzameling in de Tools4U en de controlegroep komen mogelijk het meeste tot uiting in de gemeten cognitieve en sociale vaardigheden. De verschillende soorten taakstraffen en de verschillende ingangen voor de gegevensverzameling zorgden er voor dat er verschil was in de tijd tussen de voor- en nameting³⁸. Bij de Tools4U jongeren waren er gemiddeld 11.2 (SD = 4.8) weken tussen de voor- en nameting, terwijl er in de controlegroep gemiddeld 14.7 (SD = 8.2) weken tussen de voor- en nameting waren. Dit heeft te maken met het feit dat jongeren in de controlegroep vaak moeilijker bereikbaar waren voor nameting, maar ook met het feit dat de

³⁷ Hoewel schoolverzuim geen delict is, wordt het hier wel onder die categorie geschaard, omdat het voor de betreffende jongeren in plaats van een delict de aanleiding voor de straf was.

³⁸ *t* = 4.133, *p* = .000.

doorstroomtijd in sommige gevallen langer was omdat de taakstraf werd uitgesteld tot een volgende schoolvakantie.

Tabel 6 Verschillen in vaardigheden tussen Tools4U- en controlegroep vóór matching

Vaardigheden	Min-Max	Tools4U	Controlegroep	χ^2	p
		$M (SD)$	$M (SD)$		
Motivatie voor behandeling	(1-3)	2.4 (.4)	2.3 (.4)	1.747	.081 ⁺
Cognitieve vertekeningen (HIT)					
Egocentrisme	(1-6)	2.4 (.8)	2.3 (.9)	.598	.550
Anderen de schuld geven	(1-6)	2.5 (.8)	2.4 (.8)	1.216	.225
Goedpraten/verkeerd benoemen	(1-6)	2.4 (.8)	2.4 (.9)	-.448	.654
Uitgaan van het ergste	(1-6)	2.5 (.7)	2.5 (.8)	.045	.964
Oppositieel gedrag	(1-6)	2.6 (.7)	2.5 (.8)	1.337	.183
Fysieke Agressie	(1-6)	2.6 (.9)	2.6 (.9)	.818	.414
Liegen	(1-6)	2.9 (.8)	2.8 (.9)	.618	.537
Stelen	(1-6)	2.0 (.7)	2.0 (.8)	-.231	.818
Overt	(1-6)	2.6 (.8)	2.5 (.8)	1.055	.292
Covert	(1-6)	2.4 (.7)	2.4 (.8)	.243	.808
Empathie (BES)					
Cognitieve empathie	(1-5)	4.0 (.6)	4.0 (.6)	.027	.978
Affectieve empathie	(1-5)	3.2 (.6)	3.1 (.7)	1.231	.219
Impulsiviteit (APSD)	(1-4)	1.8 (.6)	1.7 (.6)	1.470	.142
Coping stijlen (UCL)					
Sociale steun zoeken	(5-20)	10.1 (3.4)	10.0 (3.2)	.379	.705
Actief aanpakken	(5-20)	12.5 (2.9)	12.6 (3.1)	-.295	.768
Sociale informatieverwerking (SIP-AEQ)					
Vijandige bedoelingen	(6-24)	12.7 (3.4)	12.8 (3.1)	-.403	.687
Negatieve emotionele reactie	(6-24)	13.8 (3.5)	13.6 (3.8)	.540	.589
Zelfgerapporteerde delinquentie					
Totaal aantal	(≥0)	15.6 (49.9)	20.5 (53.5)	-.879	.380
Soorten totaal	(0-30)	3.2 (3.6)	4.0 (4.6)	-1.935	.054 ⁺
Vernieling totaal	(≥0)	5.9 (34.9)	5.7 (21.8)	.080	.936
Soorten vernieling	(0-7)	.9 (1.2)	1.1 (1.5)	-1.015	.311
Vermogen totaal	(≥0)	2.0 (4.0)	5.3 (14.5)	-3.906	.000 ^{***}
Soorten vermogen	(0-12)	1.0 (1.5)	1.4 (2.0)	-2.347	.020 ⁺
Geweld totaal	(≥0)	3.4 (14.4)	6.7 (20.8)	-1.889	.060 ⁺
Soorten geweld	(0-7)	1.0 (1.2)	1.2 (1.3)	-1.720	.087 ⁺
Drugs Totaal	(≥0)	4.0 (17.2)	2.5 (14.0)	.938	.349
Soorten drugs	(0-3)	.7 (.5)	.2 (.5)	-.175	.861
Mededader totaal	(≥0)	.3 (1.5)	.4 (1.7)	-.344	.731
Soorten mededader	(0-1)	.1 (.3)	.1 (.3)	.001	.999
Competentiebeleving (CBSA)					
Schoolvaardigheden	(5-20)	13.0 (3.3)	13.7 (3.0)	-1.977	.049 [*]
Sociale acceptatie	(5-20)	15.1 (3.5)	15.5 (3.0)	-1.291	.198
Sportieve vaardigheden	(5-20)	13.9 (3.3)	14.4 (3.4)	-1.326	.185
Fysieke verschijning	(5-20)	14.2 (3.8)	15.1 (3.4)	-2.188	.030 [*]
Gedragshouding	(5-20)	12.3 (3.4)	13.2 (3.2)	-2.527	.012 [*]
Hechte vriendschap	(5-20)	15.9 (3.5)	16.1 (2.9)	-.572	.568
Gevoel van eigenwaarde	(5-20)	14.8 (3.7)	15.7 (3.3)	-2.271	.024 [*]
Opvoedvaardigheden ouder (VSOG)					
Positief opvoedgedrag	(1-5)	4.1 (.6)	4.2 (.7)	-1.064	.288
Regels	(1-5)	4.6 (.5)	4.6 (.5)	-.006	.995
Straffen	(1-5)	3.4 (.9)	3.4 (1.0)	.269	.788
Belonen	(1-5)	3.2 (.9)	3.1 (.9)	.831	.407

Noot. M = gemiddelde (mean), SD = standaard deviatie. Tools4U: N = 115, Controlegroep: N = 354. Voor de schalen over opvoedvaardigheden (VSOG) geldt: Tools4U: N = 70, Controlegroep: N = 296. ⁺ $p < .10$ * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

De verschillen tussen de beide groepen met betrekking tot de gemeten cognitieve- en sociale vaardigheden worden weergegeven in Tabel 6. In de tabel is te zien dat er marginaal significante verschillen waren tussen de Tools4U en de controlegroep ten aanzien van motivatie voor behandeling. Jongeren in de controlegroep waren over het algemeen minder gemotiveerd dan jongeren die Tools4U kregen. Wanneer de behandelmotivatie werd ingedeeld naar categorieën van lage, ondergemiddelde, gemiddelde, bovengemiddelde en hoge behandelmotivatie, dan was het verschil niet meer significant³⁹.

Hoewel het totaal aantal zelfgerapporteerde delicten niet verschilde tussen de Tools4U en controlegroep jongeren, rapporteerden de controlegroep jongeren wel meer verschillende soorten delicten. Dit verschil was vooral te vinden in de frequentie van en het aantal verschillende vermogens- en geweldsdelicten: controlejongeren rapporteerden meer en meer verschillende soorten vermogens- en geweldsdelicten. Wanneer deze delictsoorten gecategoriseerd werden naar het aantal delicten (0, 1-4 en ≥ 5 delicten), dan waren er geen verschillen meer tussen de beide groepen⁴⁰. Dat zou erop kunnen wijzen dat de controlegroep jongeren áls ze delicten rapporteerden, er vooral veel meer rapporteerden dan de Tools4U jongeren. Het aantal (soorten) gerapporteerde delicten met betrekking tot vernieling, drugs en mededaderschap verschilde niet tussen de Tools4U jongeren en de controlegroep jongeren.

Tot slot waren er nog enkele verschillen met betrekking tot de competentiebeleving van de jongeren. Jongeren in de controlegroep waren positiever over competenties met betrekking tot schoolvaardigheden, fysieke verschijning, gedragshouding en gevoel van eigenwaarde dan de jongeren in de Tools4U groep.

Met betrekking tot denkfouten, empathie, impulsiviteit, coping stijlen, sociale informatieverwerking en competentiebeleving van sociale acceptatie, sportieve vaardigheden en hechte vriendschap verschilden de controlegroep jongeren niet van de Tools4U jongeren. Ook de ouders verschilden niet van elkaar op de gemeten oudervaardigheden

Indicatiecriteria

Als laatste zijn nog enkele indicatiecriteria van Tools4U onderzocht voor beide groepen. Hierbij moeten eerst enkele kanttekeningen gemaakt worden. Het blijkt namelijk dat de dossiers voor de verschillende groepen ook op verschillende wijze samengesteld waren. In de eerste plaats komt dat doordat het gestandaardiseerde indicatie-instrument LIJ is ingevoerd tijdens en na de werving van de Tools4U groep. Toen de Tools4U groep het raadsonderzoek kreeg, was het LIJ landelijk nog niet ingevoerd en werd er in veel gevallen nog gebruik gemaakt van de minder gestandaardiseerde BaRo (Basis Raadsonderzoek). Daardoor betrof de beschikbare informatie voor de Tools4U jongeren in 86% van de gevallen ($n = 99$) de BaRo en in 8% van de gevallen ($n = 9$) het LIJ. Voor de jongeren in de controlegroep was dat andersom, in 63% van de gevallen ($n = 222$) werd het LIJ gebruikt en voor slechts 16% ($n = 55$) was de BaRo nog gebruikt.

Vanwege het niet-strafrechtelijke kader van spijbelaars (waardoor er dus ook vaak geen strafonderzoek plaatsvindt), was de dossierinformatie voor die groep vaak summier. Voor de resterende jongeren was er niet altijd voldoende informatie beschikbaar in het dossier, of werd er verwezen naar externe documenten. De nu volgende informatie is sterk afhankelijk van de verschillen in (wijze van) rapporteren en mogelijk een minder goede weergave van de daadwerkelijke

---

³⁹ $\chi^2 = 5.312, p = .257$.

⁴⁰ Delictcategorie naar 0, 1-4 of ≥ 5 delicten. Vermogen: $\chi^2 = 3.772, p = .152$; Geweld: $\chi^2 = 1.121, p = .571$.

verschillen tussen de beide groepen. Deze verschillen worden dan ook niet als maatgever voor een geslaagde matching gebruikt.

Bij 83% van de Tools4U jongeren ($n = 95$) werden vaardigheidstekorten expliciet benoemd in het dossier. Dit was ook het geval voor de helft van de jongeren in de controlegroep ($n = 179$, 51%). Van iets minder dan de helft van de Tools4U jongeren ($n = 49$, 43%) en een vergelijkbaar deel van de controlegroepjongeren ($n = 146$, 41%) werden eerdere delicten benoemd, zij waren dus geen first-offender en daardoor (mogelijk) geschikt voor Tools4U. Een volgende indicatiecriterium voor Tools4U is dat de jongere het delict moet bekennen en daardoor bereid moet zijn tot deelname aan de training. In 82% ($n = 94$) van de gevallen werd benoemd dat de Tools4U jongere zijn delict (deels) bekende. Dit was het geval voor iets minder van de jongeren in de controlegroep, waar 74% ($n = 262$) het delict (deels) toegaf.

Tekorten van de ouders in toezicht en probleemoplossing werden in 36% ($n = 41$) van de Tools4U gevallen benoemd, terwijl bij 22% ($n = 79$) van de controlegroep jongeren deze tekorten benoemd werden. Van de Tools4U ouders bleek 78% ($n = 90$) (deels) ondersteunend te kunnen zijn in het motiveren van de jongere voor de straf, terwijl het aantal ondersteunende ouders lager was bij de controlegroep jongeren ($n = 245$, 69%).

Van ongeveer tweederde van de Tools4U jongeren ($n = 72$, 63%) werd het recidiverisico expliciet benoemd. In de controlegroep werd het recidiverisico vaker, in 71% ($n = 252$) van de gevallen bepaald. Van de Tools4U jongeren had precies de helft ($n = 36$, 50%) een recidiverisico passend voor Tools4U, namelijk een midden of hoog risico. In de controlegroep was dit aandeel nog wat hoger: 62% ($n = 157$) van deze jongeren had een midden of hoog risico en was daardoor mogelijk geïndiceerd voor Tools4U. Het verschil in gerapporteerd recidiverisico tussen de beide groepen was echter niet significant⁴¹.

Van de Tools4U jongeren werd de contra-indicatie van een autistische stoornis (of de inschatting daarvan) in 2 gevallen (2%) benoemd. Bij de controlegroep werd dit in 17 gevallen (5%) expliciet benoemd. Één Tools4U jongere (1%) bleek volgens de dossiers mogelijk een verstandelijke beperking te hebben terwijl bij de controlegroep in 9% van de gevallen ($n = 30$) een verstandelijke beperking vastgesteld was en bij 6% van de jongeren ($n = 20$) een verstandelijke beperking vermoed werd. Van ADHD of een inschatting daarvan was in 17% van de Tools4U jongeren ($n = 19$) sprake, terwijl dat voor 16% ($n = 55$) van de controlegroep jongeren expliciet benoemd werd. Tot slot hadden in ieder geval 12 jongeren (3%) in de controlegroep eerder Tools4U gehad, terwijl 1 jongere (1%) in de Tools4U groep al eerder aan Tools4U had deelgenomen.

3.2 Verschillen na matching

Zoals in het vorige hoofdstuk al benoemd werd, zijn de interventiejongeren gematcht aan de jongeren in de controlegroep op basis van geslacht, leeftijd, etniciteit en de voormetingsscores op alle gemeten cognitieve en sociale vaardigheden (exclusief de CBSA en VSOG). Door de gangbare, relatief strenge *caliper* (maximale afwijking in *propensity score*) van .025 te gebruiken, lukte het om 108 van de 115 Tools4U jongeren te matchen aan een jongere in de controlegroep. Om te weten of deze matching geslaagd is, is het van belang dat de verschillen die voor matching zichtbaar waren zoveel mogelijk verdwenen zijn en dat er (uiteeraard) geen nieuwe verschillen bij zijn gekomen.

---

⁴¹ $\chi^2 = 3.533, p = .171$.

Tabel 7 Demografische verschillen tussen Tools4U- en controlegroep na matching

	Tools4U	Controlegroep	χ^2 / t	<i>p</i>
	<i>N</i> (%)	<i>N</i> (%)		
Geslacht			.353	.553
Jongen	84 (73)	75 (69)		
Meisje	31 (27)	33 (31)		
Leeftijd				
M (SD)	15.7 (1.5)	15.7 (1.5)	.175	.861
Etniciteit			.546	.460
Autochtoon	60 (52)	51 (47)		
Allochtoon	55 (48)	57 (53)		
Etniciteit			.670	.715
Autochtoon	60 (52)	51 (47)		
Westers Allochtoon	8 (7)	7 (7)		
Niet-Westers Allochtoon	47 (41)	50 (46)		
Etniciteit			3.376	.909
Autochtoon	60 (52)	51 (47)		
Westers – Europa	7 (6)	4 (4)		
Westers – Indonesië	1 (1)	2 (2)		
Westers – Overig	1 (1)	2 (2)		
Niet-Westers – Turkije	5 (4)	5 (5)		
Niet-Westers – Ned. Antillen	10 (9)	7 (7)		
Niet-Westers – Marokko	11 (10)	11 (10)		
Niet-Westers – Suriname	10 (9)	12 (11)		
Niet-Westers - Overig	10 (9)	14 (13)		
Stedelijkheid			20.523	.000***
Zeer sterk stedelijk	25 (22)	43 (40)		
Sterk stedelijk	41 (36)	41 (38)		
Matig stedelijk	25 (22)	9 (8)		
Weinig stedelijk	9 (8)	12 (11)		
Niet stedelijk	15 (13)	3 (3)		
Opleidingsniveau			.684	.710
VMBO	80 (71)	69 (73)		
HAVO/VWO	4 (4)	6 (6)		
MBO	28 (25)	20 (21)		
Woonsituatie			1.468	.832
Bij ouder(s)	104 (90)	101 (94)		
Bij ander familielid	4 (4)	3 (3)		
Zelfstandig	1 (1)	1 (1)		
Pleeggezin	1 (1)	0 (0)		
Instelling	5 (4)	3 (3)		

Noot. Tools4U: *N* = 115, Controlegroep: *N* = 108. Voor opleidingsniveau geldt: Tools4U: *N* = 113, Controlegroep: *N* = 95.

Autochtoon: Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren, allochtoon: persoon waarvan een van beide ouders niet in Nederland is geboren. Westers allochtoon: persoon waarvan een van beide ouders niet in Nederland is geboren met als herkomstgroepering een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, of Indonesië of Japan. Niet-Westers allochtoon: persoon waarvan een van beide ouders niet in Nederland is geboren met als herkomstgroepering één van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije (bron: CBS).

⁺ *p* < .10 * *p* < .05, ** *p* < .01, *** *p* < .001

Demografische gegevens

In Tabel 7 zijn de demografische gegevens van de Tools4U jongeren en de controlegroep jongeren na matching weergegeven. Te zien is dat de jongeren (net zoals op de voormeting) niet van elkaar verschillen ten aanzien van geslacht, leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau en woonsituatie. Verschillen

tussen de twee groepen zijn nog steeds wel aanwezig ten aanzien van stedelijkheid: nog steeds zijn er meer jongeren uit stedelijk gebied in de controlegroep dan in de Tools4U groep.

Tabel 8 Verschillen naar modaliteit, raadsregio en delict tussen Tools4U- en controlegroep na matching

	Tools4U	Controlegroep	χ^2	p
	N (%)	N (%)		
Modaliteit			3.116	.078 ⁺
Afdoening Officier van Justitie	44 (38)	54 (50)		
Uitspraak kinderrechter	71 (62)	54 (50)		
Raadsregio			29.479	.001***
Amsterdam	18 (16)	37 (34)		
Gelderland	5 (4)	5 (5)		
Haaglanden	7 (6)	4 (4)		
Midden Nederland	3 (3)	5 (5)		
Noord Nederland	14 (12)	5 (5)		
Noord-Holland	25 (22)	31 (29)		
Overijssel	9 (8)	9 (8)		
Rotterdam-Dordrecht	16 (14)	1 (1)		
Zuid-Oost Nederland	13 (11)	5 (5)		
Zuid-West Nederland	6 (6)	5 (4)		
Delict			9.129	.244
Vermogensmisdrijven	38 (33)	28 (26)		
Vernieling en openbare orde	11 (10)	13 (12)		
Gewelds- en seksuele misdrijven	35 (30)	28 (26)		
Verkeersmisdrijven	2 (2)	0 (0)		
Drugsmisdrijven	0 (0)	1 (1)		
(Vuur)wapenmisdrijven	6 (5)	3 (3)		
Anders (geen geweld)	4 (4)	4 (4)		
Schoolverzuim ⁴²	19 (17)	31 (29)		
Delict geweld			.065	.799
Geweld	48 (50)	40 (52)		
Geen geweld	48 (50)	37 (48)		

Noot. Tools4U: N = 115, Controlegroep: N = 108. Voor delict met of zonder geweld geldt: Tools4U: N = 96, Controlegroep: N = 77. ⁺ p < .10 * p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Straf en delict

Zoals al eerder vermeld, had 20% (n = 23) van de Tools4U jongeren een combinatie van Tools4U en een werkstraf, de rest had alleen Tools4U. Waar er in de controlegroep voor matching ook nog jongeren waren met een werk- leerstraf combinatie, zijn na de matching alleen nog jongeren overgebleven met alleen een leerstraf (n = 6, 7%) of alleen een werkstraf (n = 102, 94%). De leerstraf betrof in 5 gevallen TACT en in 1 geval Stay-a-way. De jongeren die vanwege hun verstandelijke beperking leerstraf So Cool opgelegd hadden gekregen, zijn na de matching uitgefilterd.

De verschillen naar modaliteit waren na de matching nog slechts marginaal: 38% (n = 44) van de Tools4U jongeren kreeg Tools4U via een afdoening van de officier van justitie, terwijl 50% (n = 54) van de controlegroep jongeren hun straf kreeg via de officier van justitie. Het gemiddelde aantal uren

⁴² Hoewel schoolverzuim geen delict is, wordt het hier wel onder die categorie geschaard, omdat het voor de betreffende jongeren de reden voor de straf in plaats van het delict was.

straf en het percentage positief afgeronde straf van de jongeren in de controlegroep week ook na matching niet af van het aantal uur in de Tools4U groep⁴³.

Na de matching ontstond er een verschil naar raadsregio tussen de beide groepen⁴⁴. Jongeren uit de regio's Amsterdam en Noord-Holland werden vaker gematcht aan Tools4U jongeren dan jongeren uit Noord Nederland, Rotterdam-Dordrecht en Zuid-Oost Nederland. Er waren nog steeds geen verschillen tussen de beide groepen naar delict.

Cognitieve en sociale vaardigheden

Hoewel het verschil in tijd tussen de voor- en nameting kleiner was dan voor de matching, was er bij de Tools4U jongeren nog steeds minder tijd tussen de voor- en nameting dan bij de controlegroep jongeren⁴⁵.

De verschillen tussen de beide groepen met betrekking tot de gemeten cognitieve- en sociale vaardigheden worden weergegeven in Tabel 9. Na de matching verschilden de jongeren in de controlegroep alleen nog van de jongeren in de Tools4U groep op hun beleving van de eigen gedragshouding. Jongeren in de controlegroep dachten positiever over hun gedragshouding dan de Tools4U jongeren. Met betrekking tot behandelmotivatie, denkfouten, empathie, impulsiviteit, coping stijlen, sociale informatieverwerking, zelfgerapporteerde delinquentie, de overige competentiebelevingsschalen en opvoedvaardigheden van de ouders waren er geen verschillen tussen de beide groepen.

Indicatiecriteria

Na de matching was het aandeel jongeren waarvan specifiek vaardigheidstekorten benoemd werden in het dossier in de controlegroep nog steeds lager dan het aandeel Tools4U jongeren en zelfs lager dan voor de matching ($n = 48$, 44%). Ook het aandeel jongeren waarvan eerdere delicten benoemd werden ($n = 36$, 33%), het aandeel waarbij tekorten van ouders benoemd werden ($n = 22$, 20%) en het aandeel waarbij ouders mogelijk ondersteunend konden zijn ($n = 73$, 68%) waren lager na matching. In de gematchte controlegroep waren nu wel meer bekende daders dan voor de matching ($n = 82$, 76%).

De Tools4U jongeren werden gematcht aan jongeren waarbij vaker geen recidiverisico bepaald was. Een inschatting van het recidiverisico was nu in de controlegroep gemaakt voor slechts 58% ($n = 63$) van de jongeren. De controlegroep jongeren hadden nu nog steeds een meer passend recidiverisico voor Tools4U: precies tweederde van de jongeren had een midden of hoog recidiverisico, vergeleken met de helft in de Tools4U groep. De verschillen in recidiverisico tussen beide groepen waren niet significant⁴⁶.

---

⁴³ Aantal uren straf: $M = 29.4$, $SD = 20.8$, $t = 1.317$, $p = .189$, Aantal afgeronde straf: 98 (91%), $\chi^2 = 2.435$, $p = .296$

⁴⁴ $\chi^2 = 29.479$, $p = .001$.

⁴⁵ Tools4U groep: $M = 11.2$, $SD = 5.0$, Controlegroep: $M = 13.8$, $SD = 8.3$, $t = -2.809$, $p = .006$.

⁴⁶ $\chi^2 = 3.827$, $p = .148$.

Tabel 9 Verschillen in vaardigheden tussen Tools4U- en controlegroep na matching

Vaardigheden	Min-Max	Tools4U	Controlegroep	χ^2	<i>p</i>
		<i>M</i> (<i>SD</i>)	<i>M</i> (<i>SD</i>)		
Motivatie voor behandeling	(1-3)	2.4 (.4)	2.4 (.3)	.030	.976
Cognitieve vertekeningen (HIT)					
Egocentrisme	(1-6)	2.4 (.8)	2.3 (.8)	.680	.497
Anderen de schuld geven	(1-6)	2.5 (.8)	2.4 (.8)	.420	.675
Goedpraten/verkeerd benoemen	(1-6)	2.4 (.8)	2.3 (.8)	1.025	.307
Uitgaan van het ergste	(1-6)	2.5 (.7)	2.4 (.7)	.715	.476
Oppositieel gedrag	(1-6)	2.6 (.7)	2.5 (.8)	1.407	.161
Fysieke Agressie	(1-6)	2.6 (.9)	2.5 (.8)	1.426	.155
Liegen	(1-6)	2.9 (.8)	2.8 (.8)	.860	.391
Stelen	(1-6)	2.0 (.7)	2.0 (.8)	.059	.953
Overt	(1-6)	2.6 (.8)	2.5 (.7)	1.504	.134
Covert	(1-6)	2.4 (.7)	2.4 (.7)	.554	.580
Empathie (BES)					
Cognitieve empathie	(1-5)	4.0 (.6)	4.0 (.6)	-.041	.967
Affectieve empathie	(1-5)	3.2 (.6)	3.2 (.7)	-.243	.809
Impulsiviteit (APSD)	(1-4)	1.8 (.6)	1.7 (.5)	1.027	.306
Coping stijlen (UCL)					
Sociale steun zoeken	(5-20)	10.1 (3.4)	10.1 (3.4)	-.014	.989
Actief aanpakken	(5-20)	12.5 (2.9)	12.3 (3.1)	.488	.626
Sociale informatieverwerking (SIP-AEQ)					
Vijandige bedoelingen	(6-24)	12.7 (3.4)	12.4 (3.3)	.592	.555
Negatieve emotionele reactie	(6-24)	13.8 (3.5)	13.7 (4.3)	.219	.827
Zelfgerapporteerde delinquentie					
Totaal aantal	(≥0)	15.6 (49.9)	10.1 (21.0)	1.053	.293
Soorten totaal	(0-30)	3.2 (3.6)	3.3 (3.4)	-.201	.841
Totaal vernieling	(≥0)	5.9 (34.9)	2.7 (5.5)	.955	.341
Soorten vernieling	(0-7)	.9 (1.2)	.9 (1.2)	.138	.890
Vermogen totaal	(≥0)	2.0 (4.0)	2.5 (5.7)	-.863	.389
Soorten vermogen	(0-12)	1.0 (1.5)	1.1 (1.4)	-.513	.609
Geweld totaal	(≥0)	3.4 (14.4)	2.0 (4.0)	.931	.353
Soorten geweld	(0-7)	1.0 (1.2)	1.0 (1.1)	.004	.997
Drugs Totaal	(≥0)	4.0 (17.2)	2.4 (11.1)	.782	.435
Soorten drugs	(0-3)	.2 (.5)	.2 (.6)	-.554	.580
Mededader totaal	(≥0)	.3 (1.5)	.4 (1.9)	-.376	.707
Soorten mededader	(0-1)	.1 (.3)	.1 (.3)	.500	.618
Competentiebeleving (CBSA)					
Schoolvaardigheden	(5-20)	13.0 (3.3)	13.5 (2.9)	-1.224	.222
Sociale acceptatie	(5-20)	15.1 (3.5)	15.1 (3.0)	-.050	.960
Sportieve vaardigheden	(5-20)	13.9 (3.3)	14.4 (3.5)	-1.034	.302
Fysieke verschijning	(5-20)	14.2 (3.8)	14.6 (3.7)	-.841	.401
Gedragshouding	(5-20)	12.3 (3.4)	13.1 (2.9)	-1.988	.048*
Hechte vriendschap	(5-20)	15.9 (3.5)	15.8 (3.0)	.121	.903
Gevoel van eigenwaarde	(5-20)	14.8 (3.7)	14.9 (3.6)	-.358	.721
Opvoedvaardigheden ouder (VSOG)					
Positief opvoedgedrag	(1-5)	4.1 (.6)	4.1 (.5)	-.884	.378
Regels	(1-5)	4.6 (.5)	4.5 (.5)	.495	.621
Straffen	(1-5)	3.4 (.9)	3.4 (1.0)	.417	.677
Belonen	(1-5)	3.2 (.9)	3.1 (.9)	.750	.454

Noot. M = gemiddelde (*mean*), SD = standaard deviatie. Tools4U: N = 115, Controlegroep: N = 108. Voor de schalen over opvoedvaardigheden (VSOG) geldt: Tools4U: N = 70, Controlegroep: N = 92. ⁺ *p* < .10 * *p* < .05, ** *p* < .01, *** *p* < .001

De Tools4U jongeren werden gematcht aan een zestal jongeren met een autistische stoornis of een inschatting daarvan (6%). Na de matching bleken 6 jongeren met een verstandelijke beperking (6%) en 8 jongeren waarbij een verstandelijke beperking vermoed werd (7%), gematcht aan de Tools4U jongeren. Bij 18 jongeren (17%) in de gematchte controlegroep werd er melding gemaakt van (een inschatting van) ADHD, 1 jongere minder dan in de Tools4U groep (17%). Tot slot waren 5 van de op de voormeting 12 jongeren die eerder Tools4U hadden gehad in de controlegroep, gematcht aan de Tools4U groep.

3.3 Is de matching geslaagd?

Ten aanzien van de demografische gegevens kan gesteld worden dat de matching grotendeels geslaagd is: de jongeren verschilden na matching niet van elkaar op basis van geslacht, leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau en woonsituatie. Na matching is er nog wel een verschil naar stedelijkheid: jongeren in de controlegroep kwamen vaker uit stedelijke gebieden dan jongeren in de Tools4U groep. De factor stedelijkheid zal daarom in de effectanalyses als covariaat worden meegenomen.

Het verschil naar stedelijkheid hangt mogelijk samen met het verschil naar raadsregio dat na de matching gevonden werd. Het is de vraag in hoeverre deze verschillen relevant zijn voor de effectiviteit van Tools4U. In het doeltreffendheidsonderzoek (Van der Stouwe et al., 2013) bleek namelijk al dat de instroom Tools4U per regio niet naar rato was van de instroom van taakstraffen in het algemeen. De verschillen naar stedelijkheid en naar raadsregio zou daarom ook te maken kunnen hebben met een verschil in indicering per regio in plaats van dat de verdeling Tools4U een weergave is van de daadwerkelijk voor Tools4U geschikte jongeren.

Mogelijk hangt diezelfde raadsregio en het daarbij horende arrondissement ook samen met de opgelegde modaliteit. Na matching was er namelijk nog steeds een marginaal verschil in modaliteit tussen de jongeren die Tools4U kregen en de jongeren die een andere taakstraf kregen: Tools4U werd vaker door de rechter opgelegd. Zeker omdat modaliteit samenhangt met het aantal op te leggen straffen en omdat de jongeren met betrekking tot het aantal opgelegde uren niet van elkaar verschilden, zal ook dit verschil in de komende analyses buiten beschouwing gelaten worden. De jongeren in de Tools4U groep verschilden na de matching niet van de controlegroep jongeren in het delict dat zij gepleegd hadden.

Een belangrijk verschil tussen de Tools4U en de controlegroep is de tijd tussen de voor- en nameting. Omdat verwacht wordt dat deze factor relevant is voor de uitkomsten, zal de tijd tussen voor- en nameting in de effect analyses meegenomen worden als covariaat, zodat voor de invloed van dit verschil gecorrigeerd wordt.

Tot slot verschilden de twee groepen jongeren niet van elkaar ten aanzien van de gemeten cognitieve en sociale vaardigheden. Verschillen ten aanzien van deze vaardigheden zijn het belangrijkste, omdat daaraan de resultaten en dus de effecten van Tools4U worden afgemeten. De jongeren verschilden op de voormeting niet van elkaar ten aanzien van motivatie voor behandeling, denkfouten, empathie, impulsiviteit, coping stijlen, sociale informatieverwerking, zelfgerapporteerde delinquentie, opvoedvaardigheden van de ouders en op zes van de zeven competentiebevingschalen. Alleen op de schaal gedragshouding van de CBSA scoorden de controlegroep jongeren bij voorbaat hoger dan de jongeren in de Tools4U groep. Zoals in de eerdere hoofdstukken al vermeld werd, wijkt de gegevensverzameling van de CBSA af van die van de andere vragenlijsten en er was op de voormeting al een flink aandeel ontbrekende lijsten in de Tools4U groep. Juist omdat er op de andere vaardigheden geen verschillen zijn gevonden, is het mogelijk dat

het verschil op deze schaal eerder een weerspiegeling van de verschillen in gegevensverzameling en imputatie zijn, dan dat deze een daadwerkelijk verschil tussen de beide groepen weergeeft. Bovendien wordt de effectberekening gedaan aan de hand van de voormetingscore: daarmee wordt er voor dit verschil al automatisch gecorrigeerd.

Samenvattend kan gesteld worden dat de controlegroep ($N= 108$) na de *propensity score matching* nagenoeg niet verschilt van de Tools4U groep ($N = 115$). Voor stedelijkheid en de tijd tussen de voor- en nameting wordt in de effectanalyses gecontroleerd.

4. Effectiviteit van Tools4U op cognitieve en sociale vaardigheden

Om te bepalen in hoeverre Tools4U effectief is in het verbeteren van cognitieve en sociale vaardigheidstekorten zijn de gemiddelde schaalscores van de Tools4U- en de controlegroep na afloop van de taakstraf met elkaar vergeleken. Daarbij zijn de voormetingscores per schaal steeds als covariaat meegenomen om te controleren voor individuele voormetingverschillen. Omdat er tussen de Tools4U- en controlegroep ook een verschil is in de duur tussen voor- en nameting en in stedelijkheid van de woonplaats, zijn deze beide variabelen ook meegenomen als covariaat.

Om te onderzoeken in hoeverre de programmakenmerken van Tools4U (plus-variant of de variant zonder ouders en de lange variant versus de korte variant) van invloed zijn op de effectiviteit en daarom of de analyses apart voor deze groepen moesten worden uitgevoerd, zijn eerst de nametingverschillen naar variant onderzocht. Er blijken binnen de Tools4U groep op geen enkele uitkomstmaat verschillen te zijn tussen de plus-variant ($n = 29$) en de variant zonder ouders ($n = 86$) en ook niet tussen de lange ($n = 30$) en de korte variant ($n = 85$) van Tools4U. De verdere analyses zijn daarom voor de totale Tools4U groep uitgevoerd.

Ook is onderzocht in hoeverre het soort taakstraf van de controlegroep van invloed is op de effectiviteit. Het blijkt dat jongeren met een werkstraf na afloop van de straf meer fysieke agressie laten zien dan jongeren met een leerstraf⁴⁷ en ouders straffen meer na afloop van een leerstraf⁴⁸. De groep met een leerstraf was te klein om de analyses apart uit te voeren ($n = 6$ voor fysieke agressie, $n = 2$ voor straffen door de ouders). Belangrijk voor de interpretatie van de effecten is daarom dat effecten van Tools4U op fysieke agressie en straffen door de ouders mogelijk groter zijn in vergelijking met een werkstraf dan met een andere leerstraf.

In dit hoofdstuk worden behalve significante effecten ($p < .05$) ook marginaal significante effecten of *trends* ($p < .10$) gerapporteerd. Twee belangrijke elementen van een niet-significant effect zijn effectgrootte (hoe kleiner het effect hoe minder gauw significant) en steekproefgrootte (hoe kleiner de steekproef hoe minder gauw significant). Omdat blijkt dat de effecten in het huidige onderzoek vaak relatief groot zijn, is het aannemelijk dat het niet vinden van een significant effect eerder te wijten is aan een te kleine steekproef, dan aan het feit dat dat effect er in werkelijkheid niet is. De verwachting is dus dat deze marginaal significante effecten (*trends*) wel significant zouden zijn bij een grotere steekproef en daarom zijn zij ook relevant om te vermelden.

4.1 Effectiviteit van Tools4U

De effectiviteit van Tools4U werd berekend voor alle gemeten vaardigheden. Over deze 29 vaardigheden had Tools4U een gemiddelde (kleine) effect size van $d = .106$. Gemiddeld over alle vaardigheden, laat 4 procent van de Tools4U jongeren meer verbetering zien dan de controlegroep jongeren. De interventie liet niet voor alle gemeten vaardigheden significante effecten zien.

Tabel 10 laat zien dat Tools4U jongeren significant minder denkfouten laten zien dan de controlegroep jongeren. Tools4U jongeren stellen zichzelf minder centraal (egocentrisme) en gaan minder uit van het ergste na afloop van de interventie, terwijl de controlegroepjongeren dat juist meer doen na hun taakstraf. Daarbij laat respectievelijk 11 en 16 procent van de Tools4U jongeren meer verbetering zien dan de controlegroep jongeren.

---

⁴⁷ $F = 4.276, p = .041$; leerstraf adjusted mean = 1.9, werkstraf adjusted mean = 2.5.

⁴⁸ $F = 7.785, p = .007$; leerstraf adjusted mean = 1.7, werkstraf adjusted mean = 3.3.

Tabel 10 Effecten van Tools4U vergeleken met controlegroep ten aanzien van cognitieve en sociale vaardigheden

Vaardigheden	Min-Max	Tools4U					Controlegroep					F	p	d	% Tools4U beter
		T1		T2		Adjusted	T1		T2		Adjusted				
		M	SD	M	SD		M	SD	M	SD					
Motivatie voor behandeling	(1-3)	2.4	.4	2.3	.4	2.3	2.4	.3	2.3	.4	2.3	.132	.717	+.049	+2
Cognitieve vertekeningen (HIT)															
Egocentrisme	(1-6)	2.4	.8	2.2	.9	2.2	2.3	.8	2.3	.8	2.4	4.201	.042*	+.275	+11
Anderen de schuld geven	(1-6)	2.5	.8	2.3	.8	2.2	2.4	.8	2.3	.7	2.3	.802	.371	+.120	+5
Goedpraten/verkeerd benoemen	(1-6)	2.4	.8	2.2	.8	2.2	2.3	.8	2.3	.8	2.3	3.609	.059 ⁺	+.255	+10
Uitgaan van het ergste	(1-6)	2.5	.7	2.2	.8	2.2	2.4	.7	2.4	.7	2.5	9.546	.002**	+.414	+16
Oppositieel gedrag	(1-6)	2.6	.7	2.3	.9	2.3	2.5	.8	2.4	.7	2.5	5.670	.018*	+.319	+13
Fysieke Agressie	(1-6)	2.6	.9	2.4	.9	2.3	2.5	.8	2.5	.8	2.5	4.255	.040*	+.276	+11
Liegen	(1-6)	2.9	.8	2.7	.8	2.6	2.8	.8	2.7	.8	2.8	3.354	.068 ⁺	+.245	+10
Stelen	(1-6)	2.0	.7	1.9	.8	1.9	2.0	.8	2.1	.7	2.1	3.774	.056 ⁺	+.260	+10
Overt	(1-6)	2.6	.8	2.3	.8	2.3	2.5	.7	2.4	.7	2.5	5.980	.015*	+.328	+13
Covert	(1-6)	2.4	.7	2.3	.7	2.3	2.4	.7	2.4	.7	2.4	4.524	.035*	+.285	+11
Empathie (BES)															
Cognitieve empathie	(1-5)	4.0	.6	3.9	.6	3.9	4.0	.6	4.0	.6	4.0	1.226	.269	-.148	-6
Affectieve empathie	(1-5)	3.2	.6	3.2	.6	3.2	3.2	.7	3.2	.6	3.1	1.779	.180	+.178	+7
Impulsiviteit (APSD)	(1-4)	1.8	.6	1.5	.5	1.5	1.7	.5	1.6	.6	1.7	5.403	.021*	+.312	+12
Copingstijlen (UCL)															
Sociale steun zoeken	(5-20)	10.1	3.4	10.8	3.2	10.7	10.1	3.4	10.4	3.2	10.5	.430	.513	+.088	+4
Actief aanpakken	(5-20)	12.5	2.9	12.8	3.1	12.7	12.3	3.1	12.6	3.1	12.6	.011	.917	+.014	+1
Sociale informatieverwerking (SIP-AEQ)															
Vijandige bedoelingen	(6-24)	12.7	3.4	12.5	3.6	12.4	12.4	3.3	13.7	3.2	13.8	9.750	.002**	+.418	+17
Negatieve emotionele reactie	(6-24)	13.8	3.5	13.5	3.9	13.5	13.7	4.3	13.8	3.8	13.7	.227	.634	+.064	+3
Competentiebeleving (CBSA)															
Schoolvaardigheden	(5-20)	13.0	3.3	13.3	3.6	13.3	13.5	2.9	14.2	3.5	14.2	3.526	.062 ⁺	-.251	-10
Sociale acceptatie	(5-20)	15.1	3.5	14.9	3.5	14.8	15.1	3.0	15.4	3.2	15.6	4.334	.039*	-.279	-11
Sportieve vaardigheden	(5-20)	13.9	3.3	14.1	3.8	14.1	14.4	3.5	14.3	3.5	14.4	.563	.454	-.101	-4
Fysieke verschijning	(5-20)	14.2	3.8	14.5	4.4	14.5	14.6	3.7	14.7	4.0	14.7	.210	.648	-.061	-2
Gedragshouding	(5-20)	12.3	3.4	13.3	3.9	13.4	13.1	2.9	13.7	3.8	13.6	.083	.774	-.039	-2
Hechte vriendschap	(5-20)	15.9	3.5	15.4	4.0	15.3	15.8	3.0	16.0	3.1	16.0	2.615	.107	-.217	-9
Gevoel van eigenwaarde	(5-20)	14.8	3.7	14.9	4.0	14.7	15.0	3.6	15.6	3.6	15.8	4.938	.027*	-.298	-12

Vaardigheden (vervolg)	Min-Max	Tools4U					Controlegroep					F	p	d	% Tools4U beter	
		T1		T2		Adjusted	T1		T2		Adjusted					
		M	SD	M	SD		M	SD	M	SD						M
Opvoedvaardigheden ouders (VSOG)																
Positief opvoedgedrag	(1-5)	4.1	.6	4.1	.6	4.2	4.1	.5	4.2	.6	4.2	.004	.952	-.013	-1	
Regels	(1-5)	4.6	.5	4.5	.7	4.6	4.5	.5	4.7	.4	4.6	.040	.841	-.040	-2	
Straffen	(1-5)	3.4	.9	3.4	.9	3.5	3.4	1.0	3.3	1.1	3.2	3.210	.076 ⁺	+.355	+14	
Belonen	(1-5)	3.2	.9	3.0	.9	3.1	3.1	.9	2.9	.9	2.9	1.830	.179	+.268	+11	

Noot. T1 = meting bij aanvang van de straf, T2 = meting na afloop van de straf, M = gemiddelde (*mean*), SD = standaard deviatie, Adj. M = Adjusted Mean. Tools4U: N = 115, Controlegroep: N = 108. Voor de schalen over opvoedvaardigheden (VSOG) geldt: Tools4U: N = 45, Controlegroep: N = 59. Per schaal is de voormetingscore van die schaal als covariaat meegenomen in de vergelijking. De periode tussen voor- en nameting en de stedelijkheid van de woonplaats is bij alle analyses als covariaat meegenomen in de vergelijking. De + of – notatie van *d* geeft aan of het verschil respectievelijk in het voordeel of nadeel van Tools4U is. ⁺ $p < .10$ * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Leesvoorbeeld. Het effect voor egocentrisme is positief ($d = +.275$), dat betekent dus dat Tools4U jongeren na afloop beter af zijn dan jongeren in de controlegroep, zij laten dus *minder* egocentrisme zien dan jongeren in de controlegroep; daarbij laat 11% (% Tools4U beter = +11) van de Tools4U jongeren minder egocentrisme zien dan de gemiddelde jongere in de controlegroep.

Tools4U jongeren laten na de interventie significant minder denkfouten over oppositioneel gedrag en fysieke agressie zien dan jongeren in de controlegroep. Bovendien laten jongeren na Tools4U minder denkfouten over openlijk antisociaal gedrag (*overt gedrag*) en bedekt antisociaal gedrag (*covert gedrag*) zien dan de jongeren in de controlegroep. Met betrekking tot deze denkfouten doet 11 tot 13 procent van de Tools4U jongeren het beter dan de controlegroep.

Naast de effecten ten aanzien van denkfouten zijn er nog twee andere vaardigheden waarop Tools4U jongeren betere resultaten laten zien dan de controlegroep. De eerste vaardigheid is impulsiviteit: 12 procent van de Tools4U jongeren is na afloop van de interventie minder impulsief dan de controlegroep jongeren. Ook met betrekking tot sociale informatieverwerking laten de Tools4U jongeren betere resultaten zien. Na afloop van de taakstraf kennen de controlegroep jongeren juist meer vijandige bedoelingen toe aan anderen, terwijl de Tools4U jongeren minder negatieve attributies hebben over de bedoelingen van anderen. Daarin laat 17 procent van de Tools4U jongeren minder negatieve attributies zien dan de controlegroep.

In Tabel 10 zijn ook een tweetal significante onverwachte effecten te zien. Ruim 1 op de 10 Tools4U jongeren voelt zich na afloop van de training minder sociaal geaccepteerd en heeft een lager gevoel van eigenwaarde dan de jongeren in de controlegroep.

Er zijn tot slot enkele trends (marginaal significante effecten) te zien. Een tiende van de Tools4U jongeren maakt na afloop van de training minder denkfouten in de vorm van goedpraten/verkeerd benoemen, liegen en stelen dan de controlegroep jongeren. Bovendien straft 14 procent van de Tools4U ouders meer na Tools4U dan de ouders van kinderen met een andere taakstraf. Een onverwacht effect is er voor schoolvaardigheden: 10 procent van de Tools4U jongeren is na afloop van de training minder optimistisch over hun schoolvaardigheden dan jongeren in de controlegroep.

Met betrekking tot behandelmotivatie, anderen de schuld geven, empathie, coping, negatieve emotionele reacties op sociale situaties en de eigen beleving van sportieve vaardigheden, fysieke verschijning, gedragshouding en hechte vriendschap scoren Tools4U jongeren niet significant hoger of lager dan de jongeren die een andere taakstraf kregen. Ook ouders laten na Tools4U geen betere of slechtere opvoedvaardigheden zien dan de ouders in de controlegroep wat betreft positief opvoedgedrag, regels stellen en belonen.

4.2 Factoren die invloed hebben op de effectiviteit

Om te onderzoeken of vaardigheidstekorten op de voormeting, etniciteit, leeftijd, geslacht en de ernst van het delict (geweld of geen geweld en de strafmaat) van invloed zijn op de effectiviteit van Tools4U, zijn deze kenmerken als factor toegevoegd aan de analyses. Alleen de significante uitkomsten van deze analyses worden weergegeven in Tabel 11.

Vaardigheidstekorten

Om eventuele verschillen tussen jongeren met relatief veel en relatief weinig vaardigheidstekorten te kunnen onderzoeken, zijn de jongeren per gemeten vaardigheid opgedeeld in twee groepen: jongeren die slechter dan het gemiddelde scoren (vaardigheidstekorten) en jongeren die beter dan het gemiddelde scoren (geen vaardigheidstekorten) op de voormeting.

Tabel 11 Significante moderatie effecten van vaardigheidstekorten op de voormeting, etniciteit, leeftijd en geslacht

	Tools4U						Controlegroep					F	p	d	% Tools4U beter	
	T1		T2		Adjusted	T1		T2		Adjusted						
	N	M	SD	M		SD	M	SD	M		SD					M
Vaardigheidstekorten																
<i>Schoolvaardigheden (CBSA) interactie</i>											4.686	.032*				
Vaardigheidstekort	58	10.4	1.5	11.4	3.5	11.3	44	10.7	1.2	13.0	3.6	13.2	6.468	.013*	-.508	-19
Geen vaardigheidstekort	57	15.7	2.3	15.3	2.4	15.1	64	15.5	2.0	15.0	3.2	15.1	.014	.905	+0.22	+1
<i>Sportieve vaardigheden (CBSA) interactie</i>											4.436	.036*				
Vaardigheidstekort	62	11.3	1.8	12.4	3.6	12.4	60	12.0	2.5	13.6	3.5	13.6	3.151	.078 ⁺	-.321	-13
Geen vaardigheidstekort	53	17.0	1.7	16.0	3.0	16.0	48	17.4	1.9	15.3	3.3	15.3	1.074	.303	+0.207	+8
<i>Hechte vriendschap (CBSA) interactie</i>											6.643	.011*				
Vaardigheidstekort	58	12.9	2.4	13.3	3.9	13.4	61	13.7	2.1	15.2	3.4	15.2	6.608	.011*	-.471	-18
Geen vaardigheidstekort	57	18.9	1.2	17.4	2.8	17.2	47	18.6	1.2	16.9	2.4	17.2	.019	.891	+0.28	+1
Etniciteit																
<i>Fysieke Aggressie (HIT) interactie</i>											4.661	.032*				
Autochtoon	60	2.6	.9	2.5	.9	2.5	51	2.5	.9	2.4	.8	2.5	.012	.912	-.021	-1
Allochtoon	55	2.7	1.0	2.2	.8	2.1	57	2.4	.8	2.5	.8	2.5	9.722	.002*	+.589	+23
<i>Fysieke verschijning (CBSA) interactie</i>											4.349	.038*				
Autochtoon	60	14.3	3.7	14.8	4.1	15.0	51	14.1	3.9	13.9	4.2	13.7	3.538	.063 ⁺	+0.358	+14
Allochtoon	55	14.1	3.9	14.1	4.7	14.1	57	15.1	3.4	15.5	3.7	15.5	4.208	.043*	-.388	-16
Geslacht																
<i>Positief opvoedgedrag (VSOG) interactie</i>											4.275	.041*				
Jongens	42	4.1	.5	4.1	.6	4.1	37	4.1	.5	4.3	.6	4.2	1.026	.315	-.228	-9
Meisjes	17	4.0	.7	4.2	.4	4.4	16	4.2	.5	4.2	.7	4.1	3.155	.089 ⁺	+0.619	+24
<i>Belonen (VSOG) interactie</i>											4.330	.040*				
Jongens	37	3.1	.9	3.0	.8	3.0	42	3.0	1.0	2.9	1.0	2.9	.044	.835	+0.047	+2
Meisjes	16	3.3	.8	3.1	1.1	3.6	17	3.1	.7	3.1	.8	3.0	4.371	.048*	+.728	+27
Leeftijd																
<i>Motivatie voor behandeling interactie</i>											4.325	.039*				
12-15 jaar	50	2.4	.33	2.3	.4	2.3	45	2.4	.4	2.4	.4	2.4	1.938	.167	-.286	-11
16-18 jaar	65	2.3	.4	2.4	.4	2.4	63	2.3	.3	2.3	.3	2.3	3.040	.084 ⁺	+0.308	+12
<i>Gedragshouding (CBSA) interactie</i>											4.408	.037*				
12-15 jaar	50	11.6	3.3	13.8	3.8	14.1	45	12.9	2.9	13.3	4.1	13.0	1.834	.179	+0.278	+11
16-18 jaar	65	12.8	3.3	13.0	3.9	12.9	63	13.3	3.0	14.0	3.5	14.0	3.411	.067 ⁺	-.327	-13

Noot. T1 = meting bij aanvang van de straf, T2 = meting na afloop van de straf, M = gemiddelde (*mean*), SD = standaard deviatie. Per schaal is de voormetingscore van die schaal als covariaat meegenomen in de vergelijking. De periode tussen voor- en nameting en de stedelijkheid van de woonplaats is bij alle analyses als covariaat meegenomen in de vergelijking. De + of – notatie van *d* geeft aan of het verschil respectievelijk in het voordeel of nadeel van Tools4U is. Autochtoon: Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren, allochtoon: persoon waarvan een van beide ouders niet in Nederland is geboren (bron: CBS).

⁺ $p < .10$, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

De effecten van Tools4U zijn niet groter of kleiner als jongeren wel of geen vaardigheidstekorten hadden op de voormeting met betrekking tot: behandelmotivatie, denkfouten, empathie, impulsiviteit, coping, sociale informatieverwerking, de eigen beleving van sociale acceptatie, fysieke verschijning, gedragshouding en gevoel van eigenwaarde en opvoedvaardigheden van de ouders. Alleen voor de eigen beleving van schoolvaardigheden, sportieve vaardigheden en hechte vriendschap maakt het uit of de jongeren bij voorbaat al vaardigheidstekorten hebben op deze schaal. Het blijkt dat 13 tot 19 procent van de jongeren die tekorten hebben ten aanzien van deze vaardigheden het na Tools4U slechter doet dan de controlegroep. Voor de jongeren die bij voorbaat al geen tekorten hebben ten aanzien van deze vaardigheden, maakt de interventie geen verschil.

Etniciteit

Etnische achtergrond (autochtoon of allochtoon zijn) heeft geen invloed op de effectiviteit van Tools4U voor behandelmotivatie, empathie, impulsiviteit, coping, sociale informatieverwerking en opvoedvaardigheden van de ouders. Van alle gemeten denkfouten blijkt alleen voor denkfouten over fysieke agressie een verschil tussen autochtonen en allochtonen. Allochtone jongeren hebben duidelijk baat bij Tools4U om denkfouten over fysieke agressie te verminderen: bijna een kwart van de allochtonen met Tools4U laat betere resultaten zien dan de controlegroep. Autochtone jongeren zijn daarentegen na Tools4U niet meer of minder agressief dan jongeren in de controlegroep.

Met betrekking tot de beleving van de eigen competenties zijn er alleen verschillen in fysieke verschijning. Autochtone Tools4U jongeren zijn in 14 procent van de gevallen positiever over hun fysieke verschijning dan autochtonen in de controlegroep. De allochtone jongeren zijn in 16 procent van de gevallen juist minder positief over hun uiterlijk dan allochtonen in de controlegroep.

Leeftijd

Om te onderzoeken in hoeverre leeftijd een rol speelt bij de effectiviteit van Tools4U, zijn de jongeren in twee leeftijdsgroepen ingedeeld: een jonge groep met de leeftijd 12 tot en met 15 jaar en een oudere groep met jongeren van 16 tot en met 18 jaar oud. Er zijn geen verschillen in effect naar deze leeftijdsgroepen voor denkfouten, empathie, impulsiviteit, coping, sociale informatieverwerking en de opvoedvaardigheden van de ouders. Het blijkt dat alleen de oudere jongeren marginaal significant meer gemotiveerd zijn na Tools4U dan de jongeren in de controlegroep: 12 procent van de oudere jongeren is na afloop meer gemotiveerd. Voor de jongere jongeren is er geen verschil in motivatie.

Ook blijkt dat 13 procent van de oudere jongeren na afloop van Tools4U minder positief is over de eigen gedragshouding. De jongere jongeren wijken daarin niet af van de controlegroep. Op de overige onderdelen van competentiebeleving maakt het niet uit hoe oud (of jong) de jongere is.

Geslacht

De effecten van Tools4U zijn vergelijkbaar voor jongens en meisjes voor alle gemeten vaardigheden van de jongeren: behandelmotivatie, denkfouten, empathie, impulsiviteit, coping, sociale informatieverwerking en competentiebeleving. Alleen voor de opvoedvaardigheden van de ouders maakt het uit of de jongere een jongen of een meisje is. Ruim een kwart van de ouders van meisjes laten na Tools4U meer positief opvoedgedrag en belonen zien dan de ouders van meisjes die een andere taakstraf krijgen. Ouders van jongens doen het na afloop op deze vaardigheden niet beter of

slechter dan de controlegroep. Voor de opvoedvaardigheden straffen en regels stellen maakt geslacht geen verschil.

Ernst delict

Vervolgens is onderzocht of het effect van Tools4U nog te maken kan hebben met het soort delict dat gepleegd is: met of zonder geweld. Hierbij zijn de spijbelaars gerekend onder de groep zonder geweld. Het blijkt dat op geen enkele van de gemeten vaardigheden een verschil is naar het soort delict. Jongeren met een geweldsdelict laten geen andere resultaten zien dan jongeren met een delict zonder geweld ten aanzien van motivatie voor behandeling, denkfouten, empathie, impulsiviteit, coping, sociale informatieverwerking, competentiebeleving en oudervaardigheden.

Tot slot is onderzocht in hoeverre de strafmaat – gemeten door het aantal strafuren dat de jongere in totaal opgelegd heeft gekregen – invloed heeft op het effect van Tools4U. Daarvoor zijn de jongeren opgedeeld in twee groepen: jongeren met meer uren dan het gemiddelde aantal uren en jongeren met minder uren dan het gemiddelde aantal. Ook hier is geen verschil in: jongeren met relatief zware straffen (hoog aantal uren) laten geen betere of slechtere resultaten zien na afloop van Tools4U dan jongeren met relatief lichte straffen (laag aantal uren).

4.3 Niet-spijelaars en spijelaars

Zoals in de vorige hoofdstukken al omschreven werd, zijn er zowel in de Tools4U groep als in de controlegroep jongeren die de interventie niet vanwege een delict opgelegd hebben gekregen en daarom niet geïndiceerd zouden zijn voor Tools4U, namelijk de spijelaars. De analyses tot nu toe omvatten zowel niet-spijelaars als spijelaars, om de generaliseerbaarheid van het huidige onderzoek zo groot mogelijk te houden (zie ook Hoofdstuk 1). Het is wel zo dat Tools4U zich richt op risicofactoren voor recidive, terwijl van die risicofactoren geen sprake is wanneer er (nog) geen delict is gepleegd. De effectanalyses zijn daarom ook uitgevoerd voor de spijelaars en delinquenten gescheiden. De resultaten van deze analyses zijn opgenomen in Bijlagen 5 en 6.

Uit deze analyses blijkt dat de effecten voor de delinquenten (niet spijelaars, zie Bijlage 5) grotendeels hetzelfde zijn als voor de totale groep. De gemiddelde effect size voor deze groep is nu $d = .078$. Hoewel de overall effect size kleiner is, zijn de significante effecten (d 's) voor al deze vaardigheden groter nu de spijelaars buiten beschouwing gelaten worden: een groter percentage Tools4U jongeren heeft betere resultaten dan de controlegroep. Zonder de spijelaars laten Tools4U jongeren na interventie minder denkfouten (over egocentrisme, uitgaan van het ergste, oppositioneel gedrag, openlijk en bedekt antisociaal gedrag) en minder impulsiviteit zien en er is nog steeds een trend te zien ten aanzien van goedpraten/verkeerd benoemen. Bovendien zijn de trends met betrekking tot denkfouten over liegen en stelen significant geworden, terwijl de effecten op denkfouten over fysieke agressie en het toekennen van vijandige bedoelingen trends zijn geworden. Het effect op straffen door de ouders is voor de niet-spijelaars niet meer significant. Alle jongeren profiteren dus van de leerstraf voor het verminderen van impulsiviteit. Delinquente jongeren laten daarnaast alleen verbeteringen in denkfouten zien, terwijl de spijelaars alleen minder vijandige bedoelingen toekennen en hun ouders meer straffen.

Ook de effecten in onverwachte richting zijn voor de niet-spijelaars vergelijkbaar met de totale groep: delinquente Tools4U jongeren voelen zich nog steeds minder sociaal geaccepteerd en hebben minder gevoel van eigenwaarde dan jongeren in de controlegroep. De trend op schoolvaardigheden is nu bovendien significant en er is een nieuwe trend zichtbaar: delinquente Tools4U jongeren rapporteren na de interventie minder hechte vriendschappen dan jongeren in de

controlegroep. Tot slot heeft Tools4U ook voor delinquente jongeren geen effect op de behandelmotivatie, empathie en coping.

Wanneer de effecten van Tools4U in de groep spijbelaars worden onderzocht (Bijlage 6), dan blijkt dat ook voor die groep de gemiddelde effect size wat kleiner is ($d = .075$). Wat betreft de significante effecten blijkt dat alleen de effecten op impulsiviteit en het toekennen van vijandige bedoelingen stand houden en zelfs groter zijn dan voor de delinquente groep. Spijelaars laten na afloop van Tools4U minder impulsiviteit zien en kennen minder vijandige bedoelingen toe aan anderen, dan jongeren in de controlegroep. Voor spijelaars is de interventie niet effectief in het verbeteren van behandelmotivatie, denkfouten, empathie, coping, competentiebeleving en opvoedvaardigheden.

5. Conclusie en discussie

In het huidige onderzoek is de effectiviteit van Tools4U in het verbeteren van cognitieve en sociale vaardigheden onderzocht. Daarvoor zijn 115 Tools4U jongeren uit het doeltreffendheidsonderzoek (Van der Stouwe, Asscher, & Stams, 2013) door middel van *propensity score matching* gematcht aan 108 jongeren met een andere taakstraf. Om uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit van de interventie, moesten de jongeren zoveel mogelijk vergelijkbaar zijn. Na de matching bleek dat de jongeren in de Tools4U groep en de controlegroep nagenoeg niet van elkaar verschilden. Voor de verschillen die overbleven (alleen stedelijkheid en de tijd tussen de voor- en nameting) is in de effectanalyses gecontroleerd.

5.1 Conclusies ten aanzien van de effecten op cognitieve en sociale vaardigheden

Bij aanvang van het onderzoek werd verwacht dat Tools4U effectief zou zijn in het verbeteren van alle zeven gemeten vaardigheden: behandelmotivatie, denkfouten, empathie, impulsiviteit, copingstijlen, sociale informatieverwerking en competentiebeleving en daarnaast ook de opvoedvaardigheden van ouders zou verbeteren (in het bijzonder bij de plus-variant).

In het schematische overzicht van de uitkomsten (zie Tabel 12) is te zien dat Tools4U niet op alle gemeten vaardigheden effect heeft. De interventie blijkt vooral effectief in het verminderen van denkfouten (behalve anderen de schuld geven), impulsiviteit en het toekennen van vijandige bedoelingen. Tools4U ouders gaan bovendien adequater straffen. Daarbij laat 10 tot 17 procent van de Tools4U groep betere resultaten zien dan de controlegroep.

Er zijn enkele effecten die niet in de verwachte richting zijn. Tools4U jongeren denken na afloop van hun straf minder positief over hun competenties met betrekking tot schoolvaardigheden, sociale acceptatie en gevoel van eigenwaarde dan jongeren met een andere taakstraf. Voor de overige gemeten vaardigheden⁴⁹ laat Tools4U geen effecten zien. Voor de ouders waren er bovendien geen effecten met betrekking tot positief opvoedgedrag, regels en belonen.

Om uitspraken te kunnen doen over de voorwaarden waaronder Tools4U effectief is, zijn er verschillende aanvullende analyses gedaan. Zo is onderzocht of er verschillende effecten waren naar Tools4U variant: regulier versus plus en kort versus lang. In tegenstelling tot wat verwacht werd, waren er geen verschillen naar variant. Een langere of uitgebreidere variant leidt dus niet (zoals verwacht) tot grotere effecten. Daarnaast is onderzocht of het soort taakstraf in de controlegroep invloed had op de effecten. Daaruit bleek dat effecten van Tools4U alleen op denkfouten over fysieke agressie en straffen door de ouders mogelijk groter zijn in vergelijking met een werkstraf dan met een andere leerstraf. Belangrijk voor de interpretatie van de effecten is daarom dat effecten van Tools4U op denkfouten over fysieke agressie en straffen door de ouders mogelijk groter zijn in vergelijking met een werkstraf dan met een andere leerstraf.

Een belangrijke groep jongeren die wel Tools4U krijgt, maar daarvoor eigenlijk niet geïndiceerd is, is de groep spijbelaars. Om te onderzoeken hoe dit de effectiviteit van Tools4U beïnvloedt, zijn er ook analyses uitgevoerd voor de delinquente jongeren en de spijbelaars apart (zie Tabel 13).

---

⁴⁹ Behandelmotivatie, denkfout anderen de schuld geven, empathie, coping, negatieve emotionele reacties op sociale situaties, competentiebeleving van sportieve vaardigheden, fysieke verschijning, gedragshouding en hechte vriendschap.

Tabel 12 Overzicht effectiviteit van Tools4U

	Vaardigheid (% beter/slechter)	Groepsverschillen (% beter/slechter)	
Beter	Denkfouten Egocentrisme (11%) Goedpraten/verkeerd benoemen (10%) Uitgaan van het ergste (16%) Oppositieel gedrag (13%)		
	Fysieke agressie (11%)	Allochtoon (23%)	Autochtoon
Niet beter of slechter	Liegen (10%) Stelen (10%) Openlijk antisociaal gedrag (13%) Bedekt antisociaal gedrag (11%) Impulsiviteit (12%) Sociale informatieverwerking Vijandige bedoelingen (17%) Opvoedvaardigheden van ouders Straffen (14%)		
	Behandelmotivatie	16-18 jaar (12%)	12-15 jaar
	Denkfouten Anderen de schuld geven		
	Empathie Cognitieve empathie Affectieve empathie		
	Coping stijlen Sociale steun zoeken Actief aanpakken		
	Sociale informatieverwerking Negatieve emotionele reactie		
	Competentiebeleving		
	Sportieve vaardigheden	Tekort (13%)	Geen tekort
	Fysieke verschijning	Allochtoon (16%)	Autochtoon (14%)
	Gedragshouding	16-18 jaar (13%)	12-15 jaar
	Hechte vriendschap	Tekort (18%)	Geen tekort
	Opvoedvaardigheden van ouders Positief opvoedgedrag	Meisje (24%)	Jongen
	Regels Belonen	Meisje (27%)	Jongen
Slechter	Competentiebeleving		
	Schoolvaardigheden (10%)	Tekort (19%)	Geen tekort
	Sociale acceptatie (11%) Gevoel van eigenwaarde (12%)		

Noot. Beter, Slechter = Vaardigheden waarin Tools4U jongeren na afloop van de interventie respectievelijk meer of minder positieve vaardigheden laten zien, er is dan een significant ($p < .05$) of een marginaal significant ($p < .10$) effect. Niet beter of slechter = geen significante effecten. % beter/slechter = proportie Tools4U jongeren dat het beter/slechter doet dan de gemiddelde jongere in de controlegroep. In de kolom "Groepsverschillen" worden de effecten getoond waarbij er significante groepsverschillen zijn. Voorbeeld: op fysieke agressie doet 23% van de allochtone jongeren het beter, maar voor de autochtone jongeren zijn er geen verschillen.

Tabel 13 Overzicht effectiviteit van Tools4U: spijbelaars apart

	Zonder spijbelaars	Alleen spijbelaars
	Vaardigheid (% beter/slechter)	Vaardigheid (% beter/slechter)
Beter	Denkfouten Egocentrisme (13%) Goedpraten/verkeerd benoemen (11%) Uitgaan van het ergste (18%) Oppositioneel gedrag (16%) Fysieke agressie (11%) Liegen (12%) Stelen (13%) Openlijk antisociaal gedrag (15%) Bedekt antisociaal gedrag (15%) Impulsiviteit (15%)	Impulsiviteit (23%) Sociale informatieverwerking Vijandige bedoelingen (34%) Opvoedvaardigheden van ouders Straffen (14%)
Niet beter of slechter	Behandelmotivatie Denkfouten Anderen de schuld geven Empathie Cognitieve empathie Affectieve empathie Coping stijlen Sociale steun zoeken Actief aanpakken Sociale informatieverwerking Vijandige bedoelingen Negatieve emotionele reactie Competentiebeleving Sportieve vaardigheden Fysieke verschijning Gedragshouding Opvoedvaardigheden van ouders Positief opvoedgedrag Regels Straffen Belonen	Behandelmotivatie Denkfouten Egocentrisme Anderen de schuld geven Goedpraten/verkeerd benoemen Uitgaan van het ergste Oppositioneel gedrag Fysieke agressie Liegen Stelen Openlijk antisociaal gedrag Bedekt antisociaal gedrag Empathie Cognitieve empathie Affectieve empathie Coping stijlen Sociale steun zoeken Actief aanpakken Sociale informatieverwerking Negatieve emotionele reactie Competentiebeleving Schoolvaardigheden Sociale acceptatie Sportieve vaardigheden Fysieke verschijning Gedragshouding Hechte vriendschap Gevoel van eigenwaarde Opvoedvaardigheden ouders Positief opvoedgedrag Regels Belonen
Slechter	Competentiebeleving Schoolvaardigheden (17%) Sociale acceptatie (15%) Hechte vriendschap (11%) Gevoel van eigenwaarde (15%)	

Noot. Beter, Slechter = Vaardigheden waarin Tools4U jongeren na afloop van de interventie respectievelijk meer of minder positieve vaardigheden laten zien, er is dan een significant ($p < .05$) of een marginaal significant ($p < .10$) effect. Niet beter of slechter = geen significante effecten. % beter/slechter = proportie Tools4U jongeren dat het beter/slechter doet dan de gemiddelde jongere in de controlegroep.

Daaruit blijkt dat beide groepen jongeren – de delinquente jongeren meer dan de spijbelaars – van Tool4U profiteren voor het verminderen van impulsiviteit. Delinquente jongeren laten daarnaast meer verbeteringen in denkfouten zien, terwijl de spijbelaars alleen minder vijandige bedoelingen toekennen en de ouders van spijbelaars meer adequaat straffen. De effecten in onverwachte richting gelden alleen nog voor de delinquente jongeren en op de overige gemeten vaardigheden laat de interventie geen effecten zien.

Tot slot is onderzocht of Tools4U voor bepaalde subgroepen⁵⁰ meer of minder effectief is (zie Tabel 12). Daarbij zijn weinig significante verschillen gevonden. Het blijkt dat Tools4U denkfouten over fysieke agressie alleen vermindert voor allochtone jongeren en niet voor autochtone jongeren. Het effect in onverwachte richting op de competentiebeleving van schoolvaardigheden, geldt enkel voor jongeren die bij aanvang van de straf minder positief waren over hun schoolvaardigheden. Voor de vaardigheden waarop de totale Tools4U groep geen effecten laat zien, zijn er effecten voor specifieke groepen. Bij meisjes in de Tools4U groep blijkt het betrekken van ouders bij de training tot meer positieve opvoedvaardigheden en meer belonen voor de ouders te leiden dan bij meisjes uit de controlegroep. Daarnaast laten uitsluitend de jongeren van 16 tot 18 jaar verbetering zien in behandelmotivatie en alleen autochtone jongeren zijn na afloop van Tools4U positiever over hun fysieke verschijning. Ook hier zijn er enkele effecten die niet in de verwachte richting zijn. Jongeren die bij aanvang van Tools4U al minder positief over hun sportieve vaardigheden en hechte vriendschap waren, zijn dat na afloop significant minder. Daarnaast zijn allochtonen negatiever over hun fysieke verschijning en zijn jongeren van 16 tot 18 jaar minder positief over de eigen gedragshouding. De resultaten van de subgroepanalyses zijn gebaseerd op zeer veel vergelijkingen, waar slechts een beperkt aantal significante verschillen uit naar voren kwam⁵¹. Om die reden moeten deze resultaten met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Ook is het wenselijk om de specifieke werkzaamheid van Tools4U in specifieke subgroepen nogmaals te onderzoeken met grotere steekproeven.

Het feit dat er geen effect is gevonden op empathie en coping heeft mogelijk te maken met de uitvoering van Tools4U. In het doeltreffendheidsonderzoek (Van der Stouwe et al., 2013; zie Bijlage 2) bleek namelijk dat vooral (optionele) technieken voor het aanspreken van het sociale netwerk en sociale steun minder dan andere technieken werden ingezet. Omdat empathie en positieve coping stijlen juist met die technieken getraind worden, is het niet verwonderlijk dat er daarin voor de huidige Tools4U groep geen effecten gevonden zijn. De effectiviteit met betrekking tot empathie en coping kan daarom mogelijk verbeterd worden wanneer ook de aanvullende technieken vaker worden ingezet.

Het feit dat er geen effecten zijn in het verbeteren van de behandelmotivatie, behalve bij oudere jongeren, kan verklaard worden door de aard van de taakstraffen waarmee vergeleken is. Het hebben, behouden en in sommige gevallen verbeteren van de (behandel)motivatie is namelijk niet alleen een voorwaarde voor een positief verloop van Tools4U, maar ook voor een positief verloop van elke andere taakstraf. In dat geval is het logisch dat de Tools4U jongeren na afloop van de training niet meer of minder gemotiveerd zijn dan jongeren met een andere taakstraf, omdat beide groepen een zelfde mate van motivatie en motivering nodig hadden om de straf uit te voeren.

---

⁵⁰ Jongeren met of zonder vaardigheidstekorten op de voormeting; autochtonen/allochtonen; jongens/meisjes; jong/oud; delicten met of zonder geweld, aantal uren opgelegde straf.

⁵¹ Hoe groter het aantal vergelijkingen, hoe groter ook de kans dat daar een significant resultaat uit komt.

In tegenstelling tot wat er bij aanvang verwacht werd, zijn er onverwachte effecten te zien in competentiebevinding: jongeren zijn na Tools4U minder positief over hun competenties dan jongeren in de controlegroep. Dit zou een effect kunnen zijn van de controlebehandeling, die in de meeste gevallen een werkstraf was. Doordat jongeren door hun werkstraf (leren) functioneren op een werkplek, denken zij positiever over hun eigen competenties en mogelijkheden. Dat zou ook betekenen dat het Tools4U met de training minder dan bij een taakstraf lukt om het zelfbeeld van de jongere positief te beïnvloeden, terwijl de training zich wel zou moeten richten op empowerment van de jongere en het aanmoedigen en motiveren van de jongere door de ouders (Albrecht & Spanjaard, 2007). Een andere mogelijke verklaring is dat jongeren bij Tools4U juist kritisch leren redeneren en dat zij daardoor meer zelfinzicht krijgen. Dat zou betekenen dat de jongeren in de controlegroep zichzelf na afloop overschatten, terwijl de Tools4U jongeren een realistischer beeld van hun eigen mogelijkheden hebben gekregen. In dat geval heeft het werken aan een toekomstbeeld en aan inzicht in de eigen kwaliteiten en interesses het gewenste effect gehad.

Hoewel Tools4U middelgrote effecten laat zien voor alle jongeren die de leerstraf daadwerkelijk krijgen, blijkt de interventie vooral effectief voor de beoogde doelgroep, de delinquente jongeren. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat significante effecten minder gauw gevonden worden bij een kleinere groep. Minder effecten voor spijbelaars waren echter ook te verwachten, omdat de interventie zich richt op delinquente jongeren en de risicofactoren voor delinquent gedrag (Albrecht & Spanjaard, 2007) en de veronderstelde effecten zijn ook op die doelgroep gebaseerd. Het is niet verwonderlijk dat de interventie minder effecten laat zien voor een afwijkende doelgroep. Spijbelen is een belangrijke risicofactor voor delinquent gedrag (Baker, Sigmon, & Nugent, 2001), maar de risicofactoren voor spijbelen zijn niet dezelfde als voor delinquentie (zie o.a. Zhang, Katsiyannis, Barrett, & Wilson, 2007; Henry & Huizinga, 2007). Een interventie om spijbelen (en daarmee een grotere kans op delinquentie) te verminderen, zou zich daarom specifiek moeten richten op de risicofactoren voor spijbelen: slechte schoolprestaties en de omgang met delinquente vrienden (Henry & Huizinga, 2007).

In het huidige onderzoek zijn er geen verschillen in effect gevonden voor de korte versus de lange variant van Tools4U. Dit zou erop kunnen wijzen dat de lange variant geen meerwaarde heeft boven de reguliere variant, of kan veroorzaakt zijn door een gebrek aan *power*⁵² doordat de groepen te klein waren om een effect te vinden. Het zou ook kunnen duiden op een goede matching van jongere en variant: bij jongeren met de lange variant is dan meer training nodig om dezelfde effecten te bereiken als voor de jongeren met de reguliere variant. De lange variant is daardoor niet perse geschikt voor jongeren met meer vaardigheidstekorten, maar wel voor jongeren waarbij de vaardigheidstekorten moeilijker te verminderen zijn.

Een opvallende uitkomst is dat er geen verschillen zijn in effecten voor de plus-variant versus de reguliere variant en dat er over het algemeen minimale effecten gevonden worden voor de opvoedvaardigheden van de ouders. Een belangrijk onderdeel van de Tools4U training is immers het betrekken van de ouders bij de training, in het bijzonder bij de plus-variant. Voor de totale onderzoeksgroep zijn er dan wel effecten op adequaat straffen, maar deze effecten verdwijnen zodra de spijbelaars buiten beschouwing gelaten worden. Ook in dit geval kan er sprake zijn van een goede matching van jongere en variant: bij jongeren met de plus-variant is het betrekken van de ouders hard nodig om dezelfde effecten te bereiken als voor de jongeren met de reguliere variant. Het is ook

---

⁵² Een gebrek aan *power*: de kans om de nulhypothese ten onrechte te verwerpen (Bijleveld, 2009), d.w.z. de kans om geen significant effect van Tools4U te vinden, terwijl dat effect er in werkelijkheid wél is.

mogelijk dat het niet vinden van effecten op deze schalen te maken heeft met een gebrek aan *power* doordat de oudervragenlijsten maar voor ongeveer de helft van de jongeren beschikbaar waren. Er kan bovendien sprake zijn van selectieve uitval: wanneer ouders minder betrokken zijn, zijn zij ook moeilijker te bereiken voor het invullen van een vragenlijst, waardoor er geen uitkomsten bekend zijn van de ouders die het meeste baat zouden hebben bij de betrokkenheid. Uit het doeltreffendheidsonderzoek blijkt ook al dat het in de praktijk niet altijd lukt om de ouders daadwerkelijk te betrekken bij de training (Van der Stouwe et al., 2013), een mogelijke verklaring voor het gebrek aan effect op opvoedvaardigheden.

Het enige effect op oudervaardigheden wordt gevonden voor ouders van meisjes: zij rapporteren na afloop van de interventie meer positief opvoedgedrag en belonen, terwijl de ouders van jongens daar geen verbeteringen in rapporteren. Mogelijk is dit een gevolg van sekseverschillen binnen de opvoeding: meisjes hebben voor het verhogen van zelfvertrouwen meer baat bij ouders die emotioneel ondersteunend zijn, terwijl jongens meer behoefte hebben aan voldoende onafhankelijkheid van de ouders (Leaper, 2002). Tools4U zou dan, om effectief te zijn, bij jongens moeten inzetten op het stimuleren van onafhankelijkheid en loslaten in plaats van inzetten op positief opvoedgedrag en belonen. Omdat onafhankelijkheid en loslaten niet gemeten is in het huidige onderzoek, kan niet bepaald worden in hoeverre dat daadwerkelijk gebeurd is.

De resultaten van het huidige onderzoek maken het mogelijk om de uitkomsten van het doeltreffendheidsonderzoek Tools4U (Van der Stouwe et al., 2013) in bredere zin te interpreteren. In het doeltreffendheidsonderzoek werd namelijk een verschil tussen de voor- en nameting gerapporteerd in alle denkfouten behalve goedpraten/verkeerd benoemen en stelen, impulsiviteit, sociale steun zoeken, sportieve vaardigheden, gedragshouding en gevoel van eigenwaarde. In het huidige onderzoek blijkt Tools4U voor de meeste vaardigheden ook daadwerkelijk effectiever dan andere interventies (*treatment as usual*): jongeren veranderen niet alleen in positieve zin gedurende de training, maar zij doen het daarin ook beter dan jongeren met een andere taakstraf. Er zijn ook enkele schalen waarbij in het doeltreffendheidsonderzoek verschillen waren tussen de voor- en nameting, terwijl daarvoor in het huidige onderzoek geen effect werd gevonden. Het gaat daarbij om de denkfout anderen de schuld geven, de coping stijl sociale steun zoeken en beleving van de sportieve vaardigheden en gedragshouding. Dat zou kunnen betekenen dat jongeren in de controlegroep evenveel leren over deze vaardigheden als jongeren die de interventie krijgen. Verschillen tussen voor- en nameting zouden ook toegeschreven kunnen worden aan *maturation* (Shadish, Cook, & Campbell, 2002): de vaardigheden kunnen ook door de natuurlijke ontwikkeling verbeterd zijn.

5.2 Beperkingen

Enkele beperkingen zijn van belang voor de interpretatie van de huidige resultaten. Zo was er een verschil naar stedelijkheid en raadsregio tussen de twee groepen. Dit is mogelijk een gevolg van een verschil in wervingsperiode van de jongeren. Ten tijde van de werving van de Tools4U groep werd in veel gevallen nog de BaRo gebruikt voor onderzoek en indicering van jongeren voor de taakstraf, terwijl voor de controlegroep meestal het gestandaardiseerde instrument LIJ gebruikt werd. De minder gestandaardiseerde wijze van indiceren voor de Tools4U groep heeft mogelijk tot gevolg gehad dat er een onevenredige verdeling van Tools4U trainingen was per regio vergeleken met de landelijke instroom van taakstraffen per regio. Daarom lukte het voor sommige raadslocaties niet om - zelfs met het grotere aandeel van werkstraffen - een vergelijkbaar aandeel jongeren voor de controlegroep te werven. Bovendien betekende het dat de verschillen tussen de beide groepen op

basis van de dossiergegevens eerder een gevolg waren van een verschil in indicering dan dat de verschillen tussen de beide groepen er goed mee bepaald konden worden.

Het verschil in wervingsmethode tussen de Tools4U- en de controlegroep had nog een ander gevolg. Om het derdenoordeel van de Tools4U trainers te kunnen vergelijken met de controlegroep zijn coördinatoren taakstraffen (CT'ers) gevraagd om vergelijkbare vragen op de voor- en nameting over de jongeren te beantwoorden. Zij hebben minder intensief contact met de jongeren dan de Tools4U trainers, waardoor het voor hen lastig bleek om een inschatting te maken van de vaardigheden en andere eigenschappen van de jongeren. Daardoor kon het derdenoordeel van trainer en CT'er niet gebruikt worden in de analyses.

Een volgende verschil ligt in de afname van de Competentie Beleving Schaal voor Adolescenten (CBSA). Voor de Tools4U groep werd deze vragenlijst na afloop van de eerste bijeenkomst afgenomen door de trainer of de vragenlijst werd meegegeven als huiswerk. Voor de controlegroep werd deze vragenlijst in het pakket met de andere vragenlijsten afgenomen. Doordat de afname van deze vragenlijsten in de wervingsperiode voor de Tools4U groep nog maar net ingevoerd was, kon deze lijst niet voor alle jongeren verzameld worden voor het huidige onderzoek. Hoewel deze lijst om die reden niet mee is genomen in de matching, zijn de ontbrekende vragenlijsten op zowel de voor- als nameting en dus voor een groter aandeel (met name in de Tools4U groep) dan de overige vaardigheden door middel van *imputatie* gevuld. De uitkomsten met betrekking tot de competentiebeleving moeten daarom met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

Tot slot kan het verschil in afname van de vragenlijsten, telefonisch versus face-to-face, invloed gehad hebben op de uitkomsten. De vragenlijsten werden bij de Tools4U groep namelijk vaker face-to-face afgenomen dan bij de controlegroep. Omdat telefonische vragenlijstafnames eerder kunnen leiden tot sociaal wenselijke antwoorden (Bowling, 2005; De Leeuw, 2005; De Leeuw & Van der Zouwen, 1988), kunnen de gevonden effecten een onderschatting zijn van de daadwerkelijke effecten van Tools4U.

5.3 Implicaties voor de praktijk

Voor de praktijk betekent het huidige onderzoek dat bij een juiste indicatie de leerstraf Tools4U in staat is (een deel van) de denkfouten bij delinquente jongeren te veranderen. Tools4U blijkt een groter effect te hebben op het veranderen van denkfouten voor jongeren die een delict hebben gepleegd en niet voor jongeren die gespijeld hebben. Spijelaars hebben alleen baat bij de interventie voor het verminderen van impulsiviteit, het toekennen van vijandige bedoelingen en het verbeteren van adequaat straffen door de ouders. Dit betekent dat bij de inclusie er strakker op gestuurd moet worden dat uitsluitend de beoogde doelgroep geïncludeerd wordt. Met de juiste doelgroep is Tools4U dus effectiever.

De interventie kan bovendien mogelijk verbeterd worden door aanvullende (optionele) technieken in te zetten die kunnen leiden tot effecten op de vaardigheidstekorten waarbij in het huidige onderzoek geen veranderingen zichtbaar waren. De technieken die het meest ingezet worden binnen de interventie lijken zich voornamelijk te richten op 'eerst denken dan doen' en daardoor zijn vooral verbeteringen te zien met betrekking tot gedachten over juist en onjuist gedrag (denkfouten), impulsiviteit en het toekennen van vijandige bedoelingen aan anderen. Om de effectiviteit van Tools4U te verhogen, zouden mogelijk aanvullende technieken gebruikt of verder uitgewerkt moeten worden om jongeren ook te leren om betere coping stijlen te hanteren of om empathischer te worden. De verbeteringen met betrekking tot vooral cognitieve aspecten hebben

immers niet per definitie tot gevolg dat de jongeren zich in het vervolg ook beter gedragen (hoewel verbeteringen op de schaal impulsiviteit dat al wel enigszins suggereren).

Tenslotte verdient de betrokkenheid van de ouders nader onderzoek. In de eerste plaats omdat er geen effectverschillen gevonden zijn tussen de reguliere variant en de plus-variant en in de tweede plaats omdat de effecten op opvoedvaardigheden van de ouders over het algemeen minimaal zijn: alleen de ouders van meisjes rapporteren meer positief opvoedgedrag en belonen en de verbeteringen ten aanzien van straffen zijn vooral toe te schrijven aan de ouders van spijbelaars. Hoewel hier sprake kan zijn van maatwerk (met meer of minder inzet worden dezelfde resultaten behaald), is het toch opvallend dat dit niet resulteert in grotere effecten. Doordat in het huidige onderzoek een beperkt aantal ouders en een beperkt aantal opvoedvaardigheden onderzocht konden worden, verdient het de aanbeveling om de effecten van Tools4U voor meer ouders en meer opvoedvaardigheden te onderzoeken. Op die manier kan de beperkte effectiviteit in het huidige onderzoek verklaard worden en kunnen aanbevelingen gedaan worden voor het aanpassen en verbeteren van de betrokkenheid van de ouders.

Een studie die de resultaten van het huidige onderzoek in een breder kader kan plaatsen, is een minder recente meta-analyse van Quinn, Kavale, Mathur, Rutherford en Forness (1999). Zij onderzochten de effectiviteit van sociale vaardigheidstrainingen voor jongeren met gedragsproblemen en vonden voor de Tools4U leeftijdsgroep een klein effect (gemiddelde effect size $d = .187$) op het verbeteren van cognitieve en sociale vaardigheden. In vergelijking met deze overzichtsstudie is het overall effect van Tools4U ($d = .106$) kleiner. Dit zou erop kunnen wijzen dat Tools4U minder effectief is, maar het verschil in effect kan ook toe te schrijven zijn aan het feit dat de doelgroep van Tools4U (delinquente jongeren) 'zwaarder' is dan de doelgroep in de betreffende meta-analyse (jongeren met gedragsproblemen) en daardoor dus ook moeilijker te behandelen. Aan de andere kant kan met een zwaardere doelgroep ook juist meer effect behaald worden doordat er een grotere marge is (er valt dan ook relatief veel te verbeteren). Bovendien is het zo dat in de bronstudies voor een meta-analyse vaak alleen significante effecten gerapporteerd worden, waardoor er een overschatting kan zijn van het daadwerkelijke effect.

Afgezien van de eerdergenoemde meta-analyse bleek het moeilijk om internationaal en in Nederland vergelijkbare interventies te vinden om vast te stellen in hoeverre de resultaten van het huidige onderzoek representatief zijn en om de gevonden effecten in een breder kader te plaatsen. In veel onderzoeken wordt er namelijk alleen gekeken naar de uitkomstmaat recidive (zie bijvoorbeeld Pearson, Lipton, Cleland en Yee, 2002). In recente onderzoeken waar vaardigheidstekorten wel onderzocht zijn, zoals het Nederlandse effectonderzoek naar MST (Asscher et al., 2013; 2014) en een overzichtsstudie naar de internationale effecten van MST (Van der Stouwe, Asscher, Stams, Deković, & Van der Laan, 2014) was de effectiviteit van MST op vaardigheidstekorten zeer gering. Er is dan weliswaar grotere effectiviteit voor Tools4U zichtbaar, maar dit lijkt geen zinvolle vergelijking, omdat MST zich niet specifiek op sociale en cognitieve vaardigheidstekorten richt en een andere doelgroep (harde kern jongeren) heeft. Datzelfde geldt voor een vergelijking met een Nederlands onderzoek naar EQUIP (Brugman & Bink, 2011), een interventie die zich wel richt op vergelijkbare vaardigheidstekorten, maar ook op een zwaardere doelgroep dan Tools4U. Daarbij werden eveneens kleinere effecten gevonden voor vaardigheidstekorten ($d = .07 - .17$) dan in het huidige onderzoek.

5.4 Algemene conclusie

Tools4U blijkt enkele van de gemeten cognitieve en sociale vaardigheden te verbeteren. De interventie vermindert namelijk denkfouten, impulsiviteit en het toekennen van vijandige bedoelingen aan anderen en verbetert bovendien het adequaat straffen door de ouders. In deze vaardigheden laat 10 tot 17 procent van de Tools4U jongeren betere resultaten zien dan jongeren met een andere taakstraf. De interventie is effectiever voor de beoogde doelgroep – jongeren die een delict hebben gepleegd – en in mindere mate voor spijbelaars. Spijbelaars hebben alleen baat bij de interventie voor het verminderen van impulsiviteit en het minder toekennen van vijandige bedoelingen. Alleen ouders van spijbelaars (en niet van delinquente jongeren) rapporteren na de interventie dat ze adequater straffen. Dat betekent dat de effectiviteit van Tools4U beter zal zijn door uitsluitend jongeren die een delict gepleegd hebben te includeren.

Er zijn enkele effecten die niet in de verwachte richting zijn. De jongeren in de Tools4U groep laten na Tools4U namelijk een minder positief beeld van de eigen schoolvaardigheden, sociale acceptatie en gevoel van eigenwaarde zien dan jongeren in de controlegroep. Jongeren denken na een andere taakstraf dus positiever over hun competenties dan na Tools4U. Omdat de meerderheid van de jongeren in de controlegroep een werkstraf had, zou dit een van de positieve uitkomsten van de werkstraf kunnen zijn, maar het kan ook betekenen dat Tools4U jongeren de eigen vaardigheden minder overschatten dan jongeren in de controlegroep.

De interventie laat – in tegenstelling tot wat verwacht werd – geen effecten zien op de overige gemeten vaardigheden (behandelmotivatie, empathie, coping stijlen en de competentiebeleving van sportieve vaardigheden, fysieke verschijning, gedragshouding en hechte vriendschap). Ook zijn er geen effecten voor de opvoedvaardigheden van ouders: positief opvoedgedrag, regels stellen en belonen. Omdat in het doeltreffendheidsonderzoek bleek dat technieken met betrekking tot empathie en coping het minst ingezet werden in de training, kan de effectiviteit voor coping en empathie mogelijk verbeterd worden door die technieken meer in te zetten of uit te breiden. Het ontbreken van verbeteringen in oudervaardigheden kan bovendien te maken hebben met het feit dat Tools4U het juiste maatwerk biedt: met meer of juist minder inzet (betrokkenheid van ouders) worden dezelfde resultaten bereikt.

Er zijn geen verschillen in effect tussen de Tools4U plus-variant en de reguliere variant en tussen de lange en korte variant, ook zijn er geen verschillen naar ernst van het delict. Dit kan duiden op goed maatwerk: met meer trainings(inzet) worden met de jongeren die dat nodig hebben dezelfde resultaten bereikt als voor jongeren die minder training nodig hebben. Het kan echter ook te wijten zijn aan een gebrek aan power doordat de groepen te klein waren. Vervolgonderzoek met grotere groepen en naar meerdere opvoedvaardigheden is daarom aanbevolen.

Alleen allochtone jongeren laten minder denkfouten over fysieke agressie zien en zijn na afloop van de interventie positiever over hun fysieke verschijning. Enkel jongeren van 16 tot 18 jaar laten meer behandelmotivatie zien na de interventie en uitsluitend bij meisjes zijn de opvoedvaardigheden van de ouders (positief opvoedgedrag en belonen) na afloop verbeterd. Jongeren die van tevoren weinig positief waren over hun sportieve vaardigheden, hechte vriendschappen en schoolvaardigheden, zijn na Tools4U minder positief dan jongeren in de controlegroep. Alleen allochtonen zijn minder positief over hun sociale verschijning en enkel de oudere jongeren (16-18 jaar) zijn minder positief over hun gedragshouding.

Tools4U richt zich op cognitieve en sociale vaardigheidstekorten die een rol hebben gespeeld bij het plegen van het delict om te voorkomen dat deze vaardigheidstekorten nog eens leiden tot een volgend delict (recidive). Nu blijkt dat de interventie er in slaagt om een deel van de

vaardigheidstekorten te verminderen, zou dus ook het risico op recidive kleiner moeten zijn. Er zijn echter ook vaardigheden waar geen verschil is tussen Tools4U en de controlegroep. Het is daarom de vraag wat deze resultaten betekenen voor de praktijk. Om de resultaten goed te interpreteren, is het van belang te realiseren dat niet bij alle jongeren dezelfde effecten op alle vaardigheidstekorten verwacht konden worden. Onderzoekers (zie bijvoorbeeld Kazdin, 2007; 2008; Kraemer, Wilson, Fairburn, & Agras, 2002) pleiten om die reden ook voor een aanpak waarbij onderzocht wordt wat voor welke jeugdige delinquent werkt (dus kijken naar subgroepverschillen) in plaats van naar gemiddelde effecten voor de hele groep. Om dat goed te kunnen onderzoeken zijn echter groepen nodig met een substantiële omvang ten einde voldoende power te hebben om verschillen te kunnen vinden. Daarnaast is de veronderstelde theorie bij Tools4U dat door het verminderen van vaardigheidstekorten het recidiverisico vermindert. Of het ook daadwerkelijk leidt tot recidivevermindering zal het vervolgonderzoek, een recidivemeting van de huidige onderzoeksgroep twee jaar na de interventie, uit moeten wijzen.

Geraadpleegde literatuur

- Albrecht, G., & Spanjaard, H. (2007). *Tools4U: Training cognitieve en sociale vaardigheden als taakstraf voor minderjarigen: Handleiding voor trainers*. Duivendrecht: PI Research.
- Andrews, D. A. (1995). The psychology of criminal conduct and effective treatment. In: McGuire, J. (Ed.) *What Works: Reducing Reoffending – Guidelines from Research and Practice*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Andrews, D. A., Zinger, I., Hoge, R. D., Bonta, J., Gendreau, P., & Cullen, F. T. (1990). Does correctional treatment work? A clinically relevant and psychologically informed meta-analysis. *Criminology*, 28 (3), 1745-9125. DOI: 10.1111/j.1745-9125.1990.tb01330.x.
- Asscher, J.J., Deković, M., Manders, W.A., Van der Laan, P.H., & Prins, P.J.M. (2013). A randomized controlled trial of the effectiveness of multisystemic therapy in the Netherlands: post-treatment changes and moderator effects. *Journal of Experimental Criminology*, 9 (2), 169-187. doi: 10.1007/s11292-012-9165-9
- Baker, M. L., Sigmon, J. N., & Nugent, M. E. (2001). *Truancy reduction: Keeping students in school: Juvenile Justice Bulletin*. Washington: Department of Justice, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- Barriga, A. Q., Gibbs, J. C., Potter, G. B., & Liau, A. K. (2001). *How I Think (HIT) questionnaire manual*. II: Research Press.
- Bijleveld, C. C. J. H. (2009). *Methoden en Technieken van Onderzoek in de Criminologie*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Bosma, A., Asscher, J. J., Van der Laan, P. H., & Stams, G. J. J. M. (2011). *Procesevaluatie Tools4U*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Beal, S. J., & Kupzyk, K. A. (2014). An introduction to propensity scores: What, when, and How. *Journal of Early Adolescence*, 34 (1), 66-92. doi: 10.1177/0272431613503215.
- Bowling, A. (2005). Mode of questionnaire administration can have serious effects on data quality. *Journal of Public Health*, 27(3), 281-291. doi: 10.1093/pubmed/fdi031.
- Brugman, D., & Bink, M.D. (2011). Effects of the EQUIP peer intervention program on self-serving cognitive distortions and recidivism among delinquent male adolescents. *Psychology, Crime & Law*, 17 (4), 345-358. doi: 10.1080/10683160903257934.
- Coccaro, E.F., Noblett, K.L., & McCloskey, M.S. (2009). Attributional and emotional responses to socially ambiguous cues: Validation of a new assessment of social/emotional information processing in healthy adults and impulsive aggressive patients. *Journal of Psychiatric Research*, 43, 915-925.
- Crick, N.R., & Dodge, K.A. (1994). A review and reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115, 74-101.
- De Leeuw, E.D. (2005). To mix or not to mix data collection modes in surveys. *Journal of official statistics*, 21(2), 233-255.
- De Leeuw, E.D., & Van der Zouwen J. (1988) Data quality in telephone and face-to-face surveys: a comparative meta-analysis. In: Groves R.M., Biemer P.P., Lyberg L.E. et al. (eds). *Telephone survey methodology*. New York: John Wiley and Sons, 1988.
- Durlak, J.A., & DuPre, E.P. (2008). Implementation Matters: A Review of Research on the Influence of Implementation on Program Outcomes and the Factors Affecting Implementation. *American Journal of Community Psychology*, 41, 327-350.

- Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (2012). *Regeling beoordeling justitiële gedragsinterventies: Ex ante beoordeling en tussentijdse beoordeling: Aangepaste erkenningsregeling ingaande 1 juli 2012*. Den Haag: Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie.
- Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (2011). *criterium 10 van de beoordelingscriteria effectiviteit gedragsinterventies: Advies 11 januari 2011*. Den Haag: Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie.
- Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (z.d.). *Tools4U/Training cognitieve en sociale vaardigheden als taakstraf*. Geraadpleegd op 1 oktober 2014, van <https://www.erkenningscommissie.nl/beoordelingen/erkendegedragsinterventies/jeugdigen/Tools4U/>.
- Farrington, D.P., Gallagher, B., Morley, L., Stledger, R.J., & West, D.J. (1990). Minimizing attrition in longitudinal research: methods of tracing and securing cooperation in a 24-year follow-up study. In: Magnusson, D. & Bergman, L.R. (ed.) *Data quality in Longitudinal Research*, 122-147. Cambridge: Cambridge University Press.
- Farrington, D. P. (2003). Methodological quality standards for evaluation research. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, 587, 49-69.
- Gendreau, P., Cullen, F.T., & Bonta, J. (1994). Intensive rehabilitation supervision: The next generation in community corrections? *Federal Probation*, 58, 72-78.
- Graham, J.W., Hofer, S.M., & MacKinnon, D.P. (1996). Maximizing the usefulness of data obtained with planned missing value patterns: an application of maximum likelihood procedures. *Multivariate Behavioral Research*, 31 (2), 197-218. Doi: 10.1207/s15327906mbr3102_3.
- Henry, K.L., & Huizinga, D.H. (2007). School related risk and protective factors associated with truancy among urban youth placed at risk. *The Journal of Primary Prevention*, 28, 505-519. doi: 10.1007/s10935-007-0115-7.
- Huey, S.J., & Polo, A.J. (2008). Evidence-based psychosocial treatments for ethnic minority youth. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 37 (1), 262-301. doi: 10.1080/15374410701820174.
- Instellingsbesluit Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (2005). *Staatscourant*, 21 oktober, 205, 16.
- Jolliffe, D., & Farrington, D.P. (2006). Development and validation of the basic empathy scale. *Journal of Adolescence*, 29, 589-611.
- Jongebreur, L.P.W., & Lindenberg, R. (2009). *Procesevaluatie Erkenningscommissie Justitie. Het functioneren van het erkenningsproces justitiële gedragsinterventies gericht op recidivevermindering*. Den Haag: WODC.
- Junger, M., & Polder, W. (1991). *Achtergronden van delinquent gedrag onder jongens uit etnische minderheden II*. Arnhem: Gouda Quint/WODC.
- Junger, M., Wittebrood, K., & Timman, R. (2001). Etniciteit en ernstig gewelddadig crimineel gedrag. In: Loeber, R., Slot, N.W., & Sergeant, J.A. (eds.). *Ernstige en gewelddadige jeugd delinquentie: Omvang, oorzaken en interventies*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Kazdin, A. E. (2007). Mediators and mechanisms of change in psychotherapy research. *Annual Review of Clinical Psychology*, 3, 1-27.
- Kazdin, A. E. (2008). Evidence-based treatment and practice: new opportunities to bridge clinical research and practice, enhance the knowledge base, and improve patient care. *American Psychologist*, 63(3), 146.

- Kraemer, H. C., Wilson, G. T., Fairburn, C. G., & Agras, W. S. (2002). Mediators and moderators of treatment effects in randomized clinical trials. *Archives of General Psychiatry*, 59(10), 877-883
- Landenberger, N.A., & Lipsey, M.W. (2005). The positive effects of cognitive-behavioral programs for offenders: a meta-analysis of factors associated with effective treatment. *Journal of Experimental Criminology*, 1, 451-476.
- Leaper, C. (2002). Parenting girls and boys. In: Bornstein, M.H. (ed.). *Handbook of parenting (2nd ed.): Volume 1: Children and parenting* (pp. 189-226). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Lemerise, E.A., & Arsenio, W.F. (2000). An integrated model of emotion processes and cognition in social information processing. *Child Development*, 71, 107-108.
- Lin, T.H. (2010). A comparison of multiple imputation with EM algorithm and MCMC method for quality of life missing data. *Quality & Quantity*, 44 (2), 277-287. Doi: 10.1007/s11135-008-9196-5.
- Loeber, R., Slot, W.N., & Sergeant, J.A. (2001). Waarom moeten we ons zorgen maken over ernstig criminele en gewelddadige jongeren? In: Loeber, R., Slot, N.W., & Sergeant, J.A. (eds). *Enstige en gewelddadige jeugddelinquentie: Omvang, oorzaken en interventies*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- McGuire, J., & Priestley, P. (1995). Reviewing 'what works': Past, present and future. In: McGuire, J. (Ed.) *What Works: Reducing Reoffending – Guidelines from Research and Practice*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Nas, C., & Brugman, D. (2001). *Hoe-Ik-Denk-Vragenlijst*. Universiteit Utrecht: Disciplinegroep Ontwikkelingspsychologie.
- Pearson, F. S., Lipton, D. S., Cleland, C. M., & Yee, D. S. (2002). The effects of behavioral/cognitive-behavioral programs on recidivism. *Crime & Delinquency*, 48(3), 476-496.
- Prochaska, J.O., & DiClemente, C.C. (1984). *The transtheoretical approach: Crossing traditional boundaries of therapy*. Malabar: Krieger.
- Quinn, M. M., Kavale, K.A., Mathur, S. R., Rutherford, R. B., & Forness, S. R. (1999). A meta-analysis of social skill interventions for students with emotional or behavioral disorders. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 7(1), 54-64.
- Schreurs, P. J. G., Van de Willige, G., Brosschot, J. F., Tellegen, B., & Graus, G. M. H. (1993). *De Utrechtse Coping Lijst: UCL. Omgaan met problemen en gebeurtenissen*. Lisse: Swets en Zeitlinger.
- Shadish, W. R., Cook, T. D., & Campbell, D. T. (2002). *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Slotboom, A., Wong, T. M. L., Swier, C. & Van der Broek, T. C. (2011). *Delinquente meisjes: Achtergronden, risicofactoren en interventies*. Den Haag: Boom Juridische Uitgeverij/WODC.
- Spanjaard, H. (2007). *Tools4U: Training cognitieve en sociale vaardigheden als taakstraf voor minderjarigen: Managementsamenvatting*. Duivendrecht: PI Research.
- Spanjaard, H. (2013). *Tussentijdse beoordeling Tools4U: Notitie t.b.v. Erkenningscommissie Gedragsinterventies Ministerie van Veiligheid en Justitie*. Unpublished Manuscript. PI Research.
- Spanjaard, H., Regterschot-Von Lindheim, H., Groenhuijsen, L., & Bolt, R. (2012). *Stand van zaken Tools4u: ten behoeve van beoordeling oktober 2012*. Unpublished manuscript. Raad voor de Kinderbescherming, PI Research.

- Streiner, D. L. (2003). Being inconsistent about consistency: When coefficient alpha does and doesn't matter. *Journal of Personality Assessment*, 80(3), 217-222.
- Tabachnik, B.G., & Fidell, L.S. (2007). *Using multivariate statistics*, 5th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Treffers, Ph. D. A., Goedhart, A. W., Van den Bergh, B. R. H., Veerman, J. W., Ackaert, L., & De Rycke, L. (2002). *Competentie-belevingsschaal voor adolescenten (CBSA): Handleiding CBSA, voor het meten van emotionele en/of gedragsproblemen bij adolescenten*. Amsterdam: Pearson.
- Van Binsbergen, M. H. (2003). *Motivatie voor behandeling: Ontwikkeling van behandelmotivatie in een justitiële setting*. Apeldoorn: Garant.
- Van den Akker, M., Buntinx, F., Metsemakers, J. F. M., & Knottnerus, J.A. (2000). Marginal impact of the psychological factors on multimorbidity: results of an explorative nested case-control study. *Social Science & Medicine*, 50, 1679-1693.
- Van der Helm, G. H. P., Matthijs, W., Moonen, X., Giesen, N., Van der Heide, E. S., & Stams, G. J. J. M. (2012). Measuring inappropriate responses of adolescents to problematic social situations in secure institutional and correctional youth care: a validation study of the TOPS-A. *Journal of Interpersonal Violence*, 28 (8), 1579-1595. Doi: 10.1177/0886260512468322.
- Van der Helm, G. H. P., Wissink, I. B., & Stams, G. J. J. M. (2012). Measuring treatment motivation in secure juvenile facilities. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57(8), 996-1008. Doi: 10.1177/0306624X12443798.
- Van der Laan, P. H. (1991). *Experimenteren met alternatieve sancties voor jeugdigen*. Arnhem: Gouda Quint bv.
- Van der Laan, A. M., & Blom, M. (2006). *Monitor zelfgerapporteerde jeugdcriminaliteit: Meting 2005*. Den Haag: WODC.
- Van Langen, M., Stams, G. J. J. M., & Wissink, I. B. (2012). *Basic Empathy Scale: validity and reliability of the Dutch version of the Basic Empathy Scale*. Unpublished manuscript. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Van der Put, C.E. (2011). *Risk and needs assessment for juvenile delinquents*. Proefschrift. Amsterdam: GVO Ponsen & Looijen.
- Van der Put, C. E., Deković, M., Stams, G. J. J. M., Hoeve, M., & Van der Laan, P. H. (2012). Het belang van vroegtijdig ingrijpen bij jeugdcriminaliteit. *Kind & Adolescent*, 33(1), 2-22. Doi: 10.1007/s12453-012-0001-9.
- Van der Put, C.E., Stams, G.J.J.M., Dekovic, M., & Van der Laan, P. (2012). Predictive Validity of the Washington State Juvenile Court Pre-Screen Assessment in the Netherlands: The Development of a New Scoring System. *Sage Publications*. Assessment published online 14 February 2012. doi: 10.1177/1073191112436666.
- Van der Put, C.E., Spanjaard, H., Van Domburgh, L., Doreleijers, Th., Lodewijks, H., Ferwerda, H., & Stams, G.J.J.M. (2011). Ontwikkeling van het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrecht (LIJ). *Kind & Adolescent Praktijk*, 2, 28-35.
- Van der Stouwe, T., Asscher, J. J., & Stams, G. J. J. M. (2013). *Doeltreffendheid Tools4U. Onderzoek naar de doelgroep, uitvoering en doeltreffendheid van leerstraf Tools4U*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Van der Stouwe, T., Asscher, J. J., Stams, G. J. J. M., Deković, M., & Van der Laan, P.H. (2014). The effectiveness of Multisystemic Therapy (MST): A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 34, 468-481. doi: 10.1016/j.cpr.2014.06-006.
- Van Vugt, E. S., Asscher, J. J., Hendriks, J., Stams, G. J. J. M., Bijleveld, C. C. J. H., & Van der Laan, P. H. (2012). The relationship between psychopathy and moral development in young sex

- offenders. *Psychology, Crime & Law*, 2012, Advance online publication. doi: 10.1080/1068316x.2010.533177.
- Vermulst, A., Kroes, G., De Meyer, R., Van Leeuwen, K., & Veerman, J. W. (2011). *Vragenlijst Gezin & Opvoeding (VG&O): Voorlopige Handleiding*. Nijmegen: Praktikon bv.
- Wilson, S. J., Lipsey, M. W., & Soydan, H. (2003). Are mainstream programs for juvenile delinquency less effective with minority youth than majority youth? A meta-analysis of outcomes research. *Research on Social Work Practice*, 13 (3), 3-26. doi: 10.1177/1049731502238754.
- Zhang, D., Katsiyannis, A., Barrett, D. E., & Wilson, V. (2007). Truancy offenders in the juvenile justice system: examinations of first and second referrals. *Remedial and special education*, 28, 244-256. doi: 10.1177/07419325070280040401.

Bijlagen

Bijlage 1 Begeleidingscommissie

Voorzitter

Dhr. em. prof. dr. A. J. A. Felling - Radboud Universiteit Nijmegen

Leden

Mevr. drs. M. D. Abraham - DSP-groep BV

Mevr. dr. E. G. M. J. Berben – Jeugdbescherming west

Dhr. drs. A. W. M. Eijken - Ministerie van Veiligheid en Justitie – Directie Justitieel Jeugdbeleid (DJJ)

Mevr. dr. J. Mulder - Ministerie van Veiligheid en Justitie – Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) (tot 1 juli 2014)

Mevr. dr. F. Zwenk - Ministerie van Veiligheid en Justitie – Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) (vanaf 15 september 2014)

Bijlage 2 Inzet Tools4U technieken doeltreffendheidsonderzoek

Top 10 activiteiten	Aantal uitgevoerd	
	Trainer (%)	Jongere (%)
Kennismaking	96 (100)	101 (98)
Weekkaart	96 (100)	88 (85)
Delictbespreking	96 (100)	100 (97)
Trainingsplan bespreken	86 (90)	99 (96)
Gedragsoefening	92 (96)	84 (82)
Elke bijeenkomst huiswerk	45 (47)	37 (36)
<i>1 keer geen huiswerk</i>	32 (33)	28 (27)
<i>> 1 keer geen huiswerk</i>	19 (20)	38 (37)
Presentatie laatste bijeenkomst	82 (85)	77 (75)
Beschikbaar in dossier*		
Competentieanalyse	68 (86)	
Delictanalyse	68 (86)	
Eindrapportage	77 (97)	
Evaluatieformulier jongere	71 (90)	
Evaluatieformulier ouders	43 (54)	
Plus-variant**		Ouders*** (%)
Beeldschermenopdracht	15 (79)	13 (62)
Gedragsoefening	14 (74)	13 (62)
Overige technieken	Trainers (%)	Jongeren (%)
Pen-en-papiertraining	96 (100)	89 (86)
Feedback	95 (99)	91 (88)
Kosten-batenanalyse	95 (99)	96 (93)
Observatie	93 (97)	n.v.t.
Helpende gedachten	83 (86)	88 (85)
Registratieopdracht	81 (84)	62 (60)
Thermometer en eerste hulpkaart	73 (76)	76 (74)
Wenskaarten	71 (74)	81 (79)
Levenslijn	70 (73)	80 (78)
Discriminatie training	70 (73)	57 (55)
Netwerkschema	40 (42)	55 (53)
Tijdsbalk	29 (30)	61 (59)
VIP-kaart	26 (27)	58 (56)
Wie voor wat schema	24 (25)	65 (63)
Plus-technieken**		Ouders*** (%)
Kwaliteiten en kansen	19 (100)	18 (86)
Pen-en-papiertraining	17 (89)	15 (71)
Regels	16 (84)	12 (57)
Gebruiksaanwijzing	14 (74)	16 (76)
Vragen wie wat hoe waar en wanneer	10 (53)	10 (48)
Afsprakenkaart	8 (42)	12 (57)
Conflict oplossen met pen-en-papiertraining	7 (37)	6 (29)
Informatiebronnen	6 (32)	10 (48)
Van kind naar jongere	3 (16)	7 (33)

Noot. Bron: Van der Stouwe et al., 2013, p. 32-34. Trainers: $N = 96$, Jongeren: $N = 103$. * $n = 79$, niet bij alle afnames was een onderzoeker aanwezig of in de gelegenheid om dit te vragen. ** Trainers over plus-variant: $N = 19$. ***Ouders: $N = 21$.

Bijlage 3 Formulier dossieranalyse

1. Algemene gegevens

- Kenmerk en identificatienummers
- Startdatum taakstraf

2. Beschikbaar in dossier

- Welk onderzoeksrapport is er beschikbaar in het dossier? (BaRo, Prescreen, IndicatieBaRo, LIJ)

3. Deelnemerkenmerken

- Demografische gegevens: geslacht, woonplaats, geboortedatum, -plaats, -land, opleidingsniveau, arrondissement, raadslocatie, raadsregio
- Modaliteit, soort straf, start- en einddatum straf

4. Delictkenmerken

- Hoofdstraf: omschrijving, aantal uur
- Tweede straf: omschrijving, aantal uur
- Delict: omschrijving, wetsartikel
- Eerdere delicten: aantal, wetsartikel
- Strafadvies, doel van de straf/training

5. Vaardigheidstekorten

- Genoemde vaardigheidstekorten jongere, koppeling aan delict
- Genoemde tekorten in toezicht en probleemoplossing ouders, koppeling aan delict

6. Verstandelijke beperking

- Genoemde verstandelijke beperking
- Opleidingsniveau van de jongere

7. Recidiverisico

- Inschatting van het recidiverisico, bron inschatting

8. Behandelmotivatie

- Bekent de jongere het delict
- Zijn er ondersteunende/stimulerende ouders

9. Gebieden aangemerkt als problematisch/zorgwekkend

- Dagbesteding
- Schoolsituatie
- Vrienden
- Gezin en woonsituatie
- Alcohol- & drugsgebruik
- Psychiatrische problematiek

10. Contra-indicaties

- Autisme, ADHD, eerdere Tools4U

11. Verloop straf

- Positief afgerond, reden en consequentie van niet afronden

Bijlage 4 Overzicht van de gebruikte vragenlijsten

Vragenlijst jongeren

1. Over jezelf (demografische kenmerken)
2. Over de training/over de werkstraf
3. Onderdelen van de training/werkstraf
4. Hoe jij tegen de problemen aankijkt (Motivatie voor behandeling)
5. Hoe jij denkt (HIT)
6. Hoe jij bent (BES)
7. Hoe jij doet (APSD)
8. Hoe jij reageert op problemen of onplezierige gebeurtenissen (UCL)
9. Wat jij vindt (SIP-AEQ)
10. Delinquent gedrag het afgelopen jaar (WODC zelfgerapporteerde delinquentie)
11. Hoe jij jezelf vindt (CBSA)⁵³

Vragenlijst trainers/coördinatoren taakstraffen

1. Over uzelf (demografische kenmerken)
2. Over de jongere en zijn of haar ouders
3. Over de training/werkstraf
4. Onderdelen van de training
5. Motivatie
6. Vaardigheden
7. Supervisie

Vragenlijst ouders

1. Over uzelf (demografische kenmerken)
2. Over de training
3. Onderdelen van de training
4. Vaardigheden
5. Motivatie (Motivatie voor behandeling)
6. Over u en uw kind (VSOG)⁵⁴

Overige verzamelde lijsten

1. Jongeren: Evaluatieformulier Tools4U
2. Ouders: Evaluatieformulier Tools4U
3. Trainers: LIJ, Eindrapportage, Trainingsplan

---

⁵³ Voor Tools4U groep door trainer in het kader van Routine Outcome Monitoring afgenomen.

⁵⁴ Voor Tools4U groep door trainer in het kader van Routine Outcome Monitoring afgenomen.

Bijlage 5 Effecten van Tools4U vergeleken met controlegroep ten aanzien van cognitieve en sociale vaardigheden zonder spijbelaars.

Vaardigheden	Min-Max	Tools4U					Controlegroep					F	p	d	% Tools4U beter
		T1		T2		Adjusted	T1		T2		Adjusted				
		M	SD	M	SD	M	M	SD	M	SD	M				
Motivatie voor behandeling	(1-3)	2.3	.4	2.3	.4	2.4	2.4	.3	2.3	.4	2.3	.315	.575	+086	+3
Cognitieve vertekeningen (HIT)															
Egocentrisme	(1-6)	2.4	.8	2.2	.9	2.1	2.2	.7	2.2	.8	2.3	4.420	.037*	+321	+13
Anderen de schuld geven	(1-6)	2.5	.8	2.2	.8	2.2	2.3	.8	2.2	.7	2.3	1.406	.237	+181	+7
Goedpraten/verkeerd benoemen	(1-6)	2.4	.8	2.2	.8	2.1	2.1	.6	2.3	.8	2.4	3.436	.066 ⁺	+283	+11
Uitgaan van het ergste	(1-6)	2.5	.7	2.2	.8	2.1	2.3	.6	2.4	.7	2.4	10.022	.002**	+483	+18
Oppositieel gedrag	(1-6)	2.6	.7	2.3	.8	2.2	2.4	.7	2.4	.7	2.5	6.585	.011*	+392	+16
Fysieke Agressie	(1-6)	2.7	1.0	2.3	.9	2.2	2.4	.7	2.4	.8	2.5	3.488	.064 ⁺	+285	+11
Liegen	(1-6)	2.8	.9	2.6	.8	2.6	2.7	.8	2.7	.8	2.8	4.037	.046*	+307	+12
Stelen	(1-6)	2.0	.7	1.9	.8	1.9	1.9	.6	2.0	.7	2.1	4.341	.039*	+318	+13
Overt	(1-6)	2.6	.8	2.3	.8	2.2	2.4	.6	2.4	.7	2.5	6.040	.015*	+375	+15
Covert	(1-6)	2.4	.7	2.2	.7	2.2	2.3	.6	2.4	.6	2.4	5.849	.017*	+369	+15
Empathie (BES)															
Cognitieve empathie	(1-5)	3.9	.6	3.9	.6	3.9	4.0	.6	4.1	.6	4.0	1.740	.189	-201	-8
Affectieve empathie	(1-5)	3.1	.6	3.2	.6	3.2	3.1	.7	3.1	.6	3.1	1.168	.281	+165	+7
Impulsiviteit (APSD)	(1-4)	1.8	.6	1.5	.5	1.5	1.6	.4	1.6	.6	1.7	5.649	.019*	+363	+15
Coping stijlen (UCL)															
Sociale steun zoeken	(5-20)	10.1	3.5	10.7	3.2	10.7	10.3	3.3	10.5	3.3	10.5	.102	.750	+049	+2
Actief aanpakken	(5-20)	12.5	3.0	13.0	3.1	12.9	12.2	3.1	12.9	3.1	13.0	.111	.739	-051	-2
Sociale informatieverwerking (SIP-AEQ)															
Vijandige bedoelingen	(6-24)	13.0	3.5	12.6	3.7	12.5	12.1	3.2	13.4	3.3	13.5	3.714	.056 ⁺	+294	+12
Negatieve emotionele reactie	(6-24)	13.5	3.5	13.2	3.8	13.3	13.5	4.1	13.3	3.8	13.2	.065	.798	-039	-2
Competentiebeleving (CBSA)															
Schoolvaardigheden	(5-20)	13.2	3.3	13.5	3.5	13.4	13.1	2.7	14.5	3.5	14.7	8.188	.005**	-437	-17
Sociale acceptatie	(5-20)	15.1	3.5	15.1	3.5	14.8	14.9	2.9	15.7	3.3	16.0	6.105	.014*	-377	-15
Sportieve vaardigheden	(5-20)	14.1	3.2	14.3	3.7	14.2	14.5	3.4	14.7	3.6	14.9	2.131	.146	-223	-9
Fysieke verschijning	(5-20)	14.2	3.9	14.7	4.4	14.6	14.5	3.7	14.7	3.6	15.0	.339	.561	-089	-4
Gedragshouding	(5-20)	12.2	3.3	13.4	3.9	13.5	13.1	2.9	13.9	4.0	13.7	.121	.728	-053	-2
Hechte vriendschap	(5-20)	15.7	3.6	15.5	3.8	15.4	15.7	3.0	16.2	3.2	16.4	3.545	.061 ⁺	-287	-11
Gevoel van eigenwaarde	(5-20)	15.0	3.8	15.2	3.9	15.0	15.0	3.6	16.0	3.5	16.2	5.874	.016*	-370	-15

Vaardigheden (vervolg)	Min-Max	Tools4U					Controlegroep					F	p	d	% Tools4U beter	
		T1		T2		Adjusted	T1		T2		Adjusted					
		M	SD	M	SD		M	SD	M	SD						M
Opvoedvaardigheden ouders (VSOG)																
Positief opvoedgedrag	(1-5)	4.0	.5	4.0	.5	4.1	4.2	.5	4.3	.5	4.2	1.256	.266	-.251	-10	
Regels	(1-5)	4.6	.5	4.4	.8	4.6	4.5	.5	4.7	.4	4.6	.506	.479	-.159	-6	
Straffen	(1-5)	3.5	.9	3.4	.9	3.6	3.5	1.0	3.5	1.1	3.4	1.127	.292	+.238	+10	
Belonen	(1-5)	3.2	.9	3.1	.9	3.1	3.1	.8	2.9	.9	2.9	1.563	.215	+.280	+11	

Noot. T1 = meting bij aanvang van de straf, T2 = meting na afloop van de straf, M = gemiddelde (*mean*), SD = standaard deviatie. Tools4U: N = 97, Controlegroep: N = 77. Voor de schalen over opvoedvaardigheden (VSOG) geldt: Tools4U: N = 39, Controlegroep: N = 41. Per schaal is de voormetingscore van die schaal als covariaat meegenomen in de vergelijking. De periode tussen voor- en nameting en de stedelijkheid van de woonplaats is bij alle analyses als covariaat meegenomen in de vergelijking. De + of – notatie van *d* geeft aan of het verschil respectievelijk in het voordeel of nadeel van Tools4U is. ⁺ $p < .10$, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Bijlage 6 Effecten van Tools4U vergeleken met controlegroep ten aanzien van cognitieve en sociale vaardigheden voor alleen spijbelaars.

Vaardigheden	Min-Max	Tools4U					Controlegroep					F	p	d	% Tools4U beter
		T1		T2		Adjusted	T1		T2		Adjusted				
		M	SD	M	SD	M	M	SD	M	SD	M				
Motivatie voor behandeling	(1-3)	2.4	.4	2.3	.4	2.3	2.2	.4	2.2	.3	2.3	.177	.676	+123	+5
Cognitieve vertekeningen (HIT)															
Egocentrisme	(1-6)	2.3	.6	2.4	.8	2.5	2.6	1.0	2.5	.8	2.4	.028	.867	-.049	-2
Anderen de schuld geven	(1-6)	2.3	.5	2.5	.8	2.5	2.6	.9	2.4	.6	2.4	.008	.929	-.026	-1
Goedpraten/verkeerd benoemen	(1-6)	2.3	.6	2.3	.7	2.4	2.5	.9	2.5	.9	2.4	.065	.800	+074	+3
Uitgaan van het ergste	(1-6)	2.4	.5	2.4	.7	2.5	2.6	.9	2.6	.7	2.6	.164	.688	+118	+5
Oppositieel gedrag	(1-6)	2.6	.5	2.5	.7	2.5	2.7	.9	2.6	.7	2.6	.033	.856	+053	+2
Fysieke Agressie	(1-6)	2.5	.7	2.6	.8	2.7	2.7	1.0	2.7	.9	2.6	.008	.927	-.026	-1
Liegen	(1-6)	2.9	.6	2.8	.7	2.7	2.9	.9	2.8	.8	2.8	.126	.724	+103	+4
Stelen	(1-6)	1.9	.6	2.0	.6	2.1	2.2	1.0	2.2	.7	2.1	.059	.809	+071	+3
Overt	(1-6)	2.5	.5	2.6	.7	2.6	2.7	.9	2.6	.7	2.6	.003	.960	-.016	-1
Covert	(1-6)	2.4	.5	2.4	.6	2.4	2.6	.9	2.5	.7	2.5	.121	.730	+101	+4
Empathie (BES)															
Cognitieve empathie	(1-5)	4.2	.4	3.9	.4	4.0	4.0	.6	4.0	.5	4.0	.000	.983	-.000	0
Affectieve empathie	(1-5)	3.5	.6	3.4	.6	3.4	3.4	.7	3.2	.6	3.2	1.662	.204	+376	+15
Impulsiviteit (APSD)	(1-4)	1.8	.4	1.6	.3	1.5	2.0	.6	1.7	.5	1.8	4.195	.046*	+597	+23
Coping stijlen (UCL)															
Sociale steun zoeken	(5-20)	10.0	2.7	11.3	3.3	11.1	9.5	3.5	10.0	2.7	10.2	.934	.339	+282	+11
Actief aanpakken	(5-20)	12.7	2.7	12.0	3.2	11.5	12.6	3.1	12.0	2.8	12.3	1.054	.310	-299	-12
Sociale informatieverwerking (SIP-AEQ)															
Vijandige bedoelingen	(6-24)	12.6	2.6	11.8	3.4	11.5	13.1	3.2	14.4	2.8	14.6	10.780	.002**	+957	+34
Negatieve emotionele reactie	(6-24)	15.5	2.8	14.7	3.8	14.4	14.1	4.9	15.0	3.5	15.3	.712	.403	+246	+10
Competentiebeleving (CBSA)															
Schoolvaardigheden	(5-20)	12.1	3.2	12.3	4.1	12.8	14.6	3.2	13.3	3.5	13.0	.024	.877	-.045	-2
Sociale acceptatie	(5-20)	14.6	3.4	14.1	3.4	13.8	15.5	3.4	14.7	2.8	14.9	1.254	.269	-.326	-13
Sportieve vaardigheden	(5-20)	12.9	3.7	12.7	3.8	12.8	14.1	3.8	13.4	3.3	13.3	.224	.638	-.138	-6
Fysieke verschijning	(5-20)	14.0	3.4	13.2	4.6	13.3	15.0	3.7	14.4	4.1	14.3	.573	.453	-.221	-9
Gedragshouding	(5-20)	12.7	3.9	12.7	4.0	12.4	13.1	2.9	13.3	3.1	13.5	1.508	.226	-.358	-14
Hechte vriendschap	(5-20)	16.5	3.3	14.6	4.6	14.0	16.1	3.0	13.3	3.1	15.6	2.401	.128	-.452	-18
Gevoel van eigenwaarde	(5-20)	14.1	3.1	13.5	4.2	13.2	15.1	3.6	14.5	3.6	14.7	1.614	.210	-.370	-15

Vaardigheden (vervolg)	Min-Max	Tools4U					Controlegroep					F	p	d	% Tools4U beter	
		T1		T2		Adjusted M	T1		T2		Adjusted M					
		M	SD	M	SD		M	SD	M	SD						
Opvoedvaardigheden ouders (VSOG)																
Positief opvoedgedrag	(1-5)	2.3	.7	4.7	.3	4.5	4.1	.6	4.1	.8	4.2	1.231	.281	+523	+20	
Regels	(1-5)	4.6	.5	5.0	.1	4.9	4.6	.6	4.6	.6	4.6	.873	.362	+441	+17	
Straffen	(1-5)	3.2	.7	3.2	.7	3.0	3.0	.9	2.8	1.1	2.9	.094	.763	+145	+6	
Belonen	(1-5)	3.2	.9	2.8	.9	3.2	3.0	1.0	3.0	1.1	2.9	.389	.540	+294	+12	

Noot. T1 = meting bij aanvang van de straf, T2 = meting na afloop van de straf, M = gemiddelde (*mean*), SD = standaard deviatie. Tools4U: N = 19, Controlegroep: N = 31. Voor de schalen over opvoedvaardigheden (VSOG) geldt: Tools4U: N = 6, Controlegroep: N = 18. Per schaal is de voormetingscore van die schaal als covariaat meegenomen in de vergelijking. De periode tussen voor- en nameting en de stedelijkheid van de woonplaats is bij alle analyses als covariaat meegenomen in de vergelijking. De + of – notatie van *d* geeft aan of het verschil respectievelijk in het voordeel of nadeel van Tools4U is. ⁺ $p < .10$, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Bijlage 7 Overzicht van de tabellen en figuren

Tabel	Titel	Pagina
1	Vergelijking gegevensverzameling Tools4U- en controlegroep	11
2	Aantal verzamelde vragenlijsten Tools4U- en controlegroep	14
3	Aantal dossieranalyses	15
4	Demografische verschillen tussen Tools4U- en controlegroep vóór matching	24
5	Verschillen naar modaliteit, raadsregio en delict tussen Tools4U- en controlegroep vóór matching	25
6	Verschillen in vaardigheden tussen Tools4U- en controlegroep vóór matching	26
7	Demografische verschillen tussen Tools4U- en controlegroep na matching	29
8	Verschillen naar modaliteit, raadsregio en delict tussen Tools4U- en controlegroep na matching	30
9	Verschillen in vaardigheden tussen Tools4U- en controlegroep na matching	32
10	Effecten van Tools4U vergeleken met controlegroep ten aanzien van cognitieve en sociale vaardigheden	36
11	Significante moderatie effecten van vaardigheidstekorten op de voormeting, etniciteit, leeftijd en geslacht	39
12	Overzicht effectiviteit van Tools4U	44
13	Overzicht effectiviteit van Tools4U: spijbelaars apart	45
Bijlage 2	Inzet Tools4U technieken doeltreffendheidsonderzoek	II
Bijlage 5	Effecten van Tools4U vergeleken met controlegroep ten aanzien van cognitieve en sociale vaardigheden zonder spijbelaars	V
Bijlage 6	Effecten van Tools4U vergeleken met controlegroep ten aanzien van cognitieve en sociale vaardigheden voor alleen spijbelaars	VII

Bijlage 8 Veelgebruikte afkortingen

ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder; Aandachts- en hyperactiviteitsstoornis
ANOVA	ANalysis Of VAriance
APSD	Antisocial Process Screening Device
BaRo	Basis Raadsonderzoek (rapportage)
BES	Basic Empathy Scale
CBSA	CompetentieBelevingsSchaal voor Adolescenten
CT'er	Coördinator Taakstraffen
HIT	How I Think Questionnaire
Indicatie BaRo	Indicatie-instrument voor inschatten geschiktheid leerstraffen
IQ	Intelligentie Quotiënt
LIJ	Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen
OM	Openbaar Ministerie
Prescreen	Washington State Juvenile Court Pre-Screen Assessment; risicotaxatie-instrument
MST	Multi Systeem Therapie
ROM	Routine Outcome Monitoring
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
SIP-AEQ	Social Information Processing and Emotional Response Questionnaire Short Version
UCL	Utrechtse CopingLijst
VSOG	Verkorte Schaal Opvoedersgedrag
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum – Ministerie van Veiligheid en Justitie